
MARTA URBANOVÁ

OKAMŽIK ŠTĚSTÍ

Bylo mi dáno, abych byla v životě šťastná. Abych potkala svou velkou lásku. Jedinou. Abych si to předem uvědomila a nenechala ji proklouznout mezi prsty. Abych kolem ní neprošla jen tak, bez povšimnutí, bez prožitku.

To je důležité uvědomit si přítomnost náhod a rozeznat je od velkého daru, poznat tu jedinou možnost, která se nemusí opakovat. Já jsem na to v mládí nemyslela, jen jsem nebrala, co se mi nabízelo. Nerozhodovala jsem o tom já sama, ale mé srdce a tomu to někdo našeptal shůry. To mělo hlavní slovo. A já jsem jen čekala, a když jsem se dočkala, a byla si jistá, prožívala jsem všechno naplno. Porozuměla jsem svému tehdejšímu jednání až teď ve zralém věku, ale to není podstatné, důležité je, že mne láska neminula a byla mi přisouzena již před mým narozením. Někým, kdo řídí dráhu této země, její otáčení kolem své osy, zemskou přitažlivost a rozhoduje, kdo se má kdy narodit a zemřít.

Někteří lidé na této planetě o něm mluví jako o Bohu, druzí mu říkají jinak, ale pro mne nemá jméno. Pro mne je jiný než pro druhé, je jen můj. Výjimečný tím, že rozumí všemu, co je nepochopitelné nám lidem. Záhadný proto, že má zřejmě důvod zatajit nám smysl naší existence na této planetě, v této sluneční soustavě. Krutý proto, že život každého z nás časově omezil a nedal mu stejný díl. Někomu přidal, jiného ošidil. Podle mého děti ošidil až příliš. Ohleduplný tím, že nemáme zdání, kdy nás povolá a kam.

To děvče, které nás bude provázet příběhem, se narodilo do rodiny, která čekala syna. Jeho narození přineslo otci zklamání. Příchod na tenhle svět byl jeho první skutek a nedostalo se mu za něj nic. Rozhostilo se ticho. Dívka se narodila do ticha, až je musela přerušit. Začala vrískat. Ale její hlásek byl tenoučký a přerývaný.

Lásku poznala až později. Ne lásku matčinu, jak je obvyklé, ale byla to láska otcova, která ji uváděla do světa. První vzpomínka. Byl to otec, který otevřenými dvoukřídlymi dveřmi vnesl do pokoje vánoční strom. Vydechla úžasem.

Všem mrkacím panenkám, které dostávala pod stromeček, vypíchlá prstem oči. Jak někdo může sestrojít mrkací panenku pro přirozenou zvědavost dítěte, když se její oči nedají vrátit?

První nespravedlnost, kterou nedokázala pochopit.

Už od malička měla svůj svět. Svět iluzí a snů. Nebylo to žádné ohraničené místo s brankou na závoru nebo na petlici. Byl to svět, který si zatím neuvědomovala. Potkávala v něm své představy, které byly skutečné, jako živé. Měly podobu věcí a ty, jež měly podobu lidí, k ní promlouvaly a odváděly ji k sobě do krajiny štěstí.

Nikdy se necítila sama, nebyla sama, byl kolem ní její niterný svět a ona v něm byla spokojená. Dominantou jejího světa nebyla matka, ale otec. Byl také měřítkem hodnot, otec i její svět. Když otec pracoval, pracovali všichni otcové, když křičel na její matku, udržoval tak pořádek v domě jako všichni otcové, jen když propadl

vzteku a matku ve chlévě řemenem zbil, vnášel matčin křik a pláč do dívčina světa panickou hrůzu a strach, ale otcova autorita tím neutrpěla.

Příběh malé dívky nezačal hned jejím narozením, nechal na sebe čekat. Všechno do té doby se v jejím životě připravovalo na ten okamžik štěstí.

Vyrůstala na samotě. Jejich dům stál na kopci s výhledem do údolí. Chalupy byly roztroušeny po obou stranách. Po jedné se trousily do vsi až k řece a po protější se rozběhly do otevřeného údolí. Obě údolí uzavíral nahoře les. Severním údolím protékala řeka Chrudimka a jižním nepojmenovaný potok, hadí ocásek. V sousedství domu stála škola. Základní škola pro celé okolí. Jedna vesnička se krčila na návětrné straně kopce. Chalupy by spočítal na prstech jedné ruky. Druhá vesnice jako dlaň na stejném návrší sevřená kolem kostelíka. Další dvě vesnice, odkud chodily děti do místní školy, v otevřeném údolí, v jižní stráni. Tam uprostřed lesa až na samém vršku byla ukryta hájenka. Kdo nepřišel až k ní, neměl o ní tušení. Chalupy rozhozeny v údolí, tvořily malebný obrázek. Pár týdnů v létě tu voněly louky a celým údolím se nesl bzukot včel. Maliní a ostružiní bylo obtěžkáno sladkými plody. Kdo sem vkročil, jako by se napil opojného vína. Každý tu chtěl žít, každý malíř malovat, ale jen v létě nebo jen tu chvíli, co se zastavil, co se zadíval. Podzim byl prosycený lesem a vůní hub. Zbarvený žlutí a červení. Přinášel nostalgii, zima pak skučení vánic, bílý plášť. Stálo tu pár vil z první republiky. Některé vily byly pro děvče tabu. Jezdilo sem panstvo z Prahy na léto. Ostatní dny v roce byly pro návrší, kde stál dům jejich rodičů, větrné a bez slunce

uzavřené. V zimě zapadl kraj až po komíny a každý se držel u kamen. Byly to časy rolniček a zabíjaček. Malé bílé proužky kouře, které olizovaly komíny, dávaly pocit, že vesnice žije.

Krásný a drsný kraj na rozhraní Železných hor a Vysočiny.

Děvče nemělo kamarádky. Snažilo se je mít, ale nějak to nešlo. Vystačilo si tedy samo. Vnímalo věci kolem sebe po svém a neuvědomovalo si, že je vidí otcovými očima. Otec si pro ni vždycky udělal čas. Matka ne. Ta se musela starat o domácnost a malé hospodářství. Koně neměli, jen dvě kravky a otec je nikdy nezapřahal, neoral s nimi, jen matka. Když se oralo, matka držela pluh a otec jen vodil krávy. Chodit na pole s matkou nebyla pro děvče žádná zábava. Jen povinnost.

Už jako malá si předsevzala, že půjde otcovou cestou, matčinou nikdy. Nepotřebovala si uvědomovat, proč se tak rozhodla, sudičky jí to položily do kolébky. Setkávala se s tím každý den. Otec za stolem v novinách, matka v chlévě.

Její svět byl slabikář a později tajemství knih. Tíhla k otci. Zdělila jeho rozum i jeho podobu. Byla na to pyšná. Měla bohaté světlé vlasy spletené do copů, jak se tehdy nosilo. Matčiny vlasy měly havraní nádech, stejný jako měla babička. Až na to, že babičku neviděla jinak než s šátkem na hlavě. Přicházela na návštěvu zřídka, jednou či dvakrát do roka, ale vždycky, když byla ve vsi pouť.

V podkroví měli čtyři pokoje. Tři byly připraveny pro hosty. Spávali tam příbuzní z Prahy. Matka tam měla

vdané tři sestry. Ale jen jeden strýček měl auto. Černou pragovku, kterou jí, svou neteř, každé prázdniny svezl.

Čtvrtý pokoj nikdo neužíval. Byly v něm složeny krabice. Pro dívku to byl tajemný svět. Chodila sem, jen když rodiče nebyli doma. Toužila poznat, co se skrývá za poklady uvnitř všech těch krabic. Když byla malá, neodvážila se, ale s věkem rostla její zvědavost a odvaha. Jednou rozvázala provázek a podívala se dovnitř. Byly tam papíry. Nějaké výkresy. A na nich spleť rovných čar a pravidelných křivek, koleček. Začala se v nich prohrabovat, ale ničemu nerozuměla. Zeptám se otce, pomyslela si. Ale neměla odvahu se přiznat, že se podívala dovnitř.

„Tati, co je v těch krabicích nahoře v pokojíku?“

„To není nic pro tebe,“ odbyl ji.

Ale ona se nedala odradit. Za čas to zkusila znovu.

„Tati, na co je tam to prkno? Nemohla bych si na něm kreslit?“

„To není na kreslení.“

„Nač tedy je?“

„Na rýsování.“

„Tati, já chci rýsovat,“ řekla najednou rozhodně.

Otec se na ni překvapeně podíval. Každý její rozmar mu imponoval. Po chvíli jí to přislíbil.

„Ale až budeš větší,“ dodal.

„A kdy to bude?“

„To prkno se musí složit a postavit. Někdy ti ho dám dohromady. Až budu mít čas.“

„Budeš mít čas zítra?“

„Až po pouti.“

Tenkrát si lidé na poutě potrpěli.

Do všech domů ve vsi se trousili příbuzní. Nepřijížděli auty, ale přicházeli pěšky. Několik dní před poutí bylo horečnatých. Peklo se cukroví, zabíjela se drůbež, do vsi přijížděly kolotoče a houpačky.

Pro děvče hektický čas vyplněný radostným očekáváním něčeho čerstvého, nového, tajemného. Kromě strýců a tetiček přicházeli i bratřenci a sestřenice. Přijížděli strýcové a tety z Prahy. Děti se nemotaly ve světnici, jejich doménou byla zahrada. A v době poutí chození ke kolotočům. Korzovaly celý den tam a zpět.

Jejich jedinou povinností bylo jít s babičkou na mši. Ale téhle povinnosti se děvče vymklo hned, jak se začalo opeřovat, jak si začalo natřásat pířka a dbát na to, aby každé mělo hedvábný lesk. Aby byly letky někdy v budoucnu připravené k letu.

Pamatuji se na své dospívání, na ten čas nezralých malin, jako by to bylo včera. Maminka mi spletla vlasy a těžké copy spojila do houpačky a za ušima uvázala dvě nažehlené mašle. Bylo pro ni i pro mne samozřejmostí chodit každou neděli do kostela. Chodili všichni, tak jsem neodmlouvala a pokaždé šla i já. Na tuto příležitost jsem měla sváteční šaty. Maminka mi je dávala šít u švadleny, ke které se mnou chodila strání dolů, polní pěšinou. Cestou si se mnou nevyprávěla. Šla mlčky napřed a já za ní prutem utínala vršky trav. Snad z nudy. Látku mi kupovala sama a já jsem si u švadleny z krásných módních časopisů vybírala stříh. Bylo mi osm nebo deset let a pokaždé jsem si vybrala šaty, které předváděla nějaká svůdná slečna v nezvyklé póze. Švadlena i maminka mě přesvědčovaly, že takové šaty se pro mne

nehodí, ale já byla neoblomná. Nezbylo jim oběma, než se podřídít. Šaty nakonec vypadaly tak, že jsem s nimi byla spokojená já i matka.

K ohromným mašlím, slušivým šatům jsem si navlékla bílé podkolenky a obula bílé střevíce. Mohla jsem vykročit s bílou koženou kabelkou ke kostelu. Tenkrát jsem neposlouchala kázání a neuvažovala, proč tam chodím. Ani mě nenapadlo mít vlastní rozum. Nemůžete na dítěti chtít, aby uvažovalo jako dospělý. Každé dítě vstřebává názory rodičů jako své vlastní. V zásadních věcech se podřizuje vůli rodičů, jen v chvilkových a nepodstatných věcech se někdy bouří.

Celou mši jsme musely dávat pozor, kdy si kleknout a zase vstát. Sedět jsme nemohly, protože naše místo, všech děvčat, bylo před oltářem vlevo a chlapců vpravo. Na pravou stranu jsem se nedívala, nebylo proč. Hleděla jsem upřeně na oltář, klekala si a vstávala. Latinskou mši jsem znala z paměti, ale zpívat jsem nechtěla, protože mi otec řekl, že zpívám falešně. Dodnes nevím, zda měl pravdu, protože jsem se při různých oslavách zpěvu vyhýbala. Zpívala jsem jen ve škole, a to velmi tiše, a doma jen tehdy, když jsem si byla jistá, že mě nikdo neslyší. Rodiče by měli zvažovat každé slovo, které pronášejí k dětem, velice uváženě vybírat lýko, kterým přivazují ke kůlům výhonky svých ratolestí, aby rostly rovně, zpřímá k jejich i své spokojenosti.

Byla jsem už odmalička ctižádnostivá, aniž bych o tom věděla. Na katechismu nám paní učitelka rozdala knížky, v nichž byly čtverečky pro nalepení známek. Když jsme se účastnili v neděli mše, dala nám známku pro příslušný čtvereček v barvě ornátu, v němž kněz sloužil mši. Měla jsem vlepené všechny známky. S chozením do kostely jsem doma neměla problém.

Matka to podporovala a otec si toho nevšímal. On do kostela nikdy nevkročil. Byl ateista. Pokaždé, když jsem s matkou přišla s čímkoliv do rozporu, jsem si prosadila svou. Byla jsem silnější než ona, byla jsem po otci. Jednou v zimě jsem měla horečku a potřebovala zelenou známku, kterou jsem ještě neměla. Matčín zákaz jsem porušila, v horečce dorazila na mši a zelená známka přece jen byla moje. Ostatně byla jsem jediná ze školy, kdo ji dostal. Nikoho jiného rodiče v té vánici do kostela nepustili.

Matka s děvčetem nic nesvedla. Otec se málokdy přidal na matčinu stranu, povětšinou stál na straně dítěte. A dítě si to moc dobře uvědomovalo. Hned po narození dítě vstřebává atmosféru domova. Brzy pozná, kde má domov slabiny a kde pevnou půdu pod nohama, kde ho kdo pohladí a kdo proti němu zvedne prst.

Děvče se narodilo v Praze. Ale na tamní domov si nepamatuje. Jen na ty široké dvoukřídlé dveře, kterými vešel vánoční stromeček.

Rodiče se kvůli Praze často hádali. Později se z jejich hádek dovítí, že otec sem na Vysočinu nechtěl. Matce kdysi v Praze ustoupil, ale kladl si podmínky.

Dobře, odstěhujeme se z Prahy, ale nepočítej, že budu hospodařit. Tady bys mohla dělat dámu a tam budeš co? Služka.

Tuhle otcovu větu děvče neslyšelo, ale rodiče se spolu často dohadovali kvůli odchodu z Prahy, a proto si ji z jejich hádek vydedukovalo po svém. Domnívalo se, že byla smůla, že měli dům, kam se mohli vrátit. Tenhle

dům, na kterém lpěla víc matka než otec. Byla smůla, povzdychlo si děvče, že se otec podvolil.

Matka pracovala za dva a otec nehnul ani brvou.

„Vzala sis na sebe to riziko dobrovolně, tak si teď nestěžuj,“ říkával, povaloval se na otomaně a nechal na matce všechnu dřinu.

Sám měl na starost jen včely. Kolem nich se točil téměř každý den, to ho nezmáhalo. Proto bylo doma vždycky dost medu a děvče milovalo krajíce chleba namazané máslem a medem. Jediné, co jí na nich bylo nepříjemné, že musela rychle jíst. Med stékal z krajíce ze všech stran. A lepil se na prsty a nedal se nosit do školy na svačinu.

Děvčeti se zdálo přirozené, že matka pracuje ve chlévě, na poli, kolem drůbeže a otec čte za stolem noviny nebo vezme svou frajerskou hůlku se stříbrnou rukojetí a vyjde si mezi sousedy do hospody. Je třeba pohovořit, říkával. Často přicházeli sousedi k nim domů na kus řeči a matka jim vařila kávu a podávala chléb, máslo a med. V zimě od zabíjačky.

Otec do žádné práce nechodil. A děvče si všimlo, že otci přináší pošťák každý měsíc nějaké peníze. Když se zeptala, otec se jen usmál, pohladil ji a řekl, že bere důchod. To děvčeti stačilo, i když nevěděla, co takový důchod znamená. Ale jistě něco dobrého, jinak by to otec odmítl.

Víc se neptala. Ani ji to nezajímalo.

Matka ji nikdy nebrala do náruče, nehladila ji, neposadila si ji na klín. Jen otec. Chodila s ním na zahradu, k včelám. Ale když se měly rojit, tak se držela stranou. K otci chovala obdiv. K jeho vizáži i k rozumu.

Otec byl vysoký, silný. Husté světlé vlasy měl ostříhané nakrátko a padaly mu do očí, když sedával u stolu a četl. Četl zvláště noviny a poslouchal rádio. Děvče sedalo proti němu u stolu a psalo úkoly. Když si nevěděla rady, obracela se jen na otce. Vždycky jí uměl poradit. Ale neučil se s ní. Nebylo třeba. Učení bylo pro ni hračkou.

Matka měla na starost celé hospodářství. Točila se kolem plotny nebo dojila ve chlévě krávy, dávala prasatům či drůbeži. Děvče někdy stloukalo máslo, ale nikdy u té práce nevydrželo. Matka ho musela vystřídat. Práci kolem dobytka a drůbeže dělala vždycky sama, děvče nechávala, ať se učí.

Jediná chvíle intimnosti s matkou bylo každodenní česání vlasů. Matka jí je rozčesávala a splétala do dvou copů. Nejdřív to byly jen copánky, ale ve třinácti už dva dlouhé těžké copy. Matka jí vlasy nestříhala. Ráda je česala, hrála si s nimi, laskala je, zaplétala do nich mašle. Byla na její vlasy pyšná. Děvče bylo celý den učesané, vítr je necuchal do vrabčího hnízda. Matka ji hladila prostřednictvím vlasů.

Intimnosti s otcem byly jiné. Daleko užší a častější.

Jednoho dne si otec udělal čas. Netrpělivě za ním stoupala po schodech do podkroví. Pokojík byl podezřele uklizený. To maminka, napadlo ji.

„V těch krabicích jsou výkresy,“ začal otec sám od sebe. „Když jsme bydleli v Praze, chodil jsem do práce. Pracoval jsem u jedné firmy jako konstruktér.“

Děvče ho pozorovalo a napjatě poslouchalo.

Ale otec se nechystal otevřít nějakou z krabic.

„Postavíme spolu rýsovací prkno. Nevím, nač ti bude, ale můžeš si na něm třeba jen kreslit.“

Vzal velkou desku a opřel ji o zeď.

„Je to staré poctivé prkno. Má formát A 0, ale to si nemusíš pamatovat. To ti říkám jen pro zajímavost.“

Nejdřív postavil stojan a přišrouboval k němu prkno.

„To není všechno. Nejdůležitější je pantograf s protizávažím, který vede pravítka. A ty musíme seřídit tak, aby v každém bodě na prkně svírala pravý úhel.

„Proč právě devadesát stupňů?“

„Může se nastavit libovolný, ale pro začátek je lepší tenhle. Na úhlové dělení máš čas.“

Na víc se neptala, jen otci přidržovala, co bylo třeba. Pociťovala přitom jakési vzrušení. Větší než když si u švadleny zkoušela nové šaty.

Když spolu prkno sestavili, řekl otec.

„A teď ho vezmi z jedné strany, musíme ho otočit proti světlu. Ne, na druhou stranu, světlo musí padat zprava.“

Dělala všechno, jak nařídil.

Rozbalil jednu krabici a vyndal štos papíru.

„Tady máš kladívkové čtvrtky a tady je krabička připínáčeků. Najdi si tam měkké tužky, ořezávátko a gumu. A můžeš začít.“

„Tati, a čím udělám kružnici?“

„Jápak jsi na to přišla?“

„Ve škole budeme mít přece geometrii.“

„Máš pravdu. Někde tu musí být i kružítko. Otevři ještě tamhletu krabici,“ ukázal.

„A pokud budeš cokoliv rýsovat, vždycky si začni osou.“

„Já vím.“

„Tak ty to víš. I to se podívejme,“ pokýval hlavou.

„Ale nejlíp bys udělala, kdybys jen kreslila ptáčky nebo kytičky.“

„Tati,“ oslovila ho a udělala úmyslně odmlku, „nemáš nějaké svoje výkresy?“

Tahle otázka ho zaskočila.

„K čemu ti budou?“

„Nevím. Jen bych se podívala.“

„Já stejně vím, že ses už podívala. Tak si tady prohlížej, co chceš. Stejně mi to už k ničemu není,“ řekl a přišpendlil jí čtvrtku na dolní okraj prkna tak, aby na ni mohla snadno dosáhnout.

Když děvče přišlo ze školy, už neleželo jen v knihách. Často ho otec zastihl, jak sedí u prkna a rýsuje si jakési kvádry a kružnice. Někdy dceři poradil. Třeba v tom, že nestačí jedna osa, ale obvykle se udávají dvě. Třeba při převodech. Někdy jen pokýval hlavou. Všiml si, že má prostorovou představivost. Namísto aby ji od toho zrazoval, ještě ji podporoval, i když věděl, že tohle není práce pro ni. Alespoň on neznal žádnou ženu, která by chtěla pochopit strojařinu.

V létě chodila na borůvky, na houby, ale nikdy nevyhledávala kamarádky. Jejich řeči ji nezajímaly, nebavilo ji háčkovat dečky a plést na panenky. V jejich rodinách nic zajímavého neslyšela. Jen o prázdninách, když přijeli Pražáci do svých vil, se s jejich dětmi kamarádila. Chodila s nimi do lesa nebo se koupat řece. Půjčovala si od nich knihy. Od nich se mnohé dověděla, poučila. Od nich vstřebávala jiný svět. Praha ji začínala lákat. Jednou, když byla malá, ji tam vzal strýček s sebou. Nemohla tomu uvěřit, dokud neseděla vzadu v autě. Jen vyjeli, usnula. Odjížděli kolem půlnoci. Něco zaslechla, že kvůli prohlídkám. Neměla tenkrát tušení, že strýček veze proviant, který prodával známým pod rukou. Ostatně

z Prahy si nic nepamatuje. Byla opravdu malá, aby si mohla uchovat vzpomínky.

Zima byla dlouhá. Údolí zalehl sníh a sporé sluneční paprsky v něm blikotaly jiskřivě jako světýlka. Přišel čas zabíjaček. Matka dala večer do několika hrnců vařit kroupy a upekla buchtu do jitrnic. Strýc z druhé strany hor, matčin jediný bratr Jeník, příštího časného rána vešel do dveří. Na kamnech se vařila v ohromných hrncích voda na paření prasete. Na stole stála bábovka.

Děvče milovalo tu chvíli, kdy plný vál kouřícího ovaru stál na stole a každý si vybíral svůj kousek. Kuchyň nasycená vůněmi, pohodou a sytostí. Strýc Jeník nebyl řezník, ale matce pomáhal, jak mohl. Při zabíjačce byli s matkou sehraní z domova. Dívenka se snažila pomáhat. Ne nějakou podřadnou prací, to ne. Líbilo se jí špejlovat jitrnice. Být strýčkovi k ruce.

Ještě rok či dva a přišlo léto, které znamenalo mezník v jejím životě. To léto začalo jako každé jiné, než u řeky postavili stanový tábor. Tábor tam stával každý rok, ale tentokrát se v sobě nevyznala. Odmítla si obléct podkolenky a přestala chodit do kostela. Chodila k řece.

Matka si na ni stěžovala otcí, ale ten jen mávl rukou.

Začala se jí zvedat prsa a všechno kolem ní se měnilo. Ztrácel se svět jistot a nenahrazoval ho jiný. Co bylo včera pro ni samozřejmé a dobré, dnes nevyhovovalo. Přistupovala k ní touha a ona se jí nebránila.

Začala chodit k řece každý večer. Bylo tam veselo. A seznámila se tam s chlapcem, který jí vstoupil do srdce, aniž by na ni promluvil. Dívala se na něho, až si jí všiml.

Netrvalo dlouho a on se k ní přiblížil. Podíval se jí do očí, promluvil na ni, a ona ztratila řeč.

Vzdálila se, vyhýbala se mu, ale zároveň ji to k němu přitahovalo. S jinými se smála, ale s ním ne. S druhými byla vtipná, ale jemu nevěděla co říct, kam uhnout očima. Před ním se chvěla blahem i třásla obavami. Snažila se uzavřít před ním své srdce, aby nepoznal, že je vyplašil. Nedařilo se. Uzamkla tedy před ním svá ústa, když ji srdce zradilo. Držela se v povzdálí.

Byla přesvědčena, že ho miluje. Celý svět zkrásněl, v alejích obou údolí dozrávaly třešně a špačci ve stromech vyváděli jak posedlí. Na krajích lesa se začínalo červenat maliní a řeka, jindy temná a nevlídná, se jiskřila ve slunci, tu ševalila, tu zpívala.

Berta pokaždé přišla, posadila se na břeh a brouzdala se rukama ve vodě.

Čekala.

On se loudal po protějším břehu, jako by ji neviděl.

Ona dělala, že ho také nevidí.

Nedívali se, a viděli se.

Měl vlasy jako otec. Husté a světlé. Vždycky věděla, že bude milovat někoho, kdo má medové vlasy. Černovlasí kluci se jí nelíbili. Ani ti blondáci, které znala.

Nepřemýšlela, proč tenhle. Nevěděla proč právě on. Ale věděla, že převrátil její svět, že vešel do jejího srdce, které mu otevřela.

Vůně z luk se opojně táhly a mísily se s vůní sena. A řeka hučela docela jinak, nepoznávala ji. Nepoznávala nic z tohoto kraje dětství. Opouštěla jej. Vstupovala do jiného údolí, ponořovala ruce do odlišné řeky, hleděla vstříc neznámé krajině.

Chodila sem každý večer. Neodvážila se překročit řeku. Ani on se neodvážil. Ale jejich hlasy z hlubin touhy

bylo slyšet. Slyšely se navzájem, a nemohli se hnout z místa. Ani jeden nevstoupil do proudu, aby přešel na druhý břeh.

Jeho světlé vlasy ji hypnotizovaly. Měly barvu jejích copů. Matka jí do nich donedávna vázala mašle, ale dnes je neměla. Ani na vlasy teď nemyslela.

Myslela jen na něj.

Její touha byla nová a silná. Jako lano přes dravou řeku.

Čekala, kdy on se odváží na něj vstoupit bosou nohou a přejít k ní.

Ignoroval lano a najednou vstoupil do peřejí řeky. Přibližoval se k ní. Někde vyskočil na kámen, jindy se vrátil do proudu. Ten hrozil, že mu podrazí nohy.

Krev se jí nahrnula do spánků a tlumeně do nich bušila.

Berta se neodvážila zvednout oči. Nevěděla, kam s nimi, co s rukama. Neviděla ho, ale slyšela ho jít řekou. Už jen pár kroků a bude u ní.

Neposadil se vedle ní, ale zůstal stát na kameni v proudu.

„Ahoj,“ řekl a mlčel.

Zvedla hlavu a nevěděla co říct. Teď neví, ale jistě mu odpověděla na pozdrav. Jistě mu prozradila své jméno a možná že začala mluvit a povídala bez ustání. Možná že ne, ale ano. Teď si vzpomíná. Začali si něco povídat. On se snažil také. Bylo to takové navazování nitky mezi dvěma srdci. Naivní. Nevinné. Takový niterný pramínek vytrysknuvší se skály, aby sílil a měnil se v potůček, říčku, řeku. Možná veletok.

Prvé věty byly kratičké. Jako první tahy na šachovnici. Až později se začali jeden druhého dobírat a vyptávat.

„Kde bydlíš?“
„V Písku.“
„To jako v Jižních Čechách? Taková dálka.“
„No, není to na konci světa.“
„A co příští rok?“ zajímalo ji.
„Nevím. Po prázdninách jdu na gympl.“
„Taky půjdu. A potom na vejšku. Jako otec.“
„Jezdíš sem jen na léto?“
„Ne. Bydlím tady v tom domě u školy.“
„To se topíte v medu.“
„Až přijedeš příští rok, tak ti přinesu.“
„Já už na tábor nepřijedu. Našim se to nezdá. Mají komunistů plný zuby.“
„Můj otec taky.“
„Dodnes se divím, že mně sem dovolili jet.“
„Jsi taky sám?“
„Mám mladšího bráchu. Takového opičáka. Chce všechno, co já. Kdybys viděla, co vyváděl, jak chtěl jet se mnou.“
„Měl jsi ho vzít.“
„Jsem rád, že mám od něj pokoj. Pořád za mnou leze a musí mít to, co já.“
„Žaluje?“
„A jak. Někdy ho zmlátím.“

Klábosili spolu přes rychlý tok řeky, dívali se oba do vody, brouzdali se v ní rukama a mluvili spolu o ničem, jak už to v tom věku nezralosti bývá. Ale taky se svěřovali se vším, o čem měli z domova zakázáno hovořit. Jen přehlušit svá srdce. Jen se neprozradit, jen neotvírat své nitro.

Takové první ladění na strunách lásky, než se vyloudí pár tónů, než se najde akord pro tichý nápěv.

Domů přišla až za tmy. Dveře byly otevřené. Vklouzla do síně a nahoru do patra, do své nudličky, do svého stíněného pokojíčku.

Teprve tam si s ním povídala od srdce. Teprve tam se mu pod peřinou přiznávala, teprve tam si přála, aby ho zase mohla vidět. Ivana, Ivu, Ivánka. Takové krásné nezvyklé jméno.

Scházeli se spolu každý večer. Ale nikdy ne na témž břehu. Vždycky si nechali mezi sebou ten boční malý proud řeky, tu iluzi bezpečí, ten kolorit nevinnosti, tu vášnrou kulisu lásky.

Poslední večer před jeho odjezdem byla ve vsi tancovačka.

„Budeš moct přijít?“

„Proč bych nemohla?“

„Jestli tě vaši pustí?“

„Proč by nepustili? Nikdy mi nic nezakazují. A i kdyby, já si poradím.“

„Určitě?“ díval se jí do očí.

„Určitě,“ špitla a všechno v ní, nad ní i kolem ní se rozjasnilo.

„Budu tě čekat před hospodou.“

„Platí.“

Už toužila z této chvíle odejít. Být doma. Přípravovat se k muzice. Chtěla být se svým štěstím sama. Vychutnat si ho.

Ještě nikdy nebyla večer v hospodě. Jen jednou s matkou pod okny. Ještě nikdy s nikým netančila. Ještě nenastal její čas.

Večer se ve svém podkrovním pokojíku několikrát převlékla, obula si střevíce a sešla po schodech dolů.

„Tati,“ zavolala.

Otevřely se dveře a v nich stála matka. Udiveně na ni zírala: „Kampak?“

Děvče pokrčilo ramenem. „Kde je táta?“

„Bohouši, pojď sem. Holka chce jít pryč.“

Otočila se do kuchyně a rozzlobeně pokračovala: „Nikam ji nepouštěj! Na tohle má času dost!

Otec se nezvedl ze své židle, jen zavolal: „Ať jde sem.“

Matka ustoupila do světnice a dcera šla za ní.

Otec na ni upřel pohled: „Tak kam máš namířeno?“

„Tati, já jdu s holkama k muzice.“

„To pusť z hlavy.“

„Tati, já bych přišla včas domů.“

„O tom nebudeme diskutovat. Běž se nahoru svléct a končíme.“

„Ostatní také chodí, proč ne já?“

„Až ti bude osmnáct, tak si dělej, co chceš, ale do té doby budeš poslouchat.“

„Až mě bude osmnáct, tak už budu stará. Já chci jít teď.“

„Nikam nepůjdeš!“

„Půjdu. Už jsem to slíbila. A stejně půjdu a vy mi nebudete poučovat!“

Otočila se ve dveřích, vyběhla z předsíně a běžela k brance.

U vrátek ji zezadu sevřela otcova mocná dlaň. Otočila ji k sobě a vytřala jí do tváře políček. Dívka málem upadla. Začala křičet. Otec odepnul řemen a surově ji začal bít. Nevybíral si, kam uhodit. Instinktivně se schoulila. Nastavila záda.

„Bohouši, nech ji,“ volala matka, „vždyť jí ublížíš.“

„Ty se do toho neplet!“ zařval otec a vlekl dceru domů. Otevřel dveře do sklepa, vhodil ji do tmy a zamkl za ní dveře.

Děvče se rozplakalo, ale zároveň v něm rostl vztek. Nebezpečný vztek, na otce, kterého do této chvíle milovala. Vztek provázený křivdou a podporovaný tmou, vlhkostí stěn a kdovíjakou havětí tam dole pod schody. Vztek vyvěrající z veliké nespravedlnosti. Takový že je její otec?

Stála na prvním schodě, hned za dveřmi a rány jí pálily. Sahala si, jestli jí neteče krev. Netekla. Budu mít podlitiny, řikala si.

Čekala, kdy se otec umoudří.

Však on mě za chvíli otevře, ale ať nečeká, že si mě jen tak udobří. Nepromluvím s ním ani za nic. Budu kolem něj chodit a dělat uraženou. Ať vidí, jak je zlej, jak mě ublížil. Prevít!

Vzpomněla si na svého chlapce. Už na ni u hospody čeká. Možná že přišel až sem k domu, přechází kolem dokola. Těší se. A nemůže se jí dočkat. Je to poslední večer. Zítra odjíždí. Nedal jí adresu a neřekl ani své příjmení. Proč mi ji nedal? Proč jsme věřili, že máme ještě den? Už nikdy nebudu nic nechávat na poslední chvíli. Jsem poučená. Ale ne. Však já se ven dostanu. Rozhodla se, že musí okamžitě ven. Začala bušit do dveří a křičet:

„Otevřete! Je mně špatně.“

„Teče mi krev!“

Tak podobně volala a bušila do dveří. Když následovalo ticho, začala do nich kopat.

„Mám zlomený prst.“

„Tati, otevři mi!“

Ale v domě vládlo ticho.

„Tati, proč? Co jsem tak zlého udělala? Tati! Tati!“

Nejhorší byla ta bezmocnost cokoli změnit.

A on tam na mě čeká. Říká si, že mohu přijít, a nechci.

„Copak mě neslyšíte? Pusťte mě nebo rozkopu dveře!“

Kolem ní tma a vlhko. Vypínač byl v chodbě. Po schodech by došla dolů i poslepu, ale co tam?

„Je mi zima. Je tu hrozná zima.“

A celé tělo ji pálilo, jako by dostala kopřivami.

Mohou tam být myši. Kdyby mně některá přeběhla po noze... Brrr! Otrásla se odporem.

„Nachladnu a budu nemocná.“

On je jistě netrpělivý, ten můj chlapec. Tak slibně to začalo, a konec. Tohle se už v životě nebude opakovat. Musím za ním!

On se teď třeba dívá na hodinky a neví, co si má myslet. Možná za chvíli mávne rukou a půjde tančit s jinou. Mám po lásce.

„Vy mě budete mít na svědomí.“

Zula si střevis a mlátila jím do dveří. Po chvíli se je snažila vyrazit. Ale dveře se ani nehnuly.

„Zabiju se, abyste to věděli! Zabiju se kvůli vám!“
Ječela na celý dům.

Lomcovala s ní bezmocnost, bolest a vztek. Zároveň lítost. Se ztracenou láskou, s tou nejvíc. Rozplakala se. A do srdce se jí tím okamžikem vkrádala malá podlá nenávisť k otci. Přicházela po špičkách, tichounce a hodlala se usadit nadlouho, ne-li natrvalo. Utřela si slzy.

„Už nebudu volat, už ne! Máte u mě konec!“

Neměla tušení, jak dlouho tu stojí, jak dlouho ji tma obklopuje. Začala si na ni zvykat. Už se tolik nechvěla, její srdce tak zběsile nebilo, už se slzy vyplavily.

„Snad nečekáte, že vás odprosím. To tedy ne. Nikdy! To mě ještě neznáte!“

Opřela se o zeď, ale jen na chvíli. Byla vlhká. Dole sklepem protékala voda. Matka tam dávala mléko. Napadlo ji, že sejde dolů, že je tam průduch, kterým se sypaly brambory. Šmátrala rukou po zdi, pomalu našlapovala a scházela schod za schodem dolů.

Průduchem pronikal proužek světla. Byl vysoko a byl úzký. Strop byl klenutý. Zula si boty a šplhala po stěně. K průduchu to šlo snadno. Prudce dýchala a musela si odpočinout. Byla přitisknuta k mokrému zdivu ve svých nejlepších šatech. Vsunula se do průduchu a po centimetrech se drápala vzhůru. Modlila se, aby mříž šla zevnitř vyrazit.

Modlila se marně. Mříž držela jako přibitá. Mřížky byly husté, aby nemohly dovnitř myši. Ruku jimi neprostrčila.

Seskočila zpátky na zem. Sykla bolestí.

Alespoň mám trochu světla. Najdu si nějaké suché kameny a posadím se.

Byla jí zima.

Před ní stály krajáče mléka. Nabrala prstem smetanu. Potírala si jí naběhlé rány na ruku. Pak uviděla hrnek smetany. Matka se bude zlobit. Tak ať! Polovinu upila.

Od kolotočů bylo slyšet muziku.

„Všichni mohou, jen já ne. Proč?“ šeptala si pro sebe.

Napadlo jí použít kámen. Zavázala si ho do sukně a zkusila to s mříží ještě jednou. Tloukla do ní kamenem,

ale nemohla se rozmáchnout. Mříž odolávala, ani se neprohnula. Dívala se mřížkami k vesnici. Hospodu vidět nebylo, ale vycházelo z ní světlo. Viděla v duchu ten rej. A on stojí někde před hospodou sám a čeká. Čeká ještě vůbec? Nebo se vrátil do tábora? Proč ho nenapadne přelézt náš plot a přijít mě vysvobodit?

Není tu někde?

Tiše zavolala.

Nic se nepohnulo. Nikdo neodpověděl.

Zavolala znovu. Tentokrát docela nahlas.

Odvážila se a volala jeho jméno. Řvala na celé kolo.

Odpověď žádná.

„Proč to vzdal?“

Nemohla se déle udržet. Svezla se dolů.

Lízala smetanu a potírala si jí bolavou tvář a šrámy na ruku i na nohu. Skučela jako pes. Ne pro ně, ale už jen pro sebe.

Spát nemohla. Zima s ní lomcovala. Vrátila se tiše ke dveřím. Poslouchala, ale dům se choval, jako by byl prázdný.

Asi šli spát a já tu zkejsnu do rána.

Ale tohle mu nedaruju! Myslela tím otce.

Tenhle trest byl pro Bertu nevysvětlitelný. Za co? ptala se sama sebe dokolečka a nenacházela žádnou odpověď. Ničím se zase tolik neprovinila. Jen tím, že otce neposlechla, že se mu postavila. Ale vzdorovala mu už několikrát a nic se nestalo. A matka ho ještě proti ní popíchla. Že by ho to tak rozlítlo? Ona si všechno nenechá líbit jako matka. Ona tedy ne. Tím si může být jistý. Vztekoun jeden! Jeho nepřičetnost není normální. Pořád je na něco našťvaný. Na režim, na matku a teď ještě na ni. Kdo mu za to může, že se vrátil na tenhle vystrkov.

Jak ona k tomu přijde? Ona téměř nic neprovedla, žádné provinění necítila, a proto dostávala na otce zlost. Ta zapouštěla kořeny hluboko a nikdo netušil, že se už nedají vyrvat. Hořela k otci vztekem, ale nadávala mu jen v duchu. Strašně mu nadávala, ale nahlas se neodvážila. Ještě netušila, jakou dovede mít nenávist výdrž.

Neměla ponětí, jak dlouho je zavřená. S láskou je konec, uvědomila si a hořce se rozplakala.

Oplakávala svou první lásku.

Její blaženství bývá nejkratší a vzpomínka na ni se táhne celým životem. Zármutek po ní kupodivu lehce přebolí a zůstane jen jako světlý bod, který se vzdaluje. Je jako první obrázek namalovaný dětskou rukou.

Z mé první lásky mi nezbylo téměř nic. Jen pár světlých okamžiků, několik slov a neopakovatelná atmosféra. A ublížení, křivda volající do nebe. Když si na něho dnes vzpomenu, na idol mé první lásky, už si nevybavím jeho tvář, ani jeho slova, jen blondřaté vlasy, ty mi z paměti dosud nevytizely.

Nechala slzy stékat po tvářích. Nakonec se vysmrkala do sukně. Vrátila se dolů. Slabý proužek měsíčního světla ležel napříč přes stružku vody ve sklepe. Mimoděk si sáhla na vlasy. A tu její ruka strnula. Ne pod hebkostí a houšťkou vlasů, ale nad svým nápadem.

Věděla, jak si matka na jejích vlasech zakládá. Každý den ráno si udělala čas, aby jí je splétala do copů, než půjde do školy. A mašle jí kupovala, aniž by o ně

žádala. O otci si nebyla jistá, jestli mu jsou její vlasy lhostejné nebo ne. Ale čert ho vem. Jak už měla svou pomstu v hlavě, nemohla ji odehnat.

Před ní stály kameninové hrnce plné mléka. Chvilu se na ně dívala, ale už byla rozhodnutá. Nevybrala si kameninu, ale malý porcelánový hrnek. Porcelán má ostřejší hrany, řekla si, vzala kámen a hrnek jím rozbila. Rána byla sotva slyšitelná. Smetana se vylila a stékala do stružky.

Sebrala střepey a prohlížela si je v proužku světla. Zkoušela prsty jejich ostří. Nechtěla si copy rozplétat. Rozházet vlasy po sklepe. Nechám jim je tu spletené. Ať vidí! Ať mají památku na dnešní noc!

Začala těsně u hlavy. Šlo to pomalu a bolelo to. Ale zdaleka ne tolik jako rány řemenem a její křivda. Když je oba držela v rukou, nelitovala toho. Naopak, měla dobrý pocit. Zadostiučinění.

Potrásla hlavou a zdála se jí lehká. Čechrala si oběma rukama krátké vlasy. Zvykala si na pocit, který dosud neznala.

I kdyby mě zítra pustili a on odjížděl kolem, nemůžu se mu ukázat. Je všemu konec.

Hudba ve vsi mezitím ustala. Láska Rege rege zapadla do keřů, do kopřiv. Zmlkla. Děvče si ani nevšimlo kdy.

Co nevidět bude ráno.

Tu noc někdo postavil mezi mne a otce zeď. Něco křehkého se rozbilo, něco živého ve mně bylo zašlápnuto botou. Zemřelo. Byl to obdiv k otci nebo rodičovská láska? Možná obojí. Od té noci už můj otec nestál na

stejném stupínku jako dosud. Sestoupil dolů a vzdálil se mi. Už nic nebylo v naší rodině jako dřív. Nikdo o tom nepromluvil. Nikdo se mě na nic neptal, ale viselo to ve vzduchu od mých čtrnácti let celý můj život.

Příští týden byl jako každý jiný. U řeky opět tábor, letní vily otevřené okenice a kamarádky přišly hned první den.

Když ji uviděly, vydechly: „Kde máš vlasy?“

Měla by zalhat nebo říct pravdu: Vyletěly komínem. Ale na kamarádkách jí záleželo, a proto řekla, jak se od ní čekalo: „Dala jsem se ostříhat.“

„To ti maminka dovolila?“

„Už se neptám.“

Marně ji kamarádky přemlouvaly, aby šla s nimi k řece, ale ona tam nešla. Ani jednou. Pro ni žádné údolí nebylo, nijaká řeka jím neprotékala. Pro ni za severním plotem zahrady končil svět. Zůstala jí jen otevřená krajina k jihu, údolí zalité sluncem, kde uprostřed lesa byla ukryta hájenka.

Otec jí ho sem tam předhazoval. Nejstaršího kluka z hájenky.

„To by byl hoch pro tebe.“

Podívala se a pohodila ramenem.

Jestlipak ví, že je obletovaný všemi děvčaty z okolí. A on to s nimi umí. Má to v hlavě srovnané a každé jeho slovo vždycky našlo úrodnou půdu u protějšího pohlaví.

Bohužel i u Berty. Příští rok se kolem něj točila s nimi, ale ona byla pro něho jen vzduch. Nepřitažlivá. Vlasy jako hřebíky ustřižené podle kastrolu a sepnuté

sponkou nad čelem. Jako blbeček. Děvčata z Prahy měla šanci, ale ona ne. Všechny se kolem něho otíraly, švitořily, jen ona je zpovzdálí pozorovala.

Během léta si všimla, že jedné dává přednost. Takové černé mrňavé holce z vesnice. Ve škole nic moc ani žádná krasavice. Kam dal oči?

Ohrnula nad ním ret a řekla si: Tak ať!

Ale otec zase: „Ten chlapec z hájenky se mi líbí. Jednou bude inženýrem. A je z dobré rodiny.“

Proč mi to říká?

„Nejlíp, když si najdeš někoho z okolí. Koho znáš.“

„No jo,“ zabručela a v duchu: Co mám dělat, když na mě kašle? To se mám snad kvůli němu rozkrájet?

Léto kulminovalo poutí. Před měnou dostávala od každého strýce stokorunu, nyní jen dvacku. Poděkovala a šla se sestřenicemi ke kolotoči. Tam dala jako každoročně přednost kamarádkám z Prahy. Sestřenice byly mladší, tak co s nimi. Poslala je s babičkou do kostela. Na houpačky ani na lochnesku nešla.

Adónis z hájenky jezdil na řetízkovém kolotoči a z obou stran se k němu natahovaly paže děvčat. Výskali a smáli se. Pokukovala po něm očkem, ale zbytečně. Jak tam stála sama, přišel k ní Franta, kluk ze školy. Minulý rok skončil. Po prázdninách bude druhým rokem gymplák. Ona prvním. Co na tom. Ona od něj nic potřebovat nebude.

A koneckonců není už děvče, ale dívka.

Ve střelnici se pohupovala jedna, jako pestrá rajka a její hlas překřikoval hudbu: „Pojďte si, hošíčku, vystřelit růžičku!“

Dívala se na Frantu a na ni.

„Nechceš vystřelit růži?“ zeptal se jí.

Nač mi bude nějaká papírová blbost? pomyslela si, ale přikývla: „Jestli chceš?“

Šli spolu ke střelnici. Vybral si pušku, zlomil hlaveň a vsunul dovnitř brok. Otec nikdy nestřílel, uvědomila si Berta. Puška a karty, říkával, toho se chraň. Někdy s ní mluvil jako se synem. Zatímco spolužák střílel, otočila se ke kolotoči. Sedačky lítaly dokola a mladý pán z myslivny měl děvče otočené k sobě a málem jí líbal, sahal na prsa. Nebyla to ta černá mrňavá holka ze vsi. Byla to Evža, Bertina nejlepší kamarádka z Prahy.

Tak proto mi půjčila Chaloupku strýčka Toma. Přinesla ji a zároveň přišla vyzvídat. Že mi hned nenapadlo, proč se její hovor točí jen kolem hájenky. Taky se chytila na vějičku. Jako všechny. Vedle ní nemám šanci, pomyslela si Berta zklamaně a odvrátila od nich pohled.

„Od září budeš jezdit s námi, vid’?“

František jí podával růži. Vzala si ji a přivoněla k ní. Nevoněla, byla lemovaná barevným staniolem. Cítila na sobě něčí oči. Podívala se tím směrem. Byl to otec. Převyšoval oba strýce, v ruce držel svou tepanou hůlku jako ozdobu a kráčel s nimi k hospodě. Jejich oči se setkaly jen krátce. Odvrátila se. Dělal, že ho nevidí, a růži si jako naschvál přitiskla ke rtům, jako by ji líbala.

Obědvalo se ve velkém pokoji u prostřeného dlouhého stolu. V čele stolu seděl otcův starší bratr, po jeho pravé straně otec a strýček Jeník, po levé strýcové z Prahy, potom tety, sestřenice, bratřenci a babička na druhé straně v protějším čele stolu. Moje místo bylo vedle ní. Matka nikdy u stolu nesesedala, obsluhovala hosty. Otec

halasil. Bylo ho slyšet až venku. Matce to ve svátečních šatech s bílou zástěrkou slušelo, smála se na všechny a roznášela jídla. Některé sestřenice jí pomáhaly. Babička seděla u stolu ve svátečním bohatě vyšíváném šátku. Byla podobou i povahou celá maminka. Dobrota jí zářila z očí. Zpod šátku jí vykukovaly hladké černé vlasy. Neměla v nich jedinou stříbrnou nitku. Přicházela z vesnice pod horami se strýčkem Jeníkem a vnoučaty. Poslední dobou je přivážel pražský strýček autem. Dědeček ani teta s nimi sem o pouti, bůhvíproč, nikdy nezavítali. Tatínkův bratr také přijížděl bez manželky, jen s dětmi. Přijížděl z městečka ze severní nížiny. Tam vedl zděděný rodinný podnik. Nebyl tak hovorný a halasný jako otec, ale když něco řekl, otec se zamyslel a vždycky dal na jeho radu.

Strýcové k sobě byli navzájem slušní, jeden druhého si vážili a nikdy mezi nimi nepadlo zlé slovo. Stejně tak i mezi tetami. Jedna se před druhou předháněla s čím mamince vypomoci. Maminka celý oběd řídila, stačila si všimnout každé maličkosti. Tváře jí jen hořely a ruce hned přestrkovaly hrnce na plotně, hned přikládaly do kamen.

U oběda se nemlčelo. Oběd samotný se skládal z několika chodů a trval dobré dvě hodiny. Strýcové měli hlavní slovo. Někdy si skákali do řeči. Zvláště otec byl tím pověstný. Jeho bratr hovořil zřídka a krátce, proto když se ujal slova, ostatní zmlkli. Holešovického strýce si vážili nejvíc. Někam to dotáhl, od nuly na prosperující podnik, a to se tenkrát cenilo. Strýčka Jeníka měli za rozumného, uvážlivého, brali ho jako sobě rovného. Jediný pražský strýc Áda se do hovoru nemíchal. Jen poslouchal. Když se ho zeptali, šalamounsky odpověděl a otec to později hodnotil tak, že paragrafy nejsou nadarmo zakroucené. Poslední strýc, manžel nejmladší matčiny

sestry, byl šprýmař. Co ten se s námi dětmi navyvával. S ním jsme si náramně užili. Byl inženýr jako otec, ale na tituly si příbuzní v rodině nehráli. Oběd byla jediná chvíle, kdy dospělí debatovali před dětmi. Nic vážného neřešili, ale přeci. Sem tam jim uklouzlo nechtěné slovo. A potom tu ještě byli bratřenci. Ale ty u stolu nikdo nepoznával. Nejedli hltavě jako jindy, nepošťuchovali se, nedováděli a od stolu neutíkali. Nikdo by nevěřil, co jindy dovedou. Po obědě si nabrali plné hrsti cukroví a hurá za dobrodružstvím. Sestřenice si opatrovaly své kabelky plné bombónů, marcipánu, tretek a svatých obrázků. Nakupovaly, co se jim líbilo a jezdily na kolotoči, dokud neutratily poslední korunu. U oběda většinou mlčely, jedly způsobně, a když teta postavila na stůl talíře cukroví, vybíraly z nich jen sladké pěnové pusinky. V tom se všechny shodly.

Byl to krásný čas, čas poutí a pohody mezi příbuzenstvem. Než přišla padesátá léta, která tomu všemu učinila přítrž. Do té doby měla vesnice svůj řád, svoje hodnoty. Kdo se snažil a uměl, tak měl všeho dostatek. Nebyly nekřesťanské dodávky, nebyl strach ani nouze. Maminka byla mladá, šťastná a vedle tatínka, který ji sem tam potají objal, jako proutek. Když se teď dívám na jejich fotografie, je mi do pláče. Někdy bych plakala, ale nemohu. Později už člověk nepláče, ani kdyby chtěl.

Po obědě si chodívali strýcové i s otcem zdřímnout nahoru do podkroví. Strýček Jeník po obědě odcházel. Čekalo na něj doma hospodářství. Maminka se konečně najedla a tety zatím umyly nádobí a než začaly

připravovat svačinu, probíraly mezi sebou své starosti. Také se vyptávaly na ostatní příbuzenstvo, které se nedostavilo, a sem tam některá teta přišla na skok ven za námi dětmi. My jsme zatím okupovaly lavičku a nejmíc studnu, protože na ní byl příjemný chládek. Babičku chovaly všechny jako v bavlence, obskakovaly ji a oslovovaly ji maminko, což mně připadalo nezvyklé.

Po siestě strýcové svačili v altánku na zahradě, kde hráli karty. Slečny a mladí pánové, sestřenice a bratrance včetně malých dětí se zařadili do průvodu na silnici, po které přicházeli poutníci ze všech domů a okolí ke kolotočům. Aby se pozdravili, aby spolu pohovořili, aby se radovali, že se zase po roce setkali. Byl to nepsaný rituál.

Před večerem se začala babička s vnučkami loučit a odcházela. Vracela se domů pěšky a Berta je jako vždycky vyprovázela. Tentokrát se neloučila v údolí, ale šla s nimi nahoru až k lesu.

„Pročpak sis nechala ustříhnout copy?“ zeptala se jí babička.

„To já sama.“

„Rodiče nebývají vždycky k dětem spravedliví. S tím se smíř.“

Co chvíli se v kopci babička zastavovala a dívala se nazpět.

„Tvůj otec je prchlivý, ale myslí to s tebou dobře.“

„Proč se mě maminka nikdy nezastane?“

„Asi ví, co dělá. Jen by přilila olej do ohně.“

„Myslíte?“

„Tvoje srdíčko se už probudilo, vid' a otec se s tím nemůže smířit.“

„Jak to víte?“

„Inu, staří lidé dovedou číst v dětech jako v otevřené knize. A tatínkovi se nelíbil. Tak je to.“

„Ano.“

„A copak ta růže dneska?“

„Babičko, on není ten pravý.“

„To předem neříkej. Nikdy nevíš, odkud štěstí přijde. Dnes není, příště může být.“

„Babičko...“

Nahoře u lesa se rozloučily. Babička si tentokrát ze zaječeho zelí nevytáhla svou hůl, sebranou v lese pro tuhle cestu, ale našla si jinou a s vnučkami vešla do lesa.

Berta se loudala domů. Cestou nikoho nepotkala, nikdo se tudy do myslivny nevracel. Ten na koho myslela, si na ni ani nevzpomněl.

Pouťový večer naladil stejný tón jako vlani. Ale dívčina duše nebyla šťastně naladěna. Padl do ní smutek a zalíbilo se mu tam.

Jak příbuzenstvo odcházelo, jako by z jejich domu ucházela krev. Kolem se vraceli poutníci, šlapali v hloučcích trochu uondaní po silnici do údolí. Ztráceli se v chalupách i v lese.

„Berto, zavolal otec dceru. „Letos máš dovoleno,“ řekl, když přišla. „Můžeš se přistrojít a jít k muzice.“

„Nevím, co bych tam dělala.“

„Loni sis myslela, že máš zmeškáno.“

„Vloni jsem chtěla, a letos nechci!“

„Loni jsi byla ještě dítě.“

„Jak pro koho.“

„Tady máš na vstupné,“ položil otec na stůl desetikorunu „a jdi k muzice. A nechod' domů před půlnocí. Když si jednou zaplatíš, tak tam buď do rána. A

s tím klukem toho komunisty si nic nezačíněj! To bych viděl nerad!“

Zapomněl jsi dodat a drž se toho slušného chlapce z hájenky, pomyslela si.

Peníze nechala ležet na stole, zamkla se ve svém pokojíku a otce neposlechla.

Udělala mu to na vztek.

To léto, kdy strýčkovi přišel z Prahy od bratra telegram, že ho vykradli, bylo už dávno za námi. Před znárodněním mu vybilili byt. I ten červen v triapadesátém, kdy znenadání vyhlásili měnu, byl minulostí. Peníze byly znehodnoceny. Za padesát starých byla jedna nová. Celý rok jsem tenkrát ve škole spořila a ty přepočtené dvě koruny mi ani nedali.

Doma se hovořilo, že jsme na mizině. Na knížkách peníze propadly. Rodiče začínali s dvěma stovkami a nové ceny byly v přepočtu vyšší. Alespoň tak se o tom doma mluvilo. I přede mnou.

„Vypadá to, že nátlak do družstva přestane,“ řekl otec.

Matka k tomu mlčela.

V tom samém roce na jaře náhle zemřel Stalin a následně prezident Gottwald. Musela jsem v plném sále při pietním aktu přednášet básničku. Doma jsem o tom pomlčela.

Otec říkal, že začalo politické zmírnění nátlaku a trestů. Ale stále se díval s obavami do budoucna.

Už to nebyla ta doba jako před tím. Hosté sice na pout' přijížděli, všichni strýcové, tety, bratrance i

sestřenice, ale každý rok bylo méně jídla. Každý rok někdo chyběl.

Připadalo jí, že poutě jsou malé mezníky v jejím životě. Tenhle rok po ukončení osmé třídy se s místní školou rozloučila.

„Skončilo ti dětství,“ řekl jí otec, když mu předložila vysvědčení. Samé jedničky.

Věděla to i bez něho. Po prázdninách bude muset brzy vstávat a trmáčet se hodinu autobusem do města. Ale nebude sama. Do gymplu jezdí několik kluků. Každý rok se někdo přidá a každý rok někdo skončí. Jiná škola tu v okolí není. A ona chce tak jako tak na vysokou. Tak rozhodl otec a ona jeho rozhodnutí přijala za své. Nepřivedl ji na tu myšlenku letos, ale už dávno. Ani neví přesně kdy.

Prázdniny se každý rok otvíraly také tím, že přijeli Pražáci. Někteří přijížděli auty. Pro zdejší lidi to byla honorace. Přiváželi jiný vzduch. Svěží módu, progresivní myšlenky, knihy. Měli ve všem náskok.

Pro Bertu bylo jejich kamarádství na jedné straně přínosem, ale na druhé straně byly Pražačky pro ni konkurentky. Jediný místní idol z hájenky s ní příští rok do školy jezdit nebude. Jde na vysokou.

Každodenní korzování k večeru po silnici skončí. Berta v jeho očích za celý rok nepostoupila ani o píd'. Ignoroval ji. Ale otec neignoroval jeho. Domníval se, že by byl pro dceru dobrá partie a když měl příležitost, dal se s ním do řeči.

Rodiče se řídí při výběru partnera pro dítě rozumem. Ale láska vychází v mozku z jiného centra než rozum. Dá se ovlivnit. Jistě, jen pokud to není ten pravý mocný proud.

Když se na otcův výběr dívám teď po tolika letech, nevybral mi nejlíp. Ale myslel to dobře. Když se teď někdy s panem inženýrem potkám a zastavíme se na kus řeči, není o čem mluvit. Hovoří, jako by žádnou školu neměl. Jako by cestou životem minul své štěstí, nerozpoznal je v pravý čas a zůstal s prázdnýma rukama. Pro manželství vybíral, až přebral. Ani s dětmi mu to nevyšlo. Věčně si na ně stěžuje. I na život nadává a ve skutečnosti je k politování. Vizáží i řečmi.

Berta si nevzpomíná, které prázdniny mu nadbíhala, ani si přesně nepamatuje chvíle jeho pubertálních projevů. Jen to místo a způsob jeho ponižující lásky nemůže zapomenout.

Bylo to v zimě a konečně se na ni dostalo. Tatínek by měl radost. Nemilovala ho takovou láskou jako toho kluka od řeky. Jen po něm pokukovala, protože byl hezký, chytrý a byl tady. Taky kvůli tatínkovi. Nechodila s ním, nikam ji nepozval, nikde s ním sama nebyla, jen v houfu. Snad na ni ani přímo nepromluvil. Bavil se s jinými. Neví, proč se jí líbil.

Ani neví, jak se mohlo stát, že spolu šli sami dva. Byla krásná jasná noc, sníh křupal pod nohama, větvičky stromů o sebe zvonily a z chalup visely dlouhé rampouchy.

Šli ke hřbitovu. Vedl ji do aleje mohutných stromů, jejichž klenba se nahoře spojovala a na cestu kladla jediný

kompaktní stín. Ta chvíle ji připomínala Štědrý večer, kdy příroda tichne v očekávání něčeho velikého. Tajuplného. Krásného. Kdy si klekne na kolena, aby na ni lidé dosáhli.

Vzal ji do náruče. Jeho teplo ji obestřelo a jeho oholená tvář se dotkla její. Jeho vousy ji vzrušovaly, jak jí přejely po tváři. Projela jí vzrušivá vlna. Něco zašeptal. Zнала jeho hlas, ale tenhle byl docela jiný. Zatemnil jí mozek. Svět se s ní zhoupl a tajemná síla jí podlomila kolena.

Neodvažovala se pohnout. Jeho rty byly u jejích, ale nelíbal ji. Ani nemluvil.

Stáli v aleji jak sousoší. Jako zkamenělí. Očekáváním a láskou. Stáli tak věčnost.

Položil jí ruku mezi nohy. Nečekala to.

„Ne, to ne,“ špitla.

„Dovol mi to,“ zašeptal a hladil ji přes šponovky. Nic víc nechtěl. Vzrušovalo ho to a ji to ponižovalo. Pobuřovalo.

Čekala polibek, něžná slova, ale tohle ne. Ani jednou se na ni nepodíval jako chlapec od řeky, ani jí nepolíbil, o lásce nepromluvil.

Choval se živočišně, o čemž Berta dosud neměla tušení. Duší a srdcem byla ještě dítě.

Konečně jeho ruka opustila její rozkrok. Berta si oddychla. Cítila se pošpiněná, ublížená.

Blběj frajer, pomyslela si. Chtěla se sebe setřást to ponižení, ale nemohla. Ani když se umyla.

Ten zážitek se jí zažral do mysli. Uvízl tam jako rezavý hřebík. A dosud ho nikdo nevytáhl.

Ve městě se přihlásila do tanečních. Rodiče proti tomu nic neměli. Domů jezdila posledním autobusem. Tancovala ponejvíc s Frantou, ale doma o tom ani muk.

František se jí líbil. Vysoký chytrý chlapec. Ale neházel po ní zamilované pohledy ani jí nenadbíhal. Byl jen kamarád. Mohl by být i víc, kdyby se jeho táta nedal do strany. Neměli skoro žádné pole, jen chalupu, co držela silou vůle a fůru dětí. Franta byl nejstarší.

O politice se spolu nikdy nebavili. Nemluvili ani o růži, kterou jí o pouti vystřelil. V autobuse si sedal on k ní nebo ona k němu. Když byl nemocný a nejezdil, cesta se zdála nekonečná. Na prodloužené by nejraděj tančila jen s ním. Měl rytmus v těle a nemotal se toporně jako jiní kluci. Taky nemlčel nebo se tak naivně nevyptával. Choval se přirozeně a jí se zdálo, že jim jdou nohy do rytmu samy. Když tančili wals, když předváděli různé figury a cítili na sobě obdivné oči, opájelo ji to víc než sklenička vína. Přála si s ním stále tančit, jen tančit.

O pouti jí zase vystřelil růži. Zasunula si ji za obrázek ve svém pokojíku k té minulé. Ale na pouti ve vsi spolu netancovali. Ona na vesnické tancovačky nechodila. Nikdy. Když se jí ptal, nechtěla přiznat, že kvůli tátovi, a proto to nedovedla vysvětlit. Vždycky jen pokrčila rameny a on jí měl v tu chvíli za podivnou rozmazlenou holku.

Kdykoliv je otec spolu viděl, vztek jím lomcoval:

„Copak nevíš, co je to za rodinu? Takoví komunisti!“

Otcova slova pouštěla jedním uchem dovnitř, druhým ven. Vyvádí, jako bych s Frantou chodila, jako bych s ním měla kdoví co, pomyslela si. Ale některé z otcových slov v ní přece jen uvízlo.

Několikrát za ní přišel nahoru do pokojíku. Postavil se jí za zády a prohlížel, co rýsuje.

„Tati, co dělá převodovka?“

„Mění poměr vstupních otáček k výstupním.“

„A mechanický převod rychlosti otáček?“

„To je složité. To musíš studovat,“ řekl.

Ale ona to věděla i bez otce, že se musí učit. Už o tom byla přesvědčená.

Práce šla rodičům, spíše matce špatně, nestačili splnit dodávky. Vázla práce na polích. Veškeré návštěvy ustaly. Nebylo z čeho se radovat, čím pohostit. Příbuzenstvo z Prahy přestalo jezdit. Jakoby prázdniny neexistovaly.

Toho roku byl velký nápor na zemědělce, aby vstoupili do družstva. Bertu to moc nezajímalo, ale někdy v těch jejích nezralých létech to rodiče podepsali. Ona sama tomu byla ráda. Odpadlo jí věčné plahočení na polích, které přímo nenáviděla.

Život doma i ve vesnici se změnil.

Dům jako by usnul. V chlévě bylo prázdné, mléko se kupovalo. Matka vstávala za tmy a odcházela s ženskými polní cestou, zkratkou přes les do kravína. Když Berta ráno vstávala do školy, bylo v domě ticho. Otec ještě spal. Napila se bílé kávy, popadla kus chleba a běžela na autobus. Když se vrátila ze školy, měla učení. Zavřela se ve svém pokojíku a ven ji vytáhl jen hlad.

V sobotu večer chodila mezi mládež. Scházeli se u kostela, někdy na rybníku, když byl zamrzlý a dalo se na něm bruslit.

Franta s ní laškoval, ale jen slovně, nikdy se k ní fyzicky ani důvěrně nepřiblížil. Tu červenou nitku od srdce k srdci nikdo z nich nenavázal.

Zima byla toho roku nekonečná. Zabíjačka se nekonala. Strýc v zimě nepřišel na saních, rolničky už nebylo slyšet. Koně ze vsi zmizeli.

Přátelé se už tolik nenavštěvovali. Nehovořili nahlas, od srdce. Někdy mezi nimi docházelo ke sporům, zvyšovali hlas. Stalo se, že i uprostřed rozhovoru odcházeli.

Františkova otce udělali starostou. Říkalo se, že to jiný nechtěl.

„Sotva se umí podepsat,“ vysmívali se.

Jejich společných cest do školy se to netýkalo. Sedali v autobuse dál vedle sebe a o politice nemluvili.

Ani když zkonfiskovali ve vsi největšího hospodáře Rapacha a musel se ze statku vystěhovat. Netýkalo se to někoho, koho neznali, ale rodiny jejich spolužáků. Všech pět dětí s nimi chodilo do školy, Miluna dokonce s Bertou do třídy. Když celou rodinu odváželi ze vsi nákladním autem, bylo ve vsi jako po vymření.

Rozsudek zněl: Soukromý zemědělec o výměře 15 ha, kulak, se dopustil trestného činu ohrožení jednotného hospodářského plánu a odsuzuje se podle § 135 k ... měsícům odnětí svobody, k peněžitému trestu ..., propadnutí veškerého majetku, ztrátě čestných práv a zákazu pobytu v obci a to jednou provždy.

Nikdo se s nimi nepřišel rozloučit, nikdo nevyšel ze stavení. Jako by se nic nedělo. Ale ve všech chalupách jistě stáli u oken, dívali se a mlčeli. Měli strach. A když vyšli ven, byla na nich vidět stísněnost.

Otec věděl, kdo měl na svědomí konfiskaci, ale dceři to nevysvětloval. Franta se tvářil, že se ho to netýká. Ostatně mládí se dívá na svět z jiného úhlu, jakoby barevnými sklíčky, než vstoupí do světa dospělých.

Berta sem tam zaslechla něco o nespokojenosti, zatýkání a věznění. Ale jako by se jí to netýkalo. Doma se o tom nemluvilo, jen šeptalo. Otec, jinak odvážný a hlučný, se stáhl do sebe. Už ani na matku nekřičel a

poslední dobou ji neuhodil. Nebylo proč. Tíha hospodářství už na nich neležela.

Když nastal čas pouti, kolotoč přijel jen jeden, houpačky nejmenší, lochneska žádná a stánků, jen aby se neřeklo. Hadi na špejlích a okurky v láku se neprodávaly. Sem tam některé děvčátko si neslo papírový slunečník s třásněmi a kluci papírový míček na gumičce. Nebylo co kupovat a za co kupovat.

Příbuzných přijela sotva polovina. Strýček Jeník se u nich už neukázal. Lidé se pomalu trousili a kostel byl poloprázdný. Některé vily měly zavřené okenice.

Růže ze stělnice na sebe nechala čekat. Fanouš se o prázdninách zamiloval. Do děvčete ze vsi. Všem sympatiím k Bertě byl konec. I jejich společným cestám do školy odzvonilo. Už nejezdil. Šel do Prahy na vysokou.

Poslední rok sedala Berta v autobuse sama a cestou se učila. Učila se víc než jindy. Jejím koníčkem byla matematika, fyzika a deskriptiva. Přemýšlela racionálně, technicky.

„Je ti předurčen strojařský osud,“ řekl jednoho dne otec.

Její svět se sevřel do úzkého kruhu, do jakési studny, v níž je pramen vědomostí. V tom světě ji nikdo nehladil ani neubližoval. Rozevíral se před ní neznámý prostor otevřený pro všechno tajemné a dobré.

Na jaře zemřela babička.

A tím přestaly sestřenice chodit na návštěvu. Přes les to bylo daleko a samotné jít nemohly nebo nechtěly.

Bertě se zdálo, že od té doby maminka pohubla a zestárla. Jako by se ztrácela. Do kravína vstávala před

svítáním každý den, za každého počasí. Uzavírala se do sebe a o její smích byla doma nouze.

Život šel dál jednotvárným tempem. Den za dnem stejným krokem, jen peněz jaksi nebylo.

Jednou ráno Berta vstala a neměla přichystanou ranní kávu ani kus chleba k svačině. Když přišla ze školy, otec jí řekl, že matka je v nemocnici. Chystala se, že za matkou pojedou příští týden, až začnou prázdniny. Ale právě se připravovala na přijímací zkoušky na vysokou. Měla štěstí, že ze vsi dostala doporučení. Otec tomu do poslední chvíle nevěřil. Když se vrátila z Prahy od přijímacích zkoušek, přišel z nemocnice telegram, že matka zemřela.

Matka ležela svátečně ustrojená ve velkém pokoji, odkud vystěhovali jídelní stůl. Přicházeli příbuzní. Každý položil k rakvi věnec. U hlavy stály zapálené svíce.

Otec neplakal. Ani ona, její jediná dcera neplakala, protože ještě netušila, co ztrácí. Matčin milovaný bratr stál se svými dětmi, bolestí sevřené srdce, a hlavou mu jistě procházelo jejich společné dětství, roky dospělosti a sestřina svatba, která ji odvedla z domova do Prahy a potom sem na hory. Proto nemohla v Praze vydržet. Proto musela nazpět do rodného kraje, aby byla blíž bratrovi a domovu, aby ve městě nezemřela steskem.

Pohřební průvod se vydal ke kostelu a poté poslední cestou, loubím starých košatých lip ke hřbitovu.

Otec kráčel v černých šatech s kloboukem na hlavě a jeho hůlka pro ozdobu se tentokrát ztěžka dotýkala země. Ona šla vedle něho, ale ve skutečnosti nebyli spolu, byl každý sám. Napadlo ji, který to byl strom. Tenkrát v zimě. Věděla, že syn hajného kráčí někde vzadu a že musí projít rovněž kolem toho stromu. Sevřelo se jí hrdlo

a udělalo a se jí nevolno. Ze všeho co jí potkalo, jak to život zaonačil, aby ona, mladá a dychtivá vyprovázela tak záhy cestou, z níž není návratu, svou matku. Podívala se do korun, ale neslyšela včely, neslyšela nic než tóny truchlivé písně, které se kladly do neposečeného obilí. Větve nad hlavou visely dolů, ztěžklé smutkem, orosené, jako když z nich kanou neviditelné slzy.

Nedívala se na rakev, když ji spouštěli do hrobu, ale hleděla na strýčka Jeníka, mamčinu bratra, který jako jeden ze čtyř držel v obou rukou provaz, po kterém se rakev nenávratně sunula do země. Ztrácel kus svého života, pohřbíval nejmilejší sestru, která mu byla srdcem nejbližší. Už k nám chodit nebude, uvědomovala si Berta a v srdci se jí rozlévala prázdnota.

Když jí kondolovali, stála mezi otcem a strýcem. Přišli všichni. František se svou dívkou, pan hajný s rodinou, každý z hájenky jí stiskl ruku, jen prvorozený Adónis stál vzadu a nepřišel.

Toho léta byla pouť v jejich domě jako vyschlý pramínek. Pražské tety ani strýcové nepřijeli. Otcův bratr a Evža také ne. Jejich vila u lesa měla celé léto zavřené okenice. Proslýchalo se po vsi, že ji Evžiným rodičům zkonfiskovali.

Berta tomu nevěřila. Stále na Evžu čekala. Nedovedla se smířit s tím, že už k nim nebude chodit. Že nebudou spolu sedat v loveckém salónku, přikládat do krbu a probírat své starosti.

Letos nikdo z hostů neotevřel branku, ani jeden neprošel kolem studny po zápraží k domovním dveřím. Každý se omluvil. Seděli u stolu s otcem sami dva.

„Chybí tu ženská ruka,“ řekl otec.

Netušila, co tím myslí. Měla za to, že chybí ruka maminkina. Pravda, maminka tu chyběla na každém kroku. Pouť a bez hostů, bez cukroví, bez maminkiných skvělých pusinek.

Po obědě si šel otec nahoru lehnout. Čekala, že se zastaví děvčata z Prahy, ale ani jedna nepřišla. Asi jim to připadá nevhodné, když je v domě smutek.

Posadila se k oknu a dívala se, jak sem tam někdo jde silnicí vzhůru nebo se vrací zpět do údolí kolem jejich domu do vsi, k řece. Na učení neměla tentokrát ani pomýšlení. Neví, kde se vzal, ale usídlil se tu chlad, prázdno a smutek. Maminka si odnesla všechnu svou radost s sebou.

Nic se nevrátí, vzdychla si Berta a po srdci jí sjela slza.

Otevřela zásuvku prádelníku a prohrabovala se věcmi. Hledala matčinu fotografii. Vybrala si jednu z pouti. Otec držel maminku kolem ramen, ta měla naškrobenou zástěrku a svůj šťastný úsměv. Bertička stála mezi nimi, tiskla se k otci a měla ještě copy s velikými mašlemi.

V jiné zásuvce našla matčin snubní prsten. Hledala svatební fotografie. Otec v tmavém obleku, bílých rukavicích a matka v bílých šatech pošítych myrtovými věnečky. Ve vlasech měla jen bílou stužku a v ruce svatební kytici. Rodičům to slušelo. Tvořili spolu pěkný pár. Jistě byli vzájemně zamilovaní. Jistě se brali z velké lásky. Jak se potom, po letech mohlo stát, že na ni otec křičel, že řval na celý dům a někdy ji i zbil. Nikdy ne před ní, před Bertou, ale v chlévě, aby to neviděla. Nikdy ji neuhodil do obličeje, ale vždycky popadl opratě. Matka neutíkala, jen se shrbila. Otec nebo dokonce oba se domnívali, že ona je nevidí. Ale viděla. Měla vztek. Na

matku, že to mlčky přijímala, že se nebránila, že mu to neoplácela. Že se za pár dnů k němu chovala, jako by nic. Že mu to mohla odpustit.

Našla i pohlednici, kterou otec matce poslal ještě před svatbou. Začínala oficiálně: velevážená slečno. Otcovo písmo se od té doby nezměnilo. Několikrát četla těch pár řádků, kterými ji otec zval ve vší počestnosti na schůzku. Obracela pohlednici, jako by se pod řádky chtěla dopátrat nějakého tajemství. Našla i mamčin hedbávný šátek, který nosívala zamlada, kapesníček s vyšívaným okrajem a mamčiným monogramem ještě za svobodna. Kapesníček lehký jak obláček a docela průsvitný. Když ho vzala do rukou, bála se, že se rozpadne. Hledala dál. V posledním šupletí dole vzadu ležel nevábny balíček. Papír byl zahnědlý a pomačkaný. Když ho rozbalila, zůstala bez dechu. Jak dvě leklé ryby ležely před ní její copy.

Nemohla od nich odtrhnout oči. Slzy přepadly, zaplavily její srdce a nedaly se zastavit. Vrátily ji do té chvíle, kdy je maminka ve sklepě sebrala a potají je zabalila, aby otec nevěděl. Pamatuje se, že otec nařídil, aby je hodila do kamen, ale nebylo právě zatopeno. Matka slíbila, ale své slovo nedodržela.

Plakala téměř nahlas, z celého srdce, vším nahromaděným smutkem. Ne pro své vlasy, ale pro maminku.

Tak ona se mu přece jen vzepřela a schovala si je, šeptala si. Vzala je do rukou a hladila je, jako by se dotýkala mamčiných rukou.

Otec jí neřekl, že maminka zemřela na rakovinu prsu. Matka to věděla dlouho a odmítla jít k lékaři. Kdyby šla na operaci, mohla ještě žít. Možná, že se odevzdala do vůle boží, možná se operace bála. Berta nemohla dát za pravdu těm, kdo říkali, že nechtěla dál žít.

Zaslechla otcovy kroky na schodech. Zabalila copy a rychle zavřela prádelník. Když otec otevřel dveře, dělala, že lelkuje u okna.

„Kolikpak toho chodí?“

„Já nevím.“

„Už to není, co bývalo,“ zhodnotil po chvíli otec.

„Chceš svačinu do altánku?“ zeptala se.

„Vezmu si ji tady v kuchyni.“

Uvařila bílou kávu a na talíř dala buchty. Chtěla je pocukrovat, ale cukřenka byla prázdná. Nabrala do cedníku cukr a poprášila je.

„Posad' se chvíli,“ požádal ji otec. „A dej si taky něco.“

Uvařila si čaj, sedla si proti němu a čekala. Jistě začne zase s tím inženýrem z hájenky. Ale tentokrát nezačal. Zdálo se, že otec nebude říkat nic. Pomalu si míchal meltovou kávu, nedíval se z okna, jen hleděl do prázdná, před sebe.

Nabrala si do čaje lžičku medu.

„Já vím, že se ti moje řeči nelíbí, že mě máš za staromódního, ale jednou si na moji radu vzpomeneš. Jen aby nebylo pozdě. My jsme se s maminkou taky nebrali z lásky. Bylo to dohozené. Rodiče se nakonec dohodli,“ řekl a upil kávy.

„Chodil jsem s děvčetem tam od nás, ale neměla peníze a můj otec měl pro mě rozjednanou koupí našeho domu. Co jsem měl dělat? Nezbylo mi, než poslechnout.“

„Myslela jsem... Na fotografiích vypadáte, jako byste se brali z lásky.“

„Její rodiče to věděli, zpočátku byli proti, zvláště její bratr to nechtěl dovolit, ale matka si prosadila svou.“

Vždycky si všechno prosadila, co si umanula. Byla to silná povaha.“

„Tak tě musela milovat.“

„Láska je blbost. Víc řečí než skutků,“ řekl otec.

A Berta tentokrát nic nenamítla.

Vracela se k jeho slovům a několikrát si je opakovala. Ještě večer v posteli, když k ní zdálky doléhala pouťová hudba z hospody, přemítala o svých rodičích.

Jeden z dvojice vždycky miluje víc. A ten, kdo víc miluje, také víc dostane, avšak dráž za to zaplatí.

Kdo je vlastně na tom lépe? Kdo z nich je bohatší? Proč nemohou být váhy v jedné rovině? Kdo je vlastně dole a kdo nahoře?

Dodnes jsem na to nenalezla jednoznačnou odpověď.

Než byla přijata na vysokou školu, domnívala se, že bude bydlet u tety Bóži, jak o tom s otcem často hovořili. Teta, matčina sestra, k nim jezdila každé léto s Bódou na prázdniny. Ale než začal školní rok, otec jí řekl:

„Objednej si kolej.“

„Proč kolej?“ opáčila udiveně. „Já chci bydlet u tety.“

„Na to zapomeň!“ řekl rázně otec.

„Smím se zeptat proč?“

„Už jsem řek! S tetou nepočítej.“

„Ale já chci znát důvod.“

„Nechce se mi o tom hovořit.“

Když Berta uslyšela v jeho hlase náznak zlosti a rozladění, potřetí se nezeptala.

Poslechla otce a objednala si kolej. Ale nešlo jí otcovo rozhodnutí z hlavy. Často se k němu vracela. No nevádí, pomyslela si. Někdy si za tetou zajedu a zeptám se jí sama.

V Praze byla nucena žít v jiném prostředí. Byla ubytována na koleji, ale neměla soukromí, na jaké byla zvyklá z domova. Stále někdo chodil po chodbě, otvíral a zavíral dveře. Na pokoji se děvčata bavila a nikdo nebral na nikoho ohled. Když bylo otevřené okno, vnikal dovnitř hluk města. Chodila se učit do knihovny.

Na pražské kamarádky z letních vil neměla čas. Ostatně ani ony neměly čas na ni. Jejich pouto bylo svázáno jen prázdninami.

Přesto měla chvíle, kdy se chtěla s Evžou sejít. Zkoušela ji volat, ale telefon byl hluchý. Bylo jí to divné, ale dál nepátrala. Za čas to zkusila znovu se stejným výsledkem. Až jednou, když jí bylo vysloveně smutno, se k ní vypravila. Nazdařbůh. Když zazvonila u jejich bytu, slyšela uvnitř tiché kroky a měla dojem, že se někdo na ni dívá špehýrkou. Že by s ní Evža nechtěla mluvit? Vždyť si spolu nic neudělaly. Berta měla dokonce v tašce její knížku, kterou jí přišla vrátit. Zazvonila znovu. A zase nic. Vtom si všimla, že na vizitce u dveří je jiné jméno. Přece si nemohla splést dveře. Ve vile jsou jen dva nájemníci a Bertiny rodiče vždycky bydleli v poschodí. Zmačkla znova zvonek a prst na něm dlouho držela. Zase nic. Že by se přestěhovali? I to je možné.

Vrátila se tedy do přízemí. Tam bylo jiné jméno, a přesto zazvonila.

Ani nedoufala, že je někdo doma. Už se chystala odejít, když se dveře otevřely:

„Slečna si přeje?“

Berta vykoktala, že jde za Evžou, kamarádkou.

Tomu, co uslyšela, nemohla uvěřit.

„Celá rodina emigrovala.“

„A kam?“ zmožla se Berta na jednu jedinou otázku.

„To nikdo neví, slečno.“

Berta se dopotácela na zastávku. V hlavě měla prázdno. Musela se v tramvaji posadit. Dívala se na lidi, kteří vystupovali a nastupovali, a nevnímala je. Jako kdyby byla ve voze sama. Ani neví, jak došla na kolej.

Praha jí neučarovala, přestože to bylo její rodné město. V tom byla zřejmě po matce, ale pomaličku si ji podmaňovala. Ráda chodila po rušných ulicích a večer, když se podívala z okna, necítila se sama jako poslední dobou doma. Město tepalo na dosah. Cítila jeho teplo. Viděla jeho světla. Město má pro lidi čarovnou moc, myslela si a někdy litovala, že se rodiče z něho odstěhovali někam, kde lišky dávají dobrou noc.

Jednou zavítala za strýčkem do Holešovic. Žil sám, teta už zemřela. Továrničku mu sice sebrali, ale byt mu nechali. Přivítal ji s radostí, ale už to nebyl ten bohorovný strýček, který k nim jezdil na léto. Byl to starý unavený člověk. V očích mu vyhaslo a v předsíni měl postavenou hůl. To poznání ji zaskočilo. Odjížděla od něho smutná, jako by se viděli naposled.

Tetu Bóžu, druhou maminčinu sestru, navštívila také jen jednou. Když dole zazvonila, přijela jí teta naproti výtahem. Uvedla ji do předsíně a poté do

obývacího pokoje. Berta zůstala stát u dveří v úžasu. Pokoj byl prostorný a slunce tu leželo ve velikých čtvercích na koberci. Nábytek byl jako v zámku s vysokým leskem a na přiborníku jí zaujaly dvě čínské vázy. Strýc Áda seděl v hlubokém křesle a když ho pozdravila, zvedl se a podal jí ruku. Sestřenici nikde neviděla. Berta se ani nemusela ptát, kde je.

Teta jí řekla: „Bód'a chodí do baletu.“

„Za půl hodiny jí půjdu naproti,“ upřesnil strýc a Berta nevěděla, co tím míní.

Jestli má za půl hodiny s ním odejít nebo má půlhodinku počkat, než se vrátí.

„Posaď se u nás,“ řekla teta a ukázala na křeslo naproti strýčkovi.

Sama se posadila na krajíček gauče, jako by měla každou chvíli někam odběhnout.

Berta ji poslechla a čekala otázku.

O tu se postaral strýček.

„Jaký na tebe Praha udělala dojem?“

„Ještě nevím. Jsem tu krátce.“

„A nestýská se ti?“

„Nevím. Myslím, že ne,“ odpověděla Berta a dělalo jí potíže udržet ruce v klidu. Alespoň v nich držela úzký řemínek kabelky a přejížděla po něm prsty. Divila se, proč najednou lže.

Asi proto, že před ní seděl jiný strýček, než ten, který k nim léta jezdil. Zmateně pohlédla na tetu. Ale ta nehýřila smíchem jako u nich o pouti. Tvářila se vážně a každou chvíli hledala očima strýcův pohled, jako by bylo závažné každé mrknutí jeho oka.

Berta se mu málem bála pohlédnout do tváře.

Strýčkův kolorit dotvářela bílá košile, decentní kravata a bezvadné sako. Hladce oholená tvář, perfektní účes a blahosklonný úsměv.

Teta se snažila zachránit situaci tím, že navrhla:

„Ukážu ti fotografie.“

Ale než vstala, čekala na strýcův souhlas.

Ten pokynul hlavou.

Teta šla k příborníku a vyndala ze zásuvky balíček fotek. Nepoložila ho před Bertu, ale před strýce.

Ten si každou nejprve prohlédl, než ji podal Bertě.

Všechny obrázky byly ze strýčkova fotoaparátu a byly focené u nich na horách.

Berta se dívala na sebe, na dívku v šatech se skládanou sukénkou a bílým límečkem, když stála před altánkem s velikými mašlemi v copech. Divila se, že tuhle fotku vidí poprvé. Udělalo by jí potěšení, kdyby strýček řekl, aby si ji nechala, ale on nic takového neměl v úmyslu. Proto ji způsobně položila zpátky na stůl.

Strýc některé fotky dával stranou. Teta po nich natáhla ruku, že se podívá, ale strýc jí odstrčil ruku s důrazným: „Ne!“

Pohlédl na hodinky a zvedl se:

„Už je čas,“ řekl a podával Bertě ruku.

Bylo jí jasné, že do jeho návratu má vypadnout.

Když se za strýčkem zavřely dveře, teta vstala a otevřela zásuvku, aby do ní vrátila fotky. Byl to jen okamžik, ale Berta si všimla uvnitř červené knížky. Když se k ní teta otočila, uhnula očima. Teta si toho nevšimla a usmála se:

„Uvařím ti čaj.“

Odešla do kuchyně.

Bertě proletěla mozkiem odvážná myšlenka. Neuvažovala o ní a byla rozhodnutá jednat. Tahle

příležitost se nevrátí. Měla oči jen pro jednu zásuvku v příborníku a nastražila uši.

Z kuchyně slyšela tetu, jak točí do konvice vodu. Na nic nečekala. S tlukoucím srdcem se zvedla z křesla a všechno vsadila na jednu kartu. V mžiku byla u příborníku, otevřela zásuvku, sáhla do ní a otevřela malou červenou knížku. Vzápětí ji vrátila, zavřela zásuvku a jako myška se posadila do křesla. Krev se jí mezitím nahrnula do spánků, jako by ji žahl a ona si na ně položila chladné ruce, aby se uklidnila.

Jako v horečce vypila šálek čaje a spěchala na kolej. S tetou už moc řeči nenadělala.

Celou cestu v tramvaji přemýšlela o strýcovi a o tetě. Ani ji teta neprovedla bytem a o tom, že by u nich mohla bydlet, se vůbec nezmínila.

A to jsem si kdysi dělala naději, že u nich budu jako u maminky.

Otec to tušil, věděl předem, jak se zachovají.

Když se mu doma zmínila, že byla u tety na návštěvě, obořil se na ni, jako by se bůhvíjak provinila.

Nechápala proč.

„Požádal jsem je, aby tě k sobě vzali pro začátek, než si zvykneš, ale oni rezolutně odmítli. Ani neovysvětlovali proč.“

Berta spolkla zklamání. Byla to pro ni hořká pilulka.

Když na tu návštěvu zpětně vzpomínala, připadalo jí u nich všechno škrobené, neupřímné. Strýc Áda jako advokát žil ve světě paragrafů a teta se mu přizpůsobila. Byla to jiná teta, než ta maminčina sestra, která se u nich točila kolem plotny, obalovala řízky, míchala bramborový salát. Smála se na strýce Ádu a dokonce si dovolila s ním laškovat.

K třetí tetě si po téhle návštěvě už ani netroufala. Všechno se změnilo nejen u nich doma, ale všude. Celý svět se postavil na hlavu.

Proto jezdila domů. A často. Táhla ji tam neznámá síla. Pouto domova.

Autobus jí zastavoval pár kroků od domu, takže jí otec nemusel chodit naproti. Pomáhal jí s učením, ale s prací v domácnosti toho moc nesvedl. Namísto připravování ke zkouškám musela prát, želit a uvařit. Často brblala.

Otec kupoval hodně novin. Divila se, proč se tolik zabývá politikou, nedá-li se nic změnit. Když noviny páčila, nikdy si nevšimla, co má v nich otec zatržené, co ho zajímá a proč je poslední dobou kupuje víc než předtím. A snad to tak pro ni bylo lepší.

V třetím semestru na podzim objevila Kampu. Ostrůvek klidu s lavičkami v parku. Dalo se tam učit i snít. Dalo se tam vyhřívat na sluníčku. Dívat se na Národní divadlo, Karlův most, na Vltavu s exhibicí racků.

Přece jen podvědomě netíhla ke kamenným domům, ale k přírodě. Když člověk přejde do nového prostředí, hledá v něm kousek toho starého. A nedá pokoj, dokud se mu to nepodaří.

Tady jí učení šlo lépe než na koleji, kam se vracela až k večeru. A bylo to právě tady za jednoho deštivého odpoledne, kdy ulice jsou poloprázdné a parčík na Kampě s pustými lavičkami. Stromy, ještě obalené listím, už žlutly a chytaly do korun bronz. Procházela tudy sama ke Karlovu mostu. Tady někde v těch místech, kde se v Čertovce líně zrcadlí nostalgie, ho potkala. Svou poněkud zvláštní studentskou lásku.

Nebyl to kluk z vesnice jako ona. Ale rodilý Pražák. Student ze stejné fakulty. Kluk napohled znalý svého města, všech uliček, kaváren i figlů lásky.

Nebyla to láska na první pohled. Bylo to pozvolné o'tukávání, poznávání. Náhodné chození do divadla, sporadické návštěvy koncertů. Časté odmlky, náhlé návraty nepramenící z Bertiny strany, ale z volného času jejího protějšku.

Berta ten vztah chvíli nazývala láskou, chvíli jen přátelstvím. Přijala jej tak, jak přicházel, i když k němu měla výhrady. Brala jej, protože jiný vztah nepřicházel. A po pravdě ona ani jiný nehledala.

Pražský kluk Robert jí imponoval. Atraktivní hoch, vždy elegantní, chytrý jak liška, vždy při penězích. Život měl pod palcem a díval se na něj s nadhledem. Měl záštitu rodiny, o které věděl, že ho vyšvihne, kam jen bude chtít.

Berta se v něm nevyznala. Jednou jí volal třikrát denně, jindy se celý čas nezval. Jakoby se rozhodoval či potácel mezi rozumem a citem. Berta se mu líbila, o tom nepochybovala, ale v tom věku neměla zkušenosti. Brala ho takového, jaký je, avšak pro jeho nevyzpytatelné jednání k němu velkou láskou nezahořela a ani zahořet nemohla. Připadal jí nestálý, přelétavý.

Přes všechna svá poznání a prozatímní nejistotu se s ním setkávala. Nikomu jinému přednost nedávala.

Než odjela domů na prázdniny, pohrávala si s myšlenkou, že by ho pozvala k sobě domů, na hřbet Železných hor. Otcí by se určitě líbil. O tom nepochybovala. Dosud o něm s otcem nehovořila. Spíš měla obavy z toho, jak by na Roberta zapůsobil osamělý venkovský dům bez tepla a bez hřejivé maminciny starostlivosti. Dům bez hospodyně a bez výtečné

kuchyně. Jestli by ho návštěvou spíš neodradila, než získala.

Rozhodnutí nechala na poslední setkání před prázdninami. Ale k poslednímu setkání nedošlo. Robert se neozval a Berta sbalila na koleji věci a zklamaná a rozladěná odjela domů.

Doma ji čekalo překvapení.

Vešla do vrátek, kufr postavila na studnu a už tím, že otce spatřila mezi dveřmi, tušila, že se něco stalo. Měl na sobě čistou nažehlenou košili a v jeho obličejí zahlédla odhodlaný slavnostní výraz.

Nešla k němu. Čekala, až promluví.

„Máme návštěvu,“ řekl.

Jakou návštěvu? pomyslela si a v duchu se zaradovala. Návštěvu už nepamatovala, ani neví od kdy.

Radostně se hnala za otcem do kuchyně. Tam zůstala stát jako sloup.

Otec jí představil svou novou ženu.

„To je má dcera,“ řekl.

Nezmohla se na slovo.

Neví, zdali ji pozdravila, podala ruku nebo se k ní nevráživě otočila zády. Neví nic.

Vypadla z kuchyně do svého pokojíku v podkroví. Vytratila se do lesa. Tam chodila nazdařbůh do večera, do tmy.

Ženu neznala. Nebyla zdejší. Později se dopídila, že si ji otec sehnal na inzerát až odněkud ze západních Čech. Nebyla to žádná venkovanka. Byla z města a takové se na venkov nepřesadí, pomyslela si, ale s otcem o ní nemluvila. Nemluvila s ním vůbec. Ignorovala ho.

Pouť toho roku byla fiasko. Nepřijel žádný kolotoč ani houpačky. Střelnice jedna a po dobu pouti se jevila jako poloprázdná. Nikdo se v ní nesmál v rajčím peří a nevykřikoval: Pojd'te si, hošíčku, vystřelit opičku! Monotónně v ní hrál jen gramofon a těch, kdo stříleli, bylo poskrovnu. V neděli se objevily jen dva, tři stánky. Hospoda byla otevřená, ale z kostela se vyšouralo jen pár babiček. Chlapi jako by neměli hříchy, jako by tady ani nebyli. Nebylo o čem hovořit. Jeden si dával pozor před druhým. Nevěděli, komu věřit a komu ne. Vesnice byly rozděleny a hostinský musel hrát na obě strany.

„Nu což,“ řekl otec. Vzal si svou hůlku a vykročil směrem do vsi. Šel do hospody jako obvykle. Tentokrát se chtěl pochlubit.

Když se vrátil, vypadal, jako by se neměl komu chlubit. Chlapi, kteří ho dříve halasně vítali, si teď hráli na mrtvého brouka.

Doma bylo sice uvařeno, napečeno, otec měl bílou košili, sváteční oblek, ale nikdo z příbuzných nepřišel. Obědvali jen ve třech. Otec se snažil, aby řeč nevázla. Berta seděla u stolu a sousta se jí převalovala v ústech. Dívala se jen do talíře. Na ni, na tu vetřelkyni ani okem.

Že má tu drzost posadit se na maminčinu židli. A otec to strpí. Cožpak ztratil zdravý rozum? Nač ji potřebuje? V jeho věku?

Žádnou z těch otázek nevyslovila. Oběd nedojedla. Vypadla od stolu jako nemocná. Ignorovala špinavé nádobí, obula si vysoké boty, vzala košík a zmizela v lese.

Nemohla pochopit, jak mohl otec tak znesvětit matčinu památku. Jak mohl do domu přivést cizí ženskou? Jak může dovolit, aby se prohrabovala jejími a matčinými věcmi?

Večer si zalezla do pokojíku. Od střešnice bylo slyšet hudbu. Berta po chvíli zavřela okno. Poprvé si uvědomila, že tuhle pouť nenávidí.

Než skončily prázdniny, dohořela otcova láska. Zavinil si to sám otec. Nemohl se rychle rozhodnout. Ona chtěla dát přepsat polovinu domu, a on váhal.

Nevím, proč otec od slibu ustoupil a dům jí nepřipsal. Kdo ví, co se mezi nimi odehrálo. Ty prázdniny byl pro mě domov jako vzduchoprázdň. K nedýchání. Otec chvílemi plný síly a optimismu, jindy nepřičetný starý člověk, kterému ujíždí poslední vlak. A ona? Nemožná vypočítavá ženská, které bylo všude příliš. Nemohla jsem ji vystát. Ne proto jak vypadala, hovořila, jak se tu rychle usadila a otce si omotala kolem prstu, jak se ke mně chovala s jistou vtíravostí, ale proto, že jsem nemohla připustit, že by někdo mohl zaujmout matčino místo.

Zdržovala jsem se doma co nejméně. Toulala jsem se po lese a vnucovala se spolužačkám, se kterými jsem léta nepromluvila. Byla jsem vařená pečená u Pražáků ve vile naproti. Byla jsem protivná a každému na obtíž. Myslím, že mě chápali, proto ke mně byli shovívaví.

Jednoho dne před začátkem semestru to skončilo. Přišla jsem domů a dveře domu byly dokořán. To u nás nebylo zvykem.

Chtěla jsem zamířit po schodech nahoru, ale zaujalo mě nezvyklé ticho. Zastavila jsem se a napínala jsem uši. Nikde jsem nic neslyšela. Ani otce ani tu osobu. Ticho až zvonilo. Vrátila jsem se a vešla po špičkách do kuchyně.

Skutečně. Nikde nikdo. Do ložnice jsem se neodvažovala. Ani zaklepat na dveře. Vtom jsem si všimla něčeho na zemi. Byl to otec. Ležel obličejem k podlaze.

Vyděsila jsem se.

Zavolala jsem ho, ale on neodpovídal.

Poklekla jsem k němu, položila mu ruku na srdce a necítila jsem téměř žádný tlukot.

Na nic jsem nečekala a utíkala jsem do školy k telefonu.

Ani nevím, kdy doktor přijel.

„Mrtvička,“ řekl.

Otce dal odvézt do nemocnice.

Po ženské už nebylo v domě ani památky. Lidé mi řekli, že ráno odjela taxíkem.

Tak draze otec zaplatil za svou lásku, pomyslela si Berta, když se vrátila z nemocnice. Instinktivně se podívala do zásuvky, kde měli peníze. Nenašla ani pěták. Celý dům byl jaksi naruby. Rozpáraný a otevřený. Vešla do pokoje, kde měl otec vkladní knížku a nějakou tu korunu pro potřebu. Zásuvky zotvírané, skříně otevřené. Hledala v nich marně. Nikde nic. Vkladní knížka, snubní prsteny rodičů, matčiny hodinky i její zlato se ztratilo. Jen její copy zůstaly v rozbaleném papíře.

Bylo jí do pláče a do vzteku.

Toho roku pocítila ve škole finanční potíže. Museli s otcem velmi šetřit. Jeho důchod stačil sotva na přežití.

Každou neděli za ním jezdila do nemocnice. Ale zanedlouho jí řekli, že ho propustí.

S hrůzou si uvědomila, že by musela zanechat studií a vrátit se domů. To přece otec nedovolí.

Ten ležel nehybně na lůžku, nemluvil, jen někdy sklopil oči. Byl ochrnutý na půl těla. Lékaři říkali, že se to zlepší, ale že sám v domě být nemůže. Navrhovali jí dát ho do domova.

Bylo to její nejhorší rozhodnutí v životě. Nejprve byla rozhodnutá nechat studií a ošetřovat ho, než se vzchopí a bude moct chodit. Ale lékaři jí tolik naděje nedávali.

Než se rozhodla dát ho do ústavu a pokračovat ve studiích, prožila těžkou noc. Noc plnou vzpomínek a rozporuplných rozhodnutí. Ale nebyla to tak ubíjející noc jako ta ve sklepě, kdy si ustříhla copy. Někde v skrytu ovšem věděla, že ta první noc přispěla k rozhodnutí učiněné v té druhé noci.

Byla jsem mladá a nerozumná, ve dvaceti si myslíte, že máte právo na vlastní život. S láskou k rodičům to nemělo nic společného. Měla jsem je ráda, ale šla jsem svou vlastní cestou. Pro otce to bylo zlé, zvláště teď v nemoci. Kdoví, jestli mi mé sobecké rozhodnutí odpustil. Ale já dnes vím, že jsem nemohla jinak. A jestli jsem udělala dobře nebo špatně, nevím.

Její domov byl ten tam. Hnízdo osiřelo. Dům vychladl a schoulil se před zimou.

Berta se tentokrát nemohla dočkat návratu do školy.

Život na koleji šel svým zaběhnutým tempem. Vybrala si svou postel u okna a se spolubydlícími komunikovala jen nezbytně. Vrhla se na učení. Teď když jí neměl kdo poradit, musela vynaložit větší úsilí.

Robert se neozval, ale potkali se v knihovně. Tvářil se, jako by se rozešli včera. Přizpůsobila se mu. Ne. Naopak. Nepotkali se, ale ona si ho všimla a běžela za ním. Byla ráda, že ho zase vidí. Byl opálený, perfektně oblečený. Slušelo mu to ještě víc než před prázdninami.

Vzhlížela k němu s obdivem hraničícím až se zbožností. Jak by to on mohl nevidět, jak by to mohla jeho ješitnost ignorovat. Tak jejich láska znovu zažehla sporý plamínek a pokračovala.

Výjimečně ji pozval do kina. Do kavárny nikdy a domů už vůbec ne. Nebydlel na koleji. Byl Pražák. O rodině nemluvil. Ani ona se ho neptala na rodiče. Byl jedináček jako ona. To bylo vše, co jí o sobě prozradil. Ona ostatně také nebyla příliš sdílná. Nebylo jí dvakrát do smíchu a do svěřování se smutnými věcmi se jí nechtělo. Na to je vždycky čas. Tak to cítila.

Přispěla k takovému rozhodnutí i barevnost a šustot spadaného listí pod nohama na Petříně, procházky kolem Hladové zdi pod jedním deštníkem. Přispěl k tomu i kolorit Prahy s životem v ulicích i v každém osvětleném okně. Z tisíce světél vyzařovalo teplo, které doma v prázdném domě a temné krajině chybělo.

O Vánocích bylo na Vysočině tolik sněhu, že nejezdily autobusy. Na Štědrý den se metlo od severu a z okna nebylo vidět les ani školu. Sněhová vánice uzavřela dům do bílé tmy, kymácela s ním, hvízдалa o ostré hrany, kvílela a řvala tak, že i stromy před okny se třásly až skučely. Berta seděla u kamen, každou chvíli

příkládala uhlí. Komínek byl do ruda, až měla strach, aby nevyhořela. Vymrzlý dům se nedal vytopit. Od kamen sálal žár a v oknech dosud držely pevný tvar mrazivé květy.

Jen co bude jezdit autobus, vydám se za otcem.

Ani se jí za ním dvakrát nechtělo. Proto na vánici nežehrala. Držela se poblíž kamen, skripta na kolenou. Učení jí zabíralo spoustu času. Nestěžovala si. Byla mu vděčná, bavilo ji. Šla za svým cílem, jak ji ovlivnil otec, jak ji vedla její tížádnost a rozum.

Když jste na prahu života a sedíte na Štědrý večer u stolu bez bílého ubrusu, tradičního kapra se salátem sám, netušíte, jak vás to smutkem sevře, jak vás to zocelí na celý život. Uvažujete i nad tím, zda bylo rozumné uříznout si v lese ten malý stromeček, který ve vás vzbuzuje nostalgii a vzpomínky na vánoce s rodiči, na teplo domova a láskyplně pečenou vánočku. V té chvíli nevíte, zda pláčete nebo ne. Jako by se proti vám spíkl celý svět. A vy se díváte do mihotavých světýlek vánočních svíček a čekáte, že nedohoří, nezhasnou, že se stane nějaký zázrak a uslyšíte matčin hlas nebo její kroky vcházet do dveří.

Když si vzpomenu na Roberta, neptám se, proč tu nemůžeme být spolu. Je to prosté. Ani jeden nemáme ještě titul v kapse. A dokončit školu je podstatnější než cokoliv jiného. Pro práci i pro život.

Ani jeho láskou si nejsem jistá. Chová se jak papírová lodička na vodě. Jako by si s ní hrála každá vlnka, jako by lodička neměla kýl.

Někdy mám z toho srdce jako kámen. S kamenem je těžké pohnout. A nikdy neuroní slzu.

Ty vánoce zanechaly za sebou hlubokou prázdnou brázdu, kterou se v budoucnu nepodařilo zahladit.

Na Boží hod vánoční šla na autobus. Bořila se po kolena sněhem. Nevezla otcí vánočku, jen sebe. Stála na zastávce sama jediná. Čelila tam v chumelenici přes půl hodiny, než se vzpamatovala ze zklamání a vrátila se domů. Přes silnici se klouzaly sněhové jazyky a srovnaly ji s ostatním terénem.

A sněžný pluh byl v nedohlednu a neprohnutou silnicí autobus nepojede.

Byla promrzlá a vracela se domů. Měla to pár kroků. Doma ještě nevyhaslo. Přidala do kamen. Myslela na otce. Jistě ji čeká. Možná mu řekli, že jsou silnice zaváté.

Nohy měla jako kus ledu. Napadlo ji ponořit je do teplé vody. Postavila hrnec s vodou na plotnu. Potřebovala by nové boty. I teplé kalhoty. Ostatní děvčata měla moderní šponovky, ale o nich si Berta mohla jen zdát. Napadlo ji, že by si je zase mohla ušít ze starých kalhot po bratrancích. Pražské příbuzenstvo sem odkládalo obnošené šaty.

Připravila si šicí stroj a dala se do přešívání. Musela si rozsvítit. Seděla skloněná nad prací a ani ji nenapadlo se občas podívat z okna. Ostatně cestu kolem nich zavál sních a tím ji vymazal. I její stopy od zastávky už zahladil a u branky bylo naváto, jako by tudy ani nešla.

Někdo zabušil na dveře.

Podívala se oknem. Branka rozhrnula sních a vedly od ní stopy.

Berta měla pro strach uděláno. Vešla do předsíně a než odemkla zeptala se: „Kdo je?“

„To jsem já,“ řekl hlas, který dobře znala.

Neváhala a otevřela.

Před ní stál sněhulák, Adónis z hájenky.

„Pojď dál.“

Setřásl ze sebe v předsíni hromadu sněhu, pověsil si bundu a beranici na věšák a vešel do tepla světnice.

Tak se otec konečně dočkal. Měl by radost, pomyslela si.

Panu inženýrovi to slušelo. Město se na něm podepsalo, zvláště na jeho oblečení. Byl ve sportovním. Moderní svetr, šponovky a vysoké boty.

„Napadlo mě, jestli ti není smutno.“

„To je od tebe hezké. Snad se netrmácíš přes sedmero hor, aby ses mě zeptal?“

„Řeknu ti, že tam u nás nahoře to fučí, že by psa nevyhnal.“

„Po městě je tu nuda, co?“

Pokrčil rameny.

„Dáš si čaj??“

„Jestli máš něco do něj pro zahřátí.“

„Jen med.“

„Co se dá dělat. Spokojíme se s medem.“

„Jak je v práci?“

„To víš, takový ráj a svoboda jako ve škole to není. Ale já si stěžovat nemůžu. Nemám zrovna špatný původ. A co otec? Jak si tam zvykl?“ Převedel řeč.

Pozoroval ji přitom a ona cítila něco zvláštního. Jako by jen mluvil a přitom myslel na něco úplně jiného. Chce jí snad naznačit, že ona má špatný původ? Jistě. O

jejím otcí ví celé široké okolí, jaký má na komunisty názor.

Postavila na stůl dva hrnky čaje a sklenici medu. Chleba mu nenabídla, protože máslo v domě nebylo.

„Chtěla jsem za ním jet,“ odpověděla mu a dívala se mu do očí, „ale vidíš, jak je venku. Myslíš, že to zítra prohrnou?“

„To sotva,“ pokrčil rameny. „Víš, že je to tu bohem zapomenutý kraj.“

„Myslíš, že máme štěstí nebo smůlu?“ zeptala se.

„Že jsme se tu octli?“

„Jo.“

„Jak kdo. Já osobně hodlám žít ve městě. Tady bych se uhryzal nudou.“

„Já ještě nevím,“ zavrtěla zlehka hlavou. „Nejsem rozhodnutá. Možná že taky dám přednost pohodlí a teplu města.“

Vstala, aby přidala do kamen. Otevřela okeničku a teplo jí pohládilo tvář. Otočila se k němu. Díval se na ni a usmál se.

Takhle že se dovede usmívat? Vzpomněla si na jeho tvář a ruce v aleji. Rychle sklopila zrak. Nabrala pár lopatek uhlí a přiložila do ohně. Nespěchala. Chtěla vstát, ale ještě na okamžik se vrátila do té aleje. Možná že se od té doby změnil. Vyžrál. Pomyslela si a vstala.

Vstal také, udělal k ní pár kroků a vzal ji do náruče. Beze slov.

Nelíbal ji ani nehladil. Jen ji držel v náručí a čekal.

A ona, protože měla srdce jak kámen prochládlé, se nebránila.

Vzal si ji jako si nezkušení studenti berou své první sousto. Krátce, hltavě bez všech zbytečností, něžností, bez lichotek.

Než si uvědomila, co dělá, bylo po všem. Zvedl se, zapnul si kalhoty a řekl: „Promiň.“

Jediné slovo a byl to nůž! Nůž do srdce! Ale nezabořil se, sjel po kameni.

Odešel a ani branku za sebou nezavřel. Musela se obléct a jít ji přibouchnout. Chlad se jí dostal až do morku kostí. Ale neplakala.

Vždycky si myslela, že to bude Robert, kdo setře pel z její nevinnosti. Že to udělá s něhou a láskou. Ale nemůže si stěžovat. Možná, že mu vyšla vstříc, tomu Adónisovi, sběrači dívčích srdcí.

„Ať táhne k čertu!“ vykřikla za ním do tmy.

Ihned si ohřála v koupelně vodu a drhla ze sebe tu špínu z odpoledne. Drhla svědomitě, ale nebylo to nic platné.

Za otcem jela až po svátcích. V přešitých šponovkách. Do bot si vzala troje tlusté ponožky, aby ji nezáblo. Ale na srdce žádný vlněný zábal nepomáhal. Musela to vydržet. Ten chlad a tu prázdnotu.

Bylo po všem. S tím se nedalo už nic dělat. Jen si vzít poučení. A nešlápnout do stejné louže dvakrát.

Když autobus zastavil na nádraží, uviděla strýčka Jeníka, mamčinu bratra. Měl na sobě černý dlouhý kabát a v ruce držel provázkem převázaný balíček. Jakmile ji uviděl, pozvedl klobouk a usmál se. Byly to mamčiny oči. Berta se usmála také. Bylo jim jasné, že mají společnou cestu.

„Bertička,“ řekl, jako by se podivil, „to je od tebe hezké, že jedeš za tatínkem.“

Strýčka neviděla od mamčina pohřbu.

„Proč někdy nepřijdeš?“

„Mám moc učení a co vy? Ještě hospodaříte?“

„Dokud to půjde, vydržím. Ale nevím, jak dlouho. Nátlak je silný.“

Strýček Jeník vzal tatínkovi buchtu. Otec se v posteli ztrácel. Slabý, bezbranný. Mluvil málo, s námahou a jeho oči jako by už rezignovaly na zdejší svět. Berta ho chtěla vzít za ruku, jen ji pohladit, ale nemohla. Stále mezi nimi stála ta zeď, kterou otec postavil oné dávné noci.

Strýček seděl na jedné židli a ona na druhé. Nevměšovala se jim do rozhovoru.

„Je to, Bohouši, doba duševní nervozity všech rolníků,“ šeptal strýc švagrovi do ucha, „krutovláda komunistů, hloupých lidí, kteří se dostali k moci. Do politiky se hrnou hlavně ti bez vzdělání.“

Zavedli plánované hospodářství. Celé vesnice jsou znepokojené, děsíme se, co přijde. Volně prodávat může jen stát. Soukromý prodej nám přísně zakázali. Hrozí nám pokutami i vězením. Každý zemědělec má nařizeno, kolik polí musí obdělat, kolik čeho zasít, osázet a pak dodat. Obilí i živočišné. Každý musí dodat kontingent, zaplatit daně, jinak nedostane lístky a čekají ho tresty,“ šeptal bez přestávky.

„Vloni jsem splnil, doma zbylo málo. Stále dělají na nás nátlak, abychom vstoupili do družstva. U nás se dobrovolně žádný nepřihlásil. Dávají nelidské kontingenty. Kdo slíbil jít do družstva nebo kdo je ve straně, dostal nižší dodávky. Já sám musím letos dodat sedmnáct set kusů vajec a pět a půl tisíce litrů mlíka. A o obilí ani nemluví. Když dodám, musím jít koupit chleba. Dokonce mně vyměnili pole. Za pole u stavení mi dali úhor až v končinách.“

Dívala se, jak otec napjatě poslouchá.

„U nás ve vsi je to k nevydržení, nátlak na nás se stupňuje. Krutovláda komunistů. Lidí bez vzdělání.“

Bertě se zdálo, že mluví nesouvisle a že se opakuje. Že je toho v něm vrchovatě a že to nekontrolovatelně přetéká.

„Diktát strany je nesnesitelný. Čekáme na převrat, ale sami nic nezmůžeme. Drží nás jako v kleštích. Mají v rukou vojsko.“

Nátlak je velký, Bohouši,“ zašeptal a ustaraně mu hleděl do obličeje. „Nedá se mu už čelit,“ povzdychl si. Po chvíli se k švagrovi naklonil a ještě si dal před ústa dlaň. „Našeho souseda Klenka jsi znal. Měl soud a vystěhovali celou rodinu.“

Otec jen pokynul hlavou, že ví.

Jediné, co jí z té návštěvy navždy uvízlo v paměti byla otcova věta, která nepatřila jí, ale strýčkovi:

„Jeníku, já jsem se tu naučil modlit.“

Strýčkovy buchty chutnaly jako maminčiny. Poslední schovávala, ale Adónis z hájenky už nepřišel. A Berta se zabrala do učení, aby dala myšlenkám správný směr. Nešlo to tak lehce, jak si přála. Myslela na Roberta a měla výčitky svědomí. Bylo jí těžko. Takhle si to nepředstavovala. Snažila se na to zapomenout. Těkala myšlenkami, od toho co mohlo být k tomu, co bylo. Vracela se až do vzdálených vzpomínek. Dokonce až k té bláhové dívence a k tomu chlapci na břehu řeky. Dívala, jak on stojí na kameni proti ní a ona nabírá do dlaní pramenitou vodu. Viděla, jak si do ní ponořila obličej. Když zvedla hlavu, chlapec byl pryč a ona měla mokré tváře. Možná od krůpějí vody, možná od slzí. S ním by to bylo jiné. O tom nebylo pochyb.

Když se vrátila do Prahy, nikdo na ní nic nepoznal. Spolubydlící na koleji ani Robert. Neměla na čele Kainovo znamení, jak si myslela. Oddychla si.

S Robertem ještě k intimnostem toho druhu nedošlo. Jejich láska ještě nenabrala tu tělesnou intenzitu. Držela se v mezích přátelství.

Jednou v májovém večeru na Petříně se málem k sobě přiblížili. Robert neudělal na podruhé zkoušku z matematiky. Potřeboval se u někoho vyplakat. Všechny lavičky byly obsazené a vůní květů se zalykal celý večer. Bylo teplo, ale zem byla prochládlá. A kolonka v indexu z matematiky nedoplněná. To rozhodlo.

Alespoň mu teď nemusela nic vysvětlovat.

Sotva přijela domů, prohrabala celé podkroví. Našla posledních pár šatů po tetách, které byly vhodné k přešíití. Podařilo se jí objevit i jeden pár střevíců, které by se ještě daly nosit. Ale měly odlepenou podešev.

To nevadí, dám si je v Praze spravit.

Když vešla do opravny bot a položila na pult pár tetiných střevíčků, stařík zvedl obočí a kýval nad nimi jen hlavou. Ani nemusel, ale přece jen si je prohlédl ze všech stran a posléze rozhodl:

„Vyhod'te to!“

„Ale já si je prosím spravit.“

„Kde jste je vzala? Ty jsou ještě předválečné.“

„Po tetě.“

„To nemáte na nové?“

„Ne.“

„Co děláte?“

„Jsem studentka.“

„Ach tak,“ podíval se na ni přes brýle a přemýšlel: „Víte co? Vezměte si tyhle,“ řekl a postavil před ní jeden pár ještě obstojných lodiček. „Pro ty si už nikdo nepřijde. Dejte mi za ně deset korun a tohle vyhodte za rohem do popelnice!“

Tak si vykračovala na rande zvesela a v nových střevíčkách. Čekala na kulatáku v Dejvicích, ale Robert se zase někde zdržel. Nedočkala se.

Přesně jako loni, řekla si.

Do prázdnin zbýval jen jeden týden.

Zase se celé prázdniny nevidíme, spolkla hořkou pilulku.

Vtom za ní zatroubilo auto. Červený kabriolet. Otočila se po zvuku, ale ještě ho neviděla. Jen auto.

Seděl za volantem a smál se na celé kolo.

V první chvíli nevěděla, co má dělat. Napadlo ji, že si kvůli ní půjčil auto.

„Nasedej! Jedem se projet!“

„Kdes k tomu přišel?“

„Táta se plácl přes kapsu a koupil mi tenhle starej krám.“

„Tak pán má nový auťák,“ vzdychla udiveně.

„A slečna má nové lodičky,“ lišácky se zašklebil.

Začali se smát a jejich smích nabíral intenzitu.

„Smějeme se jako smyslu zbavení,“ utírala si oči.

Zařadil rychlost a do vlasů se jim opřel vítr.

Bylo to božské. Opojně. Dosud nic podobného nepoznala. Jezdili ulicemi sem a tam, bez cíle. Jen pro požitek z jízdy. Takovou bláznivinou se může člověk opájet, jen když je mladý.

Pozvala ho na prázdniny. Slíbil, že přijede.

„Pouť je na svatou Annu. Je to čas, kdy kulminuje léto.“

Někdy byla přesvědčená, že Robert přijede. Jindy pochybovala. Přesto pečlivě uklidila celý dům. Ale z opatrnosti kamarádkám z Prahy se s očekávanou návštěvou nesvěřila. Ta možnost, že do toho Robertovi na poslední chvíli něco přijde, tu byla. Musela s ní počítat.

Jediné, nač čím by nezaváhala, byl Adónis. Už by u ní neměl nejmenší šanci. Ani kdyby zůstala s připravenou hostinou a cukrovím sama. Ani kdyby se kdovíjak vnucoval, přetvařoval a hodlal si převléct kůži.

Tentokrát pozvala na pouť i strýčka Jeníka a sestřenice. Chtěla se Robertem pochlubit. Tu stokorunu, kterou ji strýček v nemocnici podstrčil, dosud neutratila. Použije ji pro tuhle příležitost. Otec jí dával celý důchod. Nebylo to moc, ale na studia to stačilo. Ještě z toho ušetřila. Ale musela chodit neustále v dlouhých kalhotách, protože silonky byly drahé a nic nevydržely.

Když jela za otcem, zastavila se ve městě a koupila si za tři stovky krásné hedvábné plisované šaty. Takové drahé šaty u muziky nikdo mít nebude. Ani Pražačky.

Rozhodla se, že půjde o pouť k muzice. Ať už Robert přijede nebo ne.

Strýček Jeník ani sestřenice na pouť nepřijeli. Zato u branky zastavilo červené auto. Přijel Robert. Večer před pouť, jak se předem dohodli.

Jakmile uviděla jeho auto na cestě před domem, vyběhla mu naproti. Zářila štěstím a mávala mu. On ji také zamával.

„Otevřu ti bránu. Vjed' do zahrady.“

„Zírám, jak bydlíš. Já měl zato, že v nějaké doškové rachotině a ty zatím jako královna.“

„No, nepřeháněj.“

Když za ním zavřela bránu, vystoupil z auta a řekl: „Mám zatáhnout střechu? Nebude pršet?“

„Teď to na déšť nevypadá a později ho můžeme schovat. Strýček z Prahy tu měl přes válku garáž, kdyby potřeboval uklidit auto.“

Rozhlížel se kolem dokola.

„Tak vítej,“ řekla, vzala ho za ruku a lehce ho políbila na tvář.

„Nechceš si dřív vyndat věci z auta?“

„Jo. To bych mohl.“

Podle toho, jak si to tady prohlížel, poznala, že se mu tady líbí a podle toho co vyndal z auta, pochopila, že se tu dlouho nezdrží.

Nevadí. Hlavně že vůbec přijel.

„Večer je muzika?“ zeptal se.

„Jak by nebyla. Copak jsi viděl nějakou pouť bez muziky?“

„Kde máš otce?“ zeptal se, když vstoupil do domu a nikdo další ho nevítal.

„Otec je po mrtvici. V domově.“

„To jsi na všechno sama?“

„Už to tak vypadá. Ale nejdřív se naobědváme a pak si pohovoříme, jak se u nás říká,“ odpověděla „a ještě si musíš prohlédnout celý dům a zahradu. A později jít ke kolotoči a večer si zatancovat a potom taky na maliny do lesa a ...“

„A kdoví co ještě.“

Léto toho roku se vydařilo, slunce se snažilo až se žárem tetelil vzduch. Žně byly v plném proudu, ale Berty

se už netýkaly. Ona jen vnímala teplo a vůně, kterým otevřela celý dům. Dům nasál teplo a to jí připomnělo dětství, staré dobré časy.

Když se odpoledne posadili do altánku, měli blízko k milencům. Šťastným milencům.

Altánek stál pod akáty v rohu zahrady. Bylo z něj dobře vidět na silnici. Po silnici se procházela mládež. Děvčata jak rajky, chlapci v závěsu za nimi. Bertě to připomnělo její školní léta. Papírové míčky na gumičkách, které každý vyhozený míček vracely. Pronikavé frkačky kluků a papírové slunečníky malých slečen. Sladkost a lepkavost tureckého medu. Příklad dospívání.

Byla to ona, která položila svou ruku do Robertovy dlaně. Pod dojmem vzpomínek a šťastných chvil, které se po několika nešťastných letech vracely. Jako opojné víno, které právě okusila. Kdo ví, kde se ta láhev ve špajzu vzala. Musela tam být několik let. Nebo ji koupil otec, když dostal odpověď na inzerát.

Byl to on, kdo se k ní naklonil, aby ji políbil. Líbal ji jako žíznivý. Takhle ji ještě nelíbal. Tímhle polibkem procházel proud. Proud krve a nepoznané vášně. Bylo to vzájemné.

Nemilovali jsme se v altánku na zemi, jak by se dalo přepokládat, došli jsme ještě do domu, do pohodlí, ale cestou jsme se už v duchu svlékali a když jsme dopadli na postel, byli jsme nazí.

Byli jsme mladí, hebcí, živočišní. Chtěli jsme se navzájem, toužili jsme po sobě a nabídli jsme se sobě s láskou. Opíjeli jsme se a opili jsme se jí.

Takové blaho jsem nečekala. On také ne. Viděla jsem to na něm. Celý se prozářil štěstím. V obličejí i v celém těle.

Já večer v nových šatech, nový člověk. Šli jsme spolu do vsi, k muzice. Jistě si myslel, že chodím každý rok a já jsem ho nechala přitom. Přece mu nebudu vyprávět o své první lásce. Přece nemohu otvírat svou perlorodku nazdařbůh. Co kdyby se mi má jediná perla ztratila.

Šli jsme silnicí k vesnici lemovanou loukami. Některé vily Pražáků stály u silnice, jiné dál, až u lesa. Vila Evžiných rodičů už měla otevřené okenice. A mne to zabolelo. Za těmi okny už nebude pro mne teplo. Těmi okny se už dívají noví nájemníci. Škola zůstala za námi. Domy v údolí se krčily, ale netiskly se k sobě, byly rozhozeny do strání. Ne pro pohodlí, ale pro potěšení z volného prostoru. Pro soukromí.

Když jsme došli do vsi, zářili jsme štěstím. Každý to na nás viděl, a nikdo mě nepoznával.

Podala jsem mu ruku a už jsme oba běželi na řetízkový kolotoč. On chytil mou sedačku a točili jsme se. Ve vzduchu mě vyhazoval a vzápětí chytal a v těch okamžicích, kdy jsme byli u sebe, jsme se mezi nebem a zemí líbali a náš smích letěl daleko a padal z vysoka. Přehlušoval i hudbu.

Nikoho jsem dole neviděla. Existovala jsem jen já a moje láska.

Dole u kolotoče postávaly hloučky lidí. Neměly zavřené oči. Dívaly se. Někteří na pouťové atrakce, jiní

kamkoliv. A mezi nimi stál i František se svou dívkou. Už nebydlel naproti v chalupě s opilým komínem a střechou na tři facky. Jeho otci jako starostovi přidělili byt v Rapachově statku. A stará chalupa čeká, kdy ji odfoukne vítr. Berta mu chtěla zamávat, ale on uhnul očima. Nevnucovala se. zahlédla, že opodál ve stínu se živě mezi sebou bavili i chlapci z hájenky. Nejstarší mezi nimi byl také, ale mlčel a díval se nahoru. Na Bertu. Nevydržel to dlouho. Pohodil hlavou, ušklíbl se a vešel frajersky do lokálu.

V sále byla dřevěná podlaha, kapela hrála na jevišti a podél stěn se kolem stolů usadila starší generace. Mladí stávali odjakživa v chumlu, děvčata v jednom rohu a kluci v druhém. Vlastní slovo uvnitř slyšet nebylo. Okna byla dokořán a pod nimi vykukovaly houfy vesnických šátků. Babky si nanosily pod nohy kameny, aby líp viděly. Chtěly mít přehled. Byla to jejich jediná zábava.

Berta u muziky. To bylo pro ně sousto. A s někým, koho neznaly.

Z vesnických kluků ji nikdo k tanci nevyzval. Ani kluci z hájenky ne a nejstarší jako by ji neznal. Frajersky vytáčel, ale Bertě byla jeho frajeřina lhostejná. Ona měla svého tanečníka.

Druhý den po pouti byl obyčejný den. S obyčejnými starostmi. Proto se svého hosta nesměle zeptala:

„Nechceš jet se mnou za otcem?“

„Musím domů. Naši by měli o mě strach.“

„Nemohl bys mě za ním aspoň zavést?“

„Je to daleko?“

„Tak trochu.“

„A ty,“ zeptal se, jako by mu tady něco nehrálo, „stojíš o to nebo ne?“

„Nevím.“

„Mám nápad, pojedeme za strýcem, matčíným bratrem. Stále mě zve a už jsem u nich několik roků nebyla. Je to jen za kopcem, ale samotné se mě tam šlapat nechce. Ale autem je to jen pár minut.“

„Dobře.“

„Ale upozorňuji tě, že on je ze staré školy. Velice hovorný. Jako jeden z posledních ještě soukromě hospodaří a odmítá vstoupit do družstva. Je srostlý se svou dřinou,“ vysvětlovala. „Není žádný kam vítr tam plášt'. Má rovnou páteř a vlastní názor. Jeho pole jsou pro něj na všechny poklady světa. O ničem jiném nemluví. A taky zná do puntíku naši historii. Není z těch lidí, kdo bezhlavě dře, ale na sedláka je dost sečtělý. Tak se připrav, aby tě nenachytal na švestkách.“

„Život na vesnici je pro mne velká neznámá, alespoň se poučím.“

„Nemám mu co vzít, snad to pochopí.“

Byl to pro ni neznámý pocit sedět v autě s otevřenou střechou a projíždět údolím kolem chaloupek, které mžouraly na jedno oko, a přesto jim nic neušlo. Vítr jí cuchal a bral vlasy, ale nevzal. Silnice se točila v serpentínách dolů, nahoru a zase dolů pod Železné hory. Před nimi se otevřelo široké údolí. Slunce zapadalo, ještě se, zbarvené do ruda, drželo na horizontu.

Strýcův statek stál uprostřed vesnice, otočený k jihu. Nalevo obytné stavení, napravo výměnek. Spojené bytelnou bránou a malou brankou. Nevjeli do dvora, auto nechali stát před vraty.

Když klapla branka, strýc vyběhl z chléva. Šel jim naproti. Jako když ji vítala maminka. Stejně oči, stejná radost. Připadalo jí, že se vrací domů.

„Strýčku, to je Robert, můj kamarád ze studií.“

Stiskli si chlapsky ruku.

„Pěkně vás vítám. To je od vás hezké, že jste se přijeli podívat. Pojd'te dál, ale u nás je to postaru. Ještě hospodaříme,“ rozhovořil se strýc, nadzvedl čepici, přihladil si vlasy nad čelem a promaštěnou kšiltovku zase vrátil na hustou čupřinu.

„Provedu vás hospodářstvím,“ řekl.

Berta si vzpomněla, že to je jeho zvyk. Každou vzácnou návštěvu provádí svým královstvím a ta se podvoluje, protože ví, že je to z její strany slušnost a že hostitel je hrdý na to, co si pořídil, zvelebil. Každý návštěvník po pár větách pochopí, že je to hospodářův život, jeho svět.

„Naše hospodářství se hodně změnilo, co zemřela moje babička. Její starostí bylo, aby se udrželo v rodě a nezmenšilo se. Mě chtěla mít stále u sebe a vštěpovala mi lásku k půdě a hospodářství. Říkala, co nám dalo šetření a lopotění, než jsme si tuhle chalupu koupili, abysme měli své, vlastní střechu nad hlavou.“

Zdálo se, že strýc používá jejích slov, že jeho babička mluvila jako kniha.

„Pořád mi kladla na srdce, že musím pracovat na otcovském gruntě. Pak klidně můžeme hledět vstříc světovým převratům, říkávala.“

Při těch slovech stál uprostřed dvora, v pracovním jak vyběhl z chléva a přestože bylo léto, měl na hlavě placatou čepici s krátkým štítkem.

„Často si na její slova vzpomínám,“ pokračoval. „Stáří lidé mají už takové myšlenky, upínající se k daleké budoucnosti, k časům v nichž s námi nebudou.“

Poslouchali jeho řeč bez otázek, jako by seděli v posluchárně.

„Láska k půdě je něco, co se nedá jen tak vyjádřit. Láska k půdě je pro hospodáře nade všechno, protože se dědí od předků na všechna pokolení, protože je něčím tradičním. Kdyby téhle lásky k půdě nebylo, řekněte mi, jestli by ještě dneska byl někdo v naší chalupě. Jarem se příroda změní v ráj. Pole, louky, zahrady, stromy, to je radost, kterou nelze ničím nahradit.“

Mezi řečí šel pomalu dvorem nahoru a vedl je do sadu.

„Dříve tu bylo pole. První stromy jsem zasadil v třicátém roce, nahoře třešně, pod nimi štěpy a postupně jsem vysazoval celé pole,“ ukázal na řady stromů v mírné stráni.

„Někdy v té době jsem dostal do ruky první zemědělskou knihu. Vážil jsem si jí a kupoval jsem další a odebíral jsem hospodářské časopisy. Hodně jsem četl, přemýšlel, učil se a počítal, abych nabyl vzdělání.

Vzdělání, to je ten čarovný proutek, který obrátí nepříznivou situaci. Jen člověk s vědomostmi dokáže přivést zemědělství k rozmachu. V tom vidím budoucnost. Ale oni dneska ženou mládež ze statků do fabrik.“

Berta se podívala Robertovi do očí. Ale ke svému údivu poznala, že poslouchá. Ona už to slyšela několikrát. Od strýce i od matky. Byli ze stejného těsta. Stejní dřiči, stejně lpěli na půdě a ochotně jí dělali otroky.

Strýc se nenechal rušit a pokračoval:

„Proud času neslyšně plyne do propasti věčnosti. Mění se lidi i doba, aniž si to nějak zvlášť uvědomujeme. Jen když se zastavíme a ohlédneme, poznáme, co se změnilo.

Někdy si vzpomínám na ta uplynulá léta. Co je to dvacet nebo třicet roků? V životě jednotlivce je to třetina nebo polovina života, ve vsi nebo ve státě jen malá chvíle, která často změní mnoho.

Nám zní jako pohádka, když slyšíme vyprávění našich otců o jejich životě před padesáti, šedesáti lety.

Naše hospodářství se změnilo hodně. Já ještě pamatuji stavby ze dřeva. Otec přestavěl světnice. Když se tu v lesích v té době rozšířila mniška, dříví bylo laciné. Koupil jsem ho na vazbu chlěva. Najal jsem dva tesaře a kryptinu jsem dal z cementových tašek.

Změnilo se i obdělávání polí i luk, odvodňování, hnojení. Začíná se s umělými hnojivy. Byl znám jen superfosfát nebo drahý prášek Chilský ledek. Lejta na močůvku ve vsi nebyla. Já jsem lejtou koupil ještě před svatbou a postavil močůvkové jámy. Na polích to hned bylo znát. Zmizely plevele. Moření osiva bylo věci neznámou. Sel jsem v originálech.

Požizoval jsem náradí, stroje. Přikoupil jsem pole.

Vodovod jsme zavedli už v devětadvacátém a rok na to elektřinu. Hned jsem koupil motor dvoukoňák za devatenáct set.“

Když prošli zahradou až nahoru, odkud byl rozhled po celé vesnici a kde okusili třešni, vraceli se a cestou je zavedl do stodoly.

„A potom jsem prikoupil další, silnější,“ ukázal na velký motor s řemenicí vedle mlátičky.

„To je on. A taky secí stroj na čtrnáct řádků,“ pochlubil se. „Mlátičku jsem koupil ve válce.“

Zatímco vyprávěl, odvedl hosty do světnice a posadili se k velkému stolu. Teta už postonávala, měla nemocné srdce, ale ještě neležela, obstarávala jen domácí práce. Uvařila kávu a podala jim talíř buchet.

„Před válkou poklesla cena obilí i dobytka na polovinu. Platy zůstaly stejné. Všeho bylo nadbytek. Na začátku války se vdávala tvoje maminka,“ obrátil se k Bertě a maličko povzddechl.

„Řezárnu jsem postavil na půlštok ještě před válkou. Všechno jsem dovezl sám, jen jsem zjednal zedníka a tesaře. Potom jsem se oženil a převzal od rodičů hospodářství.

Za uplynulých třicet let se vesnice hodně změnila k lepšímu, ačkoli pro hospodářství byly těžké podmínky. Zemědělská krize. Válka.

V září byla vyhlášena mobilizace a já narukoval. Doma staří rodiče a žena. Málo rukou na práci. Dobytek byl slabý po slintavce a mnoho práce nezastal. Následkem toho se ozimy špatně zasely.

Vrátil jsem se koncem října z vojny. Všechno jsme prohráli. Bez války jsme se vzdali pohraničí, hor, které byly našim opevněním.

V březnu k nám vtrhlo německé vojsko ze všech stran. Naše vojska složila zbraně. Pro sněhové závěje nemohli Němci v některých místech postupovat.

Ke konci roku začal všeho nedostatek a ceny stoupaly. Zavedli prodej na lístky. Prodává se pod rukou. Zavedli dodávky. Neplniče trestali. Ve válce jsme postavili sklep, drůbežárnu a hnojiště.“

Berta si všimla, že mu Robert visí na rtech. On, městské dítě o tomhle způsobu života nemá ponětí. U nich doma mají k takovéhle dřině daleko. Jim zřejmě padají

pečení holuby přímo na stůl. Strýc si toho jistě všiml také, a proto pokračoval.

„Hned po válce jsem koupil koně, sekačku, elektrický pařák a nový vůz.

Se zájmem se sledovala politika. My jsme měli rádio od šestatřicátého. V šestačtyřicátém byly poslední svobodné volby. Lidi si oddechli, vraceli se k práci a začali se radovat. Radost překazila měna peněz.

A přišel osmačtyřicátý. Rok důležitý. Předzvěst velkých událostí. Nastoupila diktatura. 28. února padla naše samostatnost, která trvala jen tři roky. Nastal politický převrat.“

U nás ve vsi jsou po založení družstva mezi členy jen hádky a nespokojenost. Většina čeká na změnu politiky. Každý, i kdo měl jen pár hektarů, by se chtěl vrátit a hospodařit zase na svém.“

Z chléva se ozývalo bučení dobytka. Berta to pochopila a zvedla se k odchodu.

„Už to dál nezvládnou. Musím jim to taky podepsat, i když jsem rodičům na jejich smrtelné posteli dal slovo, že to vydržím,“ řekl Bertě, aniž by se na to zeptala

Vyprovodil je před branku a počkal, až auto odjede.

Robert mlčel. Když Berta viděla, jak to na něho zapůsobilo, poznamenala:

„Byli s mou matkou z jednoho těsta.“

Dovezl ji domů a už mu nebylo do řeči. Spěchal.

Zřejmě je tu na zapřenou, našeptával jí instinkt.

Robert už u ní neměl stání. Nepřemlouvala ho. Viděla to jako zbytečné. Když odjel, zamávala mu a ještě dlouho stála před brankou. Nechtělo se jí do prázdného domu. Když se odhodlala vejít dovnitř, její srdce nebylo ptáček, ale oblázek, kamínek, který dře a tlačí. Bylo jí

smutno. Nejraděj by s ním odjela do Prahy, ale nešlo to. Do začátku semestru bylo ještě daleko.

V Praze nenabrala jejich láska intenzivnější formu. Scházeli se jako dřív. Jako by prázdniny nebyly, jako by se mezi nimi nic láskyplného nepříhodilo. Jeho sliby neměly žádnou váhu, nedalo se jim věřit. Musela spoléhat na to, kdy jí sám zavolá. Ona si jeho telefonní číslo sice v seznamu našla, ale vytočit ho si netroufala.

Uvažovala, že by si s ním měla o tom promluvit, ale když byli spolu, nesebrala odvahu. Nebyl z těch mladíků, kteří k děvčeti vzhlízejí. Patřil mezi ty, kteří jsou nad věcí, nad city, nad láskou, nade vším pozemským.

Každý ten svůj život nějak flikuje. Kdybychom žili ve štěstí, nic by to stvořiteli neudělalo, ale on má svou hlavu a ani to málo nám nedopřeje.

„Není zvláštní,“ hájila ho před spolubydlíci Berta, „jen já nejsem ta pravá.“

A měla pravdu.

V posledním ročníku na jaře, kdy celá Praha byla v květu, si domluvili schůzku na kulatáku v Dejvicích. Rozhodli se, že pojedou do Šárky, neboť šárecké údolí je v tuto dobu ráj pro zamilované.

Robert přišel na schůzku včas. Ani ona se neopozdila. Oba měli radost v očích, když se setkali a chystali se přejít náměstí na tramvaj. Po chodníku kolem nich šel proud lidí, anonymní dav.

Robert najednou zbystřil, jeho obličej se zmocnil strach a panika.

Neměl na víc čas, než že vykřikl: „Matka!“ a zmizel v průjezdu.

Schoval se.

Berta zůstala stát na ulici. Kolem ní procházela elegantní dáma v klobouku. S žádnou nákupní taškou, jen s kabelkou. A kramflíčky tepaly, protože si byly vědomy, koho nesou. K Bertě se donesla nevídaná vůně. Až jí bylo líto, že zmizela. Dáma i vůně.

Pochopila, proč se Robert schoval. S venkovskou husou by doma neuspěl. Proto se za mne stydí. Zapřel mne jako Jidáš.

Když se Robert vrátil, Berta mu nic nevytkla. Definitivně ho zařadila do škatulky a už věděla, že to je ten mezník, za který se nebude vracet.

Tak skončila moje láska. Jedinou poutí, jediným milováním. Jedinou proplakanou nocí. Asi jsem odsouzena k originálům.

Když jsem nad tím později přemýšlela, vždy jsem dospěla k závěru, že to byla ona chvíle, onen podstatný okamžik, kdy stačí jediná kapka, aby pohár přetekl. Ta kapička dala první impuls a ostatní už šly za ní, podle zákonitosti, až k ukončení našeho letitého vztahu, naší provizorní lásky.

Všichni z fakulty si dávali šít na promoci šaty, tisknout oznámení. Spolubydlící na pokoji nadepisovaly obálky, posílaly je i těm, na kterých jim nezáleželo. Proč je nepozvat. Dát jim to na vědomí. Proč se nepochlubit. Je to do jisté míry úspěch, vyšší stupínek, patent na rozum. Většina se snažila, aby na nikoho nezapomněla.

„A co ty?“ zeptaly se spolubydlící Berty, když ji viděly odevzdanou, lhostejnou, zhola nic pro tu slávu nepodnikající.

Jen pokrčila rameny.

„No neblbni, je to jednou za život.“

„Nemám koho pozvat.“

Chvíli na ni civěly.

„Ani tam nepůjdu. To je přece také možné. Vyzvednu si diplom a pojedu domů.“

Jen pokrčily rameny. Buď lže nebo opravdu nemá koho pozvat.

„Ale spíš v tom bude něco jiného.“

Na tomhle se spolubydlící shodly společně.

Pro ni promoce jako by neexistovala. Nemohla si ten přepych dovolit. Musela nastoupit do práce.

Jen ona jediná z kruhu si nedala tisknout oznámení, nedostala kytici, neměla se s kým o tu radost podělit.

Převzala si diplom a Praha se jí vzdalovala a ona se vzdalovala Praze.

Skončila jedna etapa jejího života. Teď se musím postavit na své vlastní nohy a starat se o sebe sama. Toho si byla vědoma.

Otce si k sobě vzít nemohla, přestože jí dal přepsat dům. Oba věděli, že on dožije v domově důchodců a ona nezůstane v Praze, ale vrátí se domů. Nějak to oba tušili, aniž by si o tom promluvili.

Našla si místo konstruktérky v jediné strojírenské fabrice v nedalekém městě. Rozhodla se každý den dojíždět. Tři tisíce lidí tam našlo pracovní příležitost. Autobusy svázely pracující z širokého okolí. Vyjížděly ještě za tmy a pomalým tempem mířily do městečka,

nahoru k fabrice. Tam jako by jim pustil žilou a mlčenlivý proud se vylil k píchačkám a rozlil se po fabrice.

Pracovala tam několik let, až do sametové revoluce. Za prknem. V kanceláři bez oken. Světlo dopadalo přímo na prkna světlíky ve stropě. Nebyly vidět stromy, budovy, lidé. Ve stropě nebylo nic než prázdno. Stěží bylo světlíky ve stropě rozeznat, je-li venku hezky nebo se obloha chystá k dešti. Trvalo dlouho, než si zvykla. Chlapi pěstovali v kanceláři květiny. Přesazovali je do větších a větších květináčů, dívali se, jak šplhají ke stropu. Konstruktéři si tak vytvářeli iluzi živé přírody. Každý den je zalévali a starali se o ně jako o své děti. Doma by to bylo pod jejich úroveň, ale tady platil jiný řád. Když nastoupila, bylo jí to k smíchu, ale později je obdivovala a byla jim vděčná. Dokonce sama měla potřebu si některou kytičku adoptovat. Byla mezi nimi jediná konstruktérka a měla výsadní postavení. Chtěla si ho za každou cenu uchovat, proto se držela zpátky a do květin jim nemluvila. Nehovořila jim do ničeho. Ovšem seděly s nimi i kresličky, ale to byla jiná kategorie. S těmi chlapi laškovali, ale s ní ne. S ní si drželi vzájemný odstup.

Když s obavami nastoupila, překvapilo ji, že mlčící většina přece jen nebyla tak ušlápnutá. Odreagovávala se šířením vtípů. Ale jen mezi svými. V tom byli chlapi nedostižní. Sypali z rukávu jeden za druhým. Specialitou byly politické. Bonbónky na dortu. Šířily se fabrikou jemnými kapilárkami a neuvěřitelně rychle. Jistě se dostaly i k předsedovi partaje, ale ten když chtěl, byl hluchý. Jindy zase slyšel to, co nikdo nevyslovil. Když se sešel stranický výbor, sešel se hlavní orgán fabriky. Kanceláře se ztišily a každý čekal, co z toho supermozku vypadne. Někteří měli skulinku, kterou odtamtud pronikla informace. A to stačilo. Kapilárky ji roznášely, rozlévaly

do všech nejuvzdálenějších koutů fabriky. Na koncích byly toalety. Tam se na zdech psalo, kreslilo, tam byla možnost číst, kdo to vlastně drží pevně v rukou.

Ale ve fabrice se také pracovalo. Vyráběly se potravinářské stroje. Většina výroby šla do země přátel. Do země na věčné časy.

Jako čerstvá inženýrka jsem dostala namalovat redukční ventil. Ta práce se mi líbila a bavila mě. Stala jsem se součástí konstrukce, fabriky, toho kolosu, který se mi zpočátku zdál jako chobotnice, která mne svými chapadly obtočí a bude si se mnou dělat, co se jí zlíbí. Ale doslovně tomu tak nebylo. Chlapi mi hodně pomáhali i ti před kterými jsem doslova smekala. Hodně jsem se tam naučila.

Jako jediná konstruktérka mezi padesáti muži v konstrukcích a technologii jsem si připadala jako bílá vrána.

Když dnes vidím v pivovaře naši linku, jak si slečny lahvinky jedou v řadě a na setinu vteřiny jsou manipulovány, tak je mi krásně u srdce. I když je v té lince minimum mé práce, ale jako by byla moje celá.

Ten stereotyp jejího životního stylu trval několik let. Sem tam se některý z kolegů v práci zastavoval u jejího prkna, ale nikdy z toho nic nebylo. Ona neměla smysl pro hihňání, na jaké byli chlapi zvyklí. Ona nechtěla jen chvilkový flirt, ona chtěla víc, mířila výš.

Dávala důraz na kvalitu vztahu. A takový, na jakého čekala, dosud nepřišel.

Pravidelně každou neděli jezdila za otcem. Jeho stav se nezlepšoval. Už k ní nehovořil, jen ona k němu. Často naproti sobě jen mlčeli. Někdy se tam sešla se strýčkem Jeníkem. Už nehovořil zaníceně o hospodářství. Už krmil družstevní krávy. Jen jeho názor na politiku se nezměnil. Pokaždé přivezl buchtu a dal Bertě na autobus. I když se bránila, strčil jí malou přeloženou bankovku do kapsy. Nedal si říct. Stále v ní viděl tu malou holčičku.

Když otec zemřel, nedělala mu venkovský pohřeb. S otcem o tom nehovořili. On na to nikdy řeč nezavedl a jí připadalo nevhodné se ho zeptat. Rozhodla se pro kremaci. Parte poslala všem příbuzným. Z každé rodiny se někdo dostavil, už ne k ní domů, ale přímo do krematoria. Po obřadu všichni nakvap odjížděli. Šla sama se strýčkem Jeníkem na autobus. Zpočátku jim nebylo do řeči. Každý se probíral svými vzpomínkami, vracel se do doby, kdy její otec žil, kdy byl plný elánu.

Berta nesčíslněkrát uvažovala nad tím, proč její otec, vysoký, silný nikdy nepracoval. Proč pobíral invalidní důchod. A teď se jí naskytla příležitost se na to zeptat.

„Strýčku, naši se mnou otevřeně nemluvili. Jako ostatně většina rodičů i oni měli svá tajemství. Ale teď už oba odešli, jistě by proti tomu nic neměli, kdybyste mi o nich něco pověděli.“

Strýček si nechal chvíli na rozmyšlenou. Pak pomalu volil slova:

„Maminka se do tvého otce zamilovala. Já jsem jí to rozmlouval, ale marně. Tvůj otec byl tenkrát fešák a měl titul. To na vsi něco znamenalo.“

„A celý život ten titul neuplatňoval. Proč vlastně nepracoval?“

„Viš, měli jsme mu to za zlé. Tvou maminku tím udřel. Bylo to od něho nerozumné.“

Berta mu visela na rtech. Čekala, že bude hovořit dál.

„Po převratu nechtěl pracovat pro komunisty, tak je to. To je ten pravý důvod. A tvůj strýček Áda, protože byl advokát, mu pomohl zařídit důchod.“

Berta zůstala bez dechu. Dokonce se zastavila a dívala se strýčkovi přímo do očí.

„Strýc Áda!“

To není možné, byla její první myšlenka, ale strýček Jeník by si přece nevymýšlel. Tak ono to všechno u nich doma bylo jinak, než si vždycky myslela. Žádná maminčina touha po domově, jen tátova tvrdá palice.

„Asi nějakou nemoc musel mít. Jinak by to nešlo zařídit,“ dodal strýc, aby ji uklidnil.

„Jak mu to mohl zařizovat, když sám měl rudou knížku?“ vyjekla zlobně Berta

„Strýc Áda?“ podivil se stejnou větou strýc.

„Ano, ten.“

„Tomu se mi nechce věřit,“ zastavil se tentokrát zase on a užasle se jí podíval do očí: „Vždyť se vždycky tvářil, že...“

„On se, strýčku, nikdy netvářil. On byl hezky zticha. On se nevyjadřoval, protože znal tvůj a tatínekův názor. Znal názor vás všech. Jen si vzpomeň, jak jste zaníceně nadávali na režim a on seděl jako myška.“

„Jak ses to dověděla?“

„Jednou jsem u nich byla a viděla jsem ji. Jeho rudou knížku. Nevěřila jsem, a když mě nechali na chvíli v pokoji samotnou, podívala jsem se.“

Strýček zavrtěl hlavou a hlasitě si povzdechl. Málem se zapotácel. Berta ho chytila pod paží a on se zeptal:

„Řekla jsi to otci?“

„Pověděla jsem mu to, ale neměla jsem to dělat. Zřejmě mu to přitížilo.“

Každodenní dojíždění do města, zvláště v zimě, bylo skličující. Ráno za tmy na autobus. Večer za tmy do promrzlého domu.

V tu dobu se ve městě stavěly družstevní byty. Přihlásila se i Berta a koupila si družstevní garsonku. Přestěhovala se do města. Ale v jejím vnitřním životě se nic nezměnilo. I ve městě žila jako samotář. Jako by žádné kamarádky ani sousedy neměla. Na víkendy jezdila do svého domu na hory. V létě tam jezdila ráda, ale zimy byly úmorné. Dům se vytopil až v neděli, kdy odjížděla. Nerada přijížděla, nerada se vracela. Její život nebyl prostoupen těšením, spíš smutkem. Ale s tím se nedalo nic dělat. Jako by jí to daly sudičky do vínku, jako by to měla předem vepsáno v horoskopu, který určoval a řídil její život.

V práci i ve městě každý viděl druhému do talíře, jeden četl druhému myšlenky a jen ti s rudou knížkou měli patent na rozum. A měli moc. A podle toho rozhodovali. Jako inženýrku ji ponižovalo, když o ní rozhodoval poslední metař ve fabrice. Ale nebyla sama. Jenomže nikdo nahlas neprotestoval, neboť soudržnost neschopných nemá mezeru.

Jediným zpestřením byly ty vtipy. Ale i při těch nevinných museli být obezřetní. Závisel na tom postup a třeba i služební cesty. Přestože ona sama neměla na vtipy talent, neuměla je vyprávět a nedávala je k lepšímu, ji na

žádnou extra služební cestu neposlali. Ale ona toužila cestovat, poznat neznámé kraje. Proto si několikrát vyjela soukromě s cestovní kanceláří. Kam jinam než do země přátel. Nejdřív do sousedních a později na Kubu a do Mongolska. Jinou možnost neměla. A i to ji mnozí záviděli.

Její garsonka ve městě byl králičí kotec s terasou na střeše. Na terase neměla soukromí a v její jediné místnosti se nedalo otočit. Štěstí, že netrpěla klaustrofobií.

Tak žila den za dnem, rok za rokem.

Sem tam jí chtěl zpestřit život nějaký ženatý kolega, kterému zavčas zavřela dveře před nosem.

Jistě si o mně říkali, že jsem stará panna. A měli pravdu. Nebyla jsem stvořená pro sex, ale pro lásku. I když mně bylo nejhůř, stále jsem věřila, že přijde, že se dostaví. Stále jsem čekala na svůj okamžik štěstí.

Těch okamžiků v mém životě bylo několik, ale žádný nebyl ten pravý. Namátkově si na jeden vzpomínám. Ale nebylo v něm ani zbla štěstí. Přišel jednoho rána. Spíše tu noc na jedenadvacátého srpna. Přijela k nám návštěva. Ze země na věčné časy. Když jsem ráno zapnula rádio, neozval se monotónní hlas ohlašující zprávy, ale hektický hlas oznamující okupaci naší země vojsky varšavské smlouvy.

Strnula jsem. Jako by mi sáhl ledovou rukou na srdce. Jako by je na chvíli zastavil. Nevěděla jsem, jestli jsem rozuměla správně. Ano. Spřátelená vojska vtrhla do Československa. Nevěděla jsem, co mám v té chvíli dělat. Zdali utíkat na autobus a jet do Prahy nebo jít normálně do práce. Nemohla jsem se odtrhnout od radiopřijímače.

Horečně jsem hltala zprávy a mezitím sledovala hodinky. Byl čas jít do zaměstnání. Nešla jsem přímo do fabriky, ale zamířila jsem na náměstí. Tu a tam postávaly hloučky lidí. Poslouchaly místní rozhlas. Číselo z nich obrovské zoufalství a napětí. Hlavní ulicí neprojel jediný tank. Žádné vojenské auto. Všechno do nebe volající bezprávi se odehrávalo mimo naše město, a přesto, jako by se valily přímo na nás. Nemohli jsme nic dělat. Byli jsme náhle bezmocní. Někteří se rozhodli jít do práce. Přidala jsem se k nim. Ve fabrice to vřelo. Komunisté a milicionáři v tu středu, jako by se domluvili, zůstali doma. Všichni si vzali dovolenou. Skupina mladých na obrobně se na protest proti Rusům zabarikádovala, že je nepustí do továrny. Ti odvážní sundávali rudé hvězdy. Všude se najednou objevovaly nápisy a plakáty proti okupantům. V kancelářích panoval zdánlivý klid, nejistota a hrůza z toho, co se stalo. Ten den nepracovalo, napjatě se poslouchal rozhlas. Někdo vyvěsil na fabrice vlajku na půl žerdi.

Na píchačkách jsem měla jedenadvacátý srpen roku šedesát osm červeně označený pozdní příchod. Nelámala jsem si s tím hlavu. Samozřejmě jsem to musela napracovat. Až později při kádrových prověrkách mi to bylo připomenuto. A navíc můj podpis na protestní petici proti vstupu přátelských vojsk. Na otázku, zda schvaluji bratrskou pomoc, jsem si připravila úhybný proslov o teritoriálním území a rozloze Sovětského svazu v návaznosti na jeho nerostné bohatství. Někdo z komise mě zaskočil otázkou: Proč jsi, soudružko, nezabránila odstranění rudé hvězdy? Polilo mě horko. Pomyslela jsem si, proč jste ji nebránili vy, proč jste byli zalezlí a odvážili se ven, až bylo po všem? Na tu otázku jsem neodpověděla. Mlčela jsem a dívala jsem se tazateli přímo

do očí. Komise mě jako nestraníka neměla na mušce, tak jsem prošla.

A cestou ke své kanceláři jsem si vzpurně a s lítostí opakovala, že naše společnost zůstane i nadále v zajetí stranických blbů.

Její dům na horách najednou zůstal prázdný. A ve vsi si toho hned všimli. Na nic se nikoho neptali a dali jí tam nájemníka. Dali jí ho tam bez jejího souhlasu. Starého alkoholika, který neplatil nájem a který se k domu choval jako ke svému tělu. Macešsky. Nakonec byla ráda, že jí ho přidělili, že tam nedali nějakou početnou rodinu. Sem tam bylo potřeba vyměnit na střeše nějakou tašku, ale k tomu ho nedonutila. Musela si poradit sama. Ještě mohla mluvit o štěstí, že jí nechali pokojíky v podkroví. Mohli jí také zabrat celý dům a ji vystěhovat. Když se mocní na něčem dohodli, nebylo odvolání.

Nebyla z těch, kteří se drželi osvědčeného hesla: Popíjet se správnými lidmi. Pospávat ve správné posteli.

Po čase se nájemník upil a z vesnice nebyl o její zdevastované přízemí zájem. Všichni se snažili získat byt nebo si stavěli domy na socialistický způsob ve městě. Vesnice se vylidňovala.

Když po čase vstoupila do kuchyně, musela se držet, aby nezvracela. Všude kolem špína a nepořádek. Podlahy shnilé, některá prkna vytržená, okna se nedala otevřít, rozbité tabulky zatlučené dřevem. Na stole plíseň a rozežrané noviny od myši. Kamna jeden rez. Zima prolézala skrz naskrz, až do kostí a vítr skučel jako divé zvíře.

Všechny peníze věnovala na to, aby dala místnosti dole do pořádku, nové podlahy, zasklít a natřít okna. Některá i vyměnit. Aby přízemí zútulnila a proteplila, musela si najmout meloucháře a musela jim vyvářet a kupovat basy piv. Byli i tací, kteří jí radili dům prodat. Ale ona ne. V době, kdy byl po chalupách hlad, chtěla, ale nemohla. Něco jí v tom bránilo. Nějaký kořen zapuštěný hluboko v jejím dětství. Měla strach, že kdyby ho vyrvala, zemřela by. Počítala, že až bude v důchodu, prodá garsonku a vrátí se sem, do hnízda, z kterého jako neopeřená ptáče vylétěla.

Ale vrátila se sem dřív, než počítala. Ještě před důchodem. Ještě před sametovou revolucí. V tom věku, kdy se vyrovnala se svým jednotvárným životem, kdy oželela stále stejné lidi, které potkávala na terase, ve výtahu, na schodišti, cestou do práce, u nichž předem věděla, kam stočí rozhovor, nač se jí budou ptát, o nichž byla přesvědčena, že nemají na to, aby změnili svůj způsob myšlení. Nepřinášeli jí žádnou radost, jen stereotyp a nudu.

Koupila si ojeté auto a rozhodla se pro život na samotě, kde bude obklopena přírodou, která nedává záludné otázky a nezraní pohledem natož slovem.

Prodala garsonku a vrátila se do rodného domu.

„Ty tam nevydržíš,“ říkali jí jedni a druzí ji měli za blázna.

„Na stará kolena se pomátla,“ litovali ji.

Dům byl prostorný. Pro jednu osobu až příliš. Byl slunný a stál v rozlehlé zahradě. Kolem domu vytvářely stín letité stromy, které sázel otec, některé i bůhvídko. Zútulnily dům i zahradu. Studnu před domem nenechala zaházet pro případ, že by z ní někdy zalévala zahradu. Ale

nemínala pěstovat květiny ani zeleninu. Stačilo jí těch pár trvalek, které tu rostly od nepaměti. U branky stála košatá lípa. Její vůně a pracovní shon včel každoročně otvíraly obraz dětství. Zeleninovou zahrádku zasela trávou a plot odstranila. Ostatně slepice už nikdy se tu nebudou popelit. Jen keře rododendronů, jasmínů a kalin nechala. Šlahouny popínavých růží mezitím vytvořily hustý plot. Jen altánek potřeboval natřít a novou lepenku na střechu. Nepočítala, že by v něm sedala a hrála karty. Nebylo s kým.

Se svou samotou se smířila. Přijala ji jako vlastní. Neděsila ji a začala si na ni víc a víc zvykat. Poskytovala jí blažený klid a pocit bezpečí. Ať se podívala z kteréhokoliv okna, neviděla prázdno, prostor kolem domu ohraničoval les. Nebyl příliš blízko, nehučel, jen stál z jedné strany za brankou a za školou, tmavý na světlé obloze, z ostatních dvou v dálce ohraničoval protější straně za oběma údolími. A pak jeden cíp lesa se odvážil až sem nahoru podél silnice ke vsi, ke kostelíčku.

Nikdy nelitovala, že byt ve městě prodala. Město zůstalo pro ni cizí, jako by v něm nikdy nebydlela, jako by život, který tam prožila, patřil někomu jinému.

Jednou v létě se odvážila k řece.

Za ní v protější stráni pod lesem stála řada nových chat. Jedna z nich byla Františkova. Měl na ni peníze. A původ pro vysoké stranické postavení v krajském městě. Byl samozřejmě někdo. Jezdil sem s rodinou na víkendy, ale nikdy se nezastavil. Proč taky. Názorově stáli každý na jiné straně. On na výsluní by si přece nezadal s někým ze stínu.

Posadila se na břehu, právě v tom místě, kde by se mohly ozvat vzpomínky.

Co já se navzpomínám na ztracené mládí. Nechala jsem ho proklouznout mezi prsty. Teď je pozdě na návrat. Co mohu dělat? Dočista nic.

Najednou nemohla pochopit, proč celý život si nechala proplout mezi prsty. Proč se nesnažila něco zachytit, udělat. Proč vlastně po něm nikdy nepátrala, proč si nezajela do Jižních Čech a nehledala ho. Proč si nezjistila jeho příjmení, neotevřela telefonní seznamy, neobvolala všechna jména a nepátrala po něm. Proč si neobula sedmimílové boty a nechodila přes hory a doly, přes sedmero moří, aby ho našla.

Protože jsem si myslela, že iniciativa musí přijít od něho, ne ode mne. Protože jsem byla mladá a hloupá. Protože se z mých myšlenek na čas vytrácel, pak se zase vracel, byl se mnou, ve mně, byl mou součástí a já čekala, že přijde. Roky jsem tomu věřila. Nebylo pro mne nijak podstatné, že se možná oženil, že si žije svým životem. Důležité bylo, že měl v mém srdci stále místo. A totéž jsem si myslela o něm. Proto ještě čekám, roky nepočítám. A kdyby se vrátil, kam jinam by šel, kde jinde by mě hledal a našel, než tady.

Jednou jsem byla služebně v Praze a zdálo se mi, že jsem ho zahlédla. Zatočila se mi hlava a málem jsem omdlela. Než se mi udělalo líp, ztratil se v davu. Běhala jsem ulicí jako pomínutá a už jsem ho nenašla. Třeba to ani nebyl on, ale já jsem v té chvíli poznala, že je to silnější než já. Že se to za ty roky neztratilo, že ho snad doopravdy miluju. Jen jeho jediného. Že je to ta pravá láska.

Ženské srdce jde spletitými cestičkami. Žádný rozum ho neodvrátí z jeho pravé cesty.

Bydlet sama v domě jí dávalo pocit svobody. Mohla si o půlnoci pustit koncert na celý dům a nikoho nerušila.

Dům už byl v pořádku, nové podlahy, nová okna, elektrické vytápění. Kromě elektřiny si topila v krbových kamnech. Snad z nostalgie, snad z pocitu živého tepla. Mnoho z dětství v ní zůstalo hluboko zakořeněno přes veškerou její tehdejší vzpurnost, ignoranci a kritický pohled mládí.

Maminčinu svatební fotografii dala zvětšit a zasklít do pasparty. Pověsila ji tak, aby ji měla na očích. Maminka na ní zářila štěstím. Dobrý předpoklad pro narození jejího jediného dítěte, pro jeho přivítání na svět. Podle fotografie by se dalo říct, že ona, Berta byla zrozená pro velké štěstí, pro lásku. Určitě ne pro život jedněch stop odnikud nikam.

Otcovu fotografii si nevystavila. Koho milujeme, tomu neodpouštíme.

Dříve ráda cestovala. Jen na východ. Kam jinam. Na západ nedostala devizový příslib. Ani služebně neměla šanci k těm imperialistům. A když měla to štěstí, že ji vybrali do Ruska nebo do NDR, ještě pár dní před cestou nebylo jisté, že pojede. Záleželo na mocných. Strana byla všechno, Strana byla v podniku bůh. Bez ní si nikdo ani nepšoukl.

Každý se na jakoukoliv cestu ven klepal, několik nocí nespál, jen aby mu soudruzi dali štempl. Odborníci dostali, jen co spadlo se stolu nebo na co VUML nestačil.

Snad dvakrát či třikrát ji vyslali služebně. Když se vrátila z Ruska, mlčela. Všichni, kdož se odtamtud vrátili,

mlčeli. Vyjet do západního Německa byl zázrak. Jen jednou se na ni usmálo štěstí. Nemohla tomu uvěřit, dokud neseseděla ve vlaku. A ani to ještě nebylo jisté. Přesto se připravovala. Co jí to dalo, než sehnala pod rukou deset marek, aby si mohla něco koupit. Když balila kufr, pětkrát tu bankovku stěhovala z jedné skryše do druhé. Uvažovala také nad tím zašít ji do podšívky kufru. Nakonec ji schovala do propisovací tužky.

Nejela sama. Jela s kolegou z kanceláře. S Jirkou Hormadlem. V Praze se k nim připojil jeden z Technoexportu. Doprovod. Seděli všichni tři v jednom kupé a aby řeč nestála, chlapi se bavili o práci.

Před hranicemi vstoupil do vagonu celník. Přinesl lehkou nervozitu. Otevřel dveře jejich kupé a vyžádal si doklady.

Podíval se do celních prohlášení a obrátil se k Bertě.

„Jak to, že nemáte zapsané marky.“

„Žádné navíc nevezu,“ řekla poněkud nejistě.

Jirka se mu to snažil vysvětlit: „Jedeme do Stuttgartu služebně. Pozval nás zákazník. Bude nám všechno hradit.“

„Zujte si boty!“

Berta si poslušně vyzula polobotky.

Celník do obou sandálů strčil ruku, vyndal stelky a hbitými prsty zmapoval vnitřek.

Boty vrátil.

Podíval se po zavazadlech, pak na Jirku a zeptal se: „Kterej je váš?“

Jirka ukázal.

„Sundejte ho!“

Jiří vstal a oběma rukama se natáhl nahoru pro kufr. Stál k celníkovi zády.

Vtom celník zamířil ukazováčkem do míst, kde chlapi mají na trenýrkách kapsu a tam ukazováček zapíchl.

Trefil se do černého. Nová bankovka vzdorovala a slyšitelně zachrastila.

„Ukažte!“

Jirka vyndal přeloženou bankovku.

„To stačí!“ řekl celník. „Sbalte si věci a počkejte na mě u východu z vagónu. Na zastávce před hranicí si vystoupíte!“

Berta seděla v rohu a ani nedutala. Jirka zbělel jako papír. Krve by se v něm nedořezal. Kvůli takové blbosti mu strážci ideové čistoty zatnou tipec. Má po cestování. Může být genius, je to nezajímá.

Oba mlčeli a každý věděl své. Jen Pražák z Technoexportu se vyjádřil: „Jen jdi, však to nějak dopadne.“

Jirka Hormadl, špičkový konstruktér, stál s kufrem dobrou hodinu v uličce u východu a čekal na svůj ortel. Vlak brzdil a zastavoval. Najednou stál, ale Jirka dveře neotvíral. Uličkou přicházel celník. S kamenným obličejem. Kocour viděl myšku, která nemá šanci. Čekal. Vychutnával svou moc. Nedíval se oběti do očí, ale někam skrze ni.

„No tak, jděte. Jděte!“ řekl.

Jirka nevěděl kam. Ale celník to zopakoval tak, že Jirka pochopil. Vzal si kufr a vrátil se do kupé.

Dobrou čtvrt hodinu s ním nebyla řeč.

Šéf mu dal dvacet marek, aby mu koupil pro syna walkman.

Bertě bilo hrůzou srdce nahlas při pomýšlení, kdyby dal šéf ty peníze jí a celník ji vyhmátl. Jí by to neprošlo. Měla by ve svém kádrovém materiálu punc na celý život.

Ostudu po celé fabrice. Každý by si na ni ukazoval. A šrám ponížení. Ten by byl nejhorší.

Berta šetřila. Celý život škudlila. A teď za veškeré peníze restaurovala dům. Bylo v něm teplo, slunce a útulno. Žádné dobrodružství už ji nikam do světa netáhlo.

Tak šel její život jednotvárným korytem jako regulovaná řeka. Dokud neobjevila ve vlasech první stříbrnou nitku.

Musím sama se sebou něco podniknout. Ještě se vzchopit.

Dala si první přeliv a inzerát. V práci ji nepoznávali. Hádali, kdo je ten šťastný, ale na nikoho nepřišli.

Z inzerátů nebylo nic.

Začala doba počítačů. Bílých vran. U nás nebyly ke koupi. Vozili je z ciziny. Počítač jí nic neříkal. Hračka pro chlapi, pomyslela si. Ale v práci o tom mužští neustále diskutovali. Nemohla si zacpat uši.

Před vánoci přišla sametová revoluce. Berta nejela do Prahy, nezvonila klíči, i když jim fandila. Kdyby neměla právě zlomenou ruku, jistě by si vzala dovolenou a rozjela se tam. Velmi intenzivně tu dobu prožívala. Že nastane v politice zvrát pochopila teprve, když byl na kandidátce na prezidenta Havel. Nestyděla se prožívat tu dobu jako malá holka. Nosila na klopě trikoloru. Koupila si Havla na kulatém špendlíku. Nepřipnula si ho na kabát, jako někteří, ale pověsila si ho v práci na prkno. Tenkrát si ho kupovalo a veřejně nosilo hodně mladých lidí. Maminky ho upevňovaly na dětské kočárky. Bylo to krásné mít v kočáře baculaté mimino a na boudě v kraječkách pana prezidenta. Byla to doba naděje.

Vzkříšení po čtyřiceti létech. Seděla každý den u televize. Ve všech chalupách svítily pozdě do tmy světla obrazovek. Jako by se vesnice probudila z letargie.

Někteří lidé jásalí a dávali to najevo, jiní byli rozpačití. Straníci se zpočátku obávali, mlčeli. Ona byla mezi těmi prvními.

Přišla doba privatizace a sem tam někdo musel změnit práci. Ona strach neměla, ale přesto ji kolegové nemuseli dlouho přemlouvat, aby s nimi založila soukromý podnik. Nevěděla, co to obnáší, ale nebála se toho. Ona se práce nebála nikdy. Začali od nuly a kupodivu se jim dařilo.

Firma investovala do informačního systému a Berta začala pracovat s počítačem. Jakmile s ním zvládla komunikovat, koupila si jednu sestavu domů. Práce dostala jinou dimenzi, mohla na něm pracovat doma a její prázdné večery se vyplnily. Nejvíce topila jen v jednom pokoji v patře, seděla u počítače proti oknu a zpočátku žila v domnění, že si koupila jen moderní psací stroj. Pak se rozhodla pro tiskárnu a jakmile začal internet, připojila se a tak měla možnost se dostat k nepřebornému množství informací, tak se jí začal otvírat celý svět.

Při brouzdání jí napadlo, že by si mohla s někým dopisovat. Našla si náhodně jeden inzerát. Zeptala se, zda to někdo nechce zkusit s někým ze samoty.

Bylo nezvyklé vidět na obrazovce dopis, který je určen pouze jí. Pár řádků nikterak hloupých. Kdepak žijí dámy v jeskyních a spí v kožešinách? Kde ještě rozdělávají oheň pazourkem? Taková otázka jí připadala vtipná. Kde jinde, odpověděla, než na Vysočině pod příkrovem sněhu, pod příkrovem samoty. Kam jinam mohl dojít člověk, který šel tolik let sám a nemohl najít hůl, o kterou by se opřel? Kde se mohl ohřát, když ti, jež

potkal, drželi oheň jen při skomírání? Ke komu mohl promluvit, když nenalezl společnou řeč?

Ve městě si pronajali kancelář, kde pracoval nejdříve jeden, později dva zaměstnanci a ostatní pracovali většinou každý doma. Když se sešli, jednali jen pracovně. Vtipkovat nebylo o čem. Začátky nebyly lehké a nejdůležitější bylo mít zakázky. Museli se všichni snažit. A majitelé, ke kterým Berta patřila, obzvlášť. V soukromé firmě šlo zpočátku o přežití, později o zviditelnění a nyní o prosperitu. Měli vysoké cíle. Měly kontakty z domovského podniku a na ty navázali. Pracovali pro sebe a práce měla jinou hodnotu. Najímali jen pracovité spolehlivé lidi. Nehleděli na čas, všechno ostatní šlo stranou. Přesto v podtextu se u každého po dobře vykonané práci objevila přirozená zvědavost po serfování na internetu. Většinou pozdě večer. Berta si tu a tam položila otázku, zda přijde odpověď a co bude obsahovat. Každý večer otvírala mailovou poštu.

Berto, přečetl jsem váš dopis. A chci víc. Polemizovat s vámi. Cítím, že jsem prožil z jiné strany to, co jsem četl u vás. Znáte důvod, proč vás oslovuji neobratně, a přesto docela chtivě? Doufám, že se smím těšit na vaši odpověď.

Nebyla zvyklá si psát s neznámým člověkem, přesto byla upřímná. Až příliš. Nad odpovědí příliš neuvažovala, odepsala ihned s otevřeným srdcem.

Vašich pár řádků, napsala, bylo víc než překvapení. Mám dojem, že tou naší polemikou dostal večírek trochu hřejivý ráz, že jak už to v životě bývá, se vesmír přiblížil k jednomu místu, k některým větám, k jednotlivým myšlenkám. Zda znám důvod? Každý z nás vždycky zná

důvod. A záleží na něm, co s ním udělá, jak s ním naloží. Vskutku jste mě potěšil a doufám ještě potěšíte.

Ale nepotěšil. Jak by také mohl, když nevěděl, jak správně chápat její psaní. Chápal je jako pozvání, které v jejím dopise nebylo. Mýlit se je lidské, snažil se o chytrost, a tak vycházel z toho, že se o pozvání jedná. Odmítl je s tím, že je poněkud zaskočen. Obává se, že měl na mysli polemiku v písemné formě. A u toho také míní zůstat, zdůrazňoval.

Také se prý pokusí, bohužel až v příštím psaní, reagovat na konkrétní slova city, které Berta do dopisu vložila a shodou okolností se prý dostala až k němu.

Já o voze, on o koze! Milý pane chytráčku. Jste zřejmě bezúhonný ženatý pán. Tím naše tóny nebudou znít v libozvučných akordech. Nebude odpověď. Nepřijde moje psaní, nebudete mít příležitost reagovat na konkrétní má slova pravými či falešnými city.

Tento dopis mu neodeslala, jen mu ho v duchu přeříkala a veškerou korespondenci s tímto pánem označila myší a ťukla definitivní Delete a Yes.

Naše nová firma si pronajala ve městě kancelář. Pracovali jsme všichni od rána do večera. A bez řeči jsme si brali práci domů. Byli jsme šťastní, že máme zakázku. Záleželo nám, aby naše firma měla dobré renomé. To byl jiný přístup k práci, jiný výkon. Pracovat pro sebe bylo opojné. Nic podobného jsem dosud nezažila. Cítila jsem se najednou silná, plná optimismu. Necítila jsem žádnou únavu.

Jednou v pátek před zavírací hodinou potřebovala koupit chleba. Nový supermarket ve městě ještě nestál a ve starém byla jako vždy fronta. Poslušně se postavila do zástupu a najednou ji někdo oslovil. Byl to František.

Nepromluvili spolu od studentských let. Sice každý týden jezdil kolem její branky na chatu, ale nikdy nezastavil. Nikdy mu nestála ani za pozdrav. A najednou se k ní hlásí.

„Co tomu říkáš?“ zeptal se jí.

Měl na mysli sametovou revoluci.

„No, já jsem nadšená.“

„Prosím tě, a čím? Že bude nezaměstnanost? A lidi nebudou na nic mít?“

„Že si budu moci svobodně žít. Říct si svůj názor. Že budu cestovat, kam se mi zachce.“

„A kolikrát cestuješ a kam?“

„Pořád někam jezdím. A ty ne?“

„Jen abys na to měla.“

Vypadal dobře. Ani na něm nebyla znát léta. Slušelo mu to. Hlas měl jako zamlada. I oči. Ale názorově jel po jiné koleji. A to si kdysi rozuměli. Jedinou rozumnou věc za života, kterou udělal podle Berty bylo, že si tu postavil chatu. Rapach byl rehabilitován a jeho dětem statek vrátili. Kdyby v něm zůstal, musel by teď vypadnout.

Ale nikdo z pěti dětí se tu dosud neukázal. Berta by si ráda promluvila s Milunou, ale nikdo o ní nevěděl. Tak statek zůstal oškubaný a prázdný jako poslední sirotek.

Když u kasy zaplatila, vyšla z obchodu. Mohla na něj počkat a ještě s ním pohovořit. Pozvat ho k sobě na

kávu. Ale neudělala to. Odešla na parkoviště k autu a odjela.

Ani se nedivím, že to nemůže strávit, pomyslela si.

Než otevřela bránu a zajela do zahrady, chvíli to trvalo. Když otvírala garáž, projíždělo jeho auto kolem. Starý žigulík.

Měla v tu chvíli dobrý pocit. Byla na sebe hrdá. Věděla, že on dál bude jezdit kolem a zase se nezastaví. Tak ať!

Když dlouho v noci končila s prací, otvírala internet. Netušila před oknem prázdnou tmu, ale jakoby tam čekalo stovky osamělých lidí, kteří vztahují ruce.

Zkusila to znovu. Jako kočka, kterou zašlápnu do bláta a ona se zvedne, aby se otřepala a postavila na všechny čtyři, jako by se nic nestalo.

Měla zase smůlu. Tentokrát na blbečka. Na venkovského prostáčka, jak se sám tituloval. Na nevzdělaného, vyučeného pána s komplexy. Ale člověka, jak zdůrazňoval.

Neprožívám zrovinka šťastné období, a proto se chci s někým seznámit. Nemám nikoho, komu bych se mohl svěřit. Rodiče již nemám a nikomu jinému nemohu. Nejraděj bych nebyl nebo se vyskytl na opačném konci světa jako někdo úplně jiný. Ale možná, že by mě to postihlo i tam. Je to prkotina ve srovnání s bídou a utrpením, co prožívají jiní, ale bolí to. Jako světlý paprsek jsem našel vaši adresu a napsal. Zkuste to se mnou, prosím.

Kňučel jak hladový pes. Možná bych to zkusila. Ale cítím rozpor. To není dopis vyučeného chlapa. Nemá tam moc chyb a dopis má hlavu a patu. Nějaký případ pro psychiatra. Na to nemám nervy. Ale přesto jeho další dopis otevřela a dala si tu práci, aby jej přečetla.

Samé kecy! Dokolečka to samé.

Žádného důvěrného přítele jsem nikdy neměl. O charakteru ve spojení se mnou bych vůbec nehovořil. Moc dobrý člověk nejsem. To bych vám dnes nepsal. Byl bych navýsost spokojený v kleci, ve které jsem žil doposud. Coby ženatý muž jsem nikdy jiné ženy nevyhledával a ani se o žádnou nepokoušel. Do té ženy jsem se zamiloval a ona do mne. Bylo to, jako když vybuchne Krakatau. Nemohl jsem jí poskytnout úplnou rodinu, tak mne zapudila. Potom jsem začal dělat pitomosti a chovat se jako debil. Podělal jsem si to u ní dokonale. A našla si jiného. Láska se vydupat nedá. Ta buď je, anebo není. Padesátiletý chlap se chová jako hňup. Avšak trápí mne to stejně jako dvacetiletého. Mám v srdci nezahojené šrámy, stesk a žal. Poznal jsem něco z oblasti sexu, o čem jsem jen slyšel a nevěřil, že to existuje. Jako kdyby v nás dvou znělo všech pět smyslů stejným akordem. Potom následovalo odříznutí. Já se dva měsíce pohybuji jako troska. Na manželku a syna jsem protivný až zlý, v práci to flinkám. Přemýšlím, co jsem vůbec zač. Co jsem dokázal. Vychází mi, že jsem nula. I mé rodině by bylo lépe beze mne. Slzy to všechno nevyplaví. Je toho na mne mnoho. Paní Berto, mně samotnému je ze mne na zvracení. Ty emoce ze mne tryskají a nedají se ničím zastavit. Bolí mne to a rve na kusy. Cítím se na světě přebytečným. Jeden okamžik jsem byl jako mladý orel a letěl vzhůru a najednou jsem zjistil,

že mi dochází síly a dech. A také letky jsou vypelichané. A tak padám dolů a již chci být v tom nejhlubším místě Tartaru. Kdo to nepoznal, ten by neměl odsuzovat, kdo ano, ten odsuzovat nebude. Těm zvenčí, těm se dobře radí, jsou nezúčastnění. Já mám smůlu. Jsem ňouma.

Nejen ňouma, pomyslela si. Navíc blbec. A to si troufá vylévat srdce přes kontinenty neznámým lidem. A má tu troufalost nazývat láskou hormonální záležitost. Vášněn okamžiku. Je to ostatně otázka jeho psychiky. To se mužům kolem padesátky často stává. Ovane ho svěží vůně a každý se hned octne v sedmém nebi. Věří, že ho potkala láska. Že mladá holubička mu bude vrkat, dělat pomyšlení. Je zralý pro psychiatra.

Mail vymazala z počítače a neodpověděla. Počítala, že se neozve, ale on se ozval. Bože můj, co ještě chce?

Nechtěl nic. Jen zdržovat.

Já to vím, rozepisoval se. Cesta do naší vsi je na prudkém svahu. Mám rád rychlou jízdu. Stačí mi povolit brzdové hadičky. Když auto roztáhnu na nějakou rychlost, tak dole je devadesátistupňová zatačka. Rozmáznul bych se o kostel tak, že by mne nedal nikdo dohromady. O zbytek by se postaraly slepice. A tak bych se dostal tou transformací potravy až do vajíček. Napsal jsem vám, že jsem sem tam něco přečetl? Jako tlusté neohranané dítě jsem hrám kamarádů spíše překážel. Ústrkům jsem čelil tím, že jsem dělal kašpara. Když mě to hodně bolelo, půjčil jsem si klíč od místní lidové knihovny a zavřel se tam. Mohl jsem tam být, alespoň na chvíli, hrdinou, králem, cestovatelem, desperátem. Nechal jsem se unášet fantazií. Ve škole mi to moc nešlo ani nebavilo. Zato svět dětských knížek mi dělal moc dobře. Na vesnici dostane

každý nálepku a hraje v ní svou roli. Tedy nemusí, když se vzepře, napřímí a bojuje. Na to jsem nikdy nebyl. Jsem zbabělec.

Dvě stě let je v chalupě truhlárna. Co jiného se mnou. Syn místního opilce nemá mnoho možností, protože ho nemá kdo vést. Dost možná, že bych se vést ani nenechal, neb mám hlavu tvrdou jako kámen na zelí.

V učení se zjistilo, že mám alergii na dřevěný prach. Po vojně jsem dostal radu od táty. Když jsi blbej, dej se k poště. Zůstal jsem tam dvacet let. Jezdil jsem ve vlakové postě. Měl jsem tam fůru času na čtení. Když jsme se začali po dlouhých letech s tátou sbližovat, zemřel.

Také jsem na poště začal sbírat známky. Abych si je mohl vyměňovat, učil jsem se angličtinu. Na děvčata jsem byl vždycky pitomej. Někteří se mi i líbila. Ale jak vám říkám, troubovitý. Ony příběhy z knížek se do normálního života nehodí. Musel jsem jim připadat přinejmenším divný.

Ta moje žena si mne vzala určitě ze soucitu nebo proto, že nikdo lepší zrovna nebyl k mání. Také chtěla dítě. Syn se narodil, když mi bylo čtyřicet, po sedmi letech. Další nechtěla, a tak jsme spolu přestali spávat. Vrátil jsem se k onanii. Když se syn narodil, odešel jsem z pošty za prací do cihelny. Vzal jsem ještě práci topiče v činžáku, protože peníze nestačily. Nastalo po té slavné lapálii se sametem všeliké zdražování. Potom nám cihelnu zavřeli. Rok jsem byl bez místa. Nikomu to nepřeji. Měl jsem najednou spoustu času. Začal jsem se zajímat, co jsem zač, kdy to mé pachtění skončí. Chodím také zpívat do sboru. Pan ředitel papírny také chodí zpívat. Vzal si mne k sobě. Pracuji ve skladu. Tam jsem uviděl PC. Tak jsem se na něm trochu naučil.

Tak co se mnou? Jsem nezařaditelný do žádné škatulky. Vyčuhuji a tudíž jsem přebytečný. Smrt mne fascinuje. Sex je nejen výměna energií, ale když je to ono, tak při orgasmu dochází i k nepatrné smrti.

Já dobře vím, co si myslíte. Určitě to jsou ty podělaný žlázy! Ale teď bych dal za to vše, anebo bral a nepočítal s daní ani s úroky. Klidně bych se stal bezdomovcem. Jen kdybych dostal šanci to znovu prožít. Kdyby adeпти kněžství u katolické církve při skládání slibu celibátu věděli, oč přichází, potom klobouk dolů před jejich vírou v Boha. Leč oni vůbec netuší, co slibují. Není to od nich vědomé rozhodnutí. Jak potom mohou radit lidem? To mne teď napadlo.

Dnes jsem ještě v horším stavu, nežli včera. Všichni kolem mne jsou úžasní, chytrí, srší nápady, padají z nich skvělé věci. Víím, že prožívám krizi vědomí. Při ohlédnutí za sebe, za svými činy vidím jen spoušť a marnost všeho plahočení. Otroctví žití, nazval bych ten pocit. Sobecké uspokojování biologických a hmotných potřeb. Nevidím před sebou žádný cíl a smysl. Chtít či mít touhu žít, je pro mne zrovna tak nemožné, jako si chytit stín odlétajícího ptáčka a konzervovat si ho do něčeho příštího.

Vím, že vás s tím obtěžuji, ale je to nad mé síly si nevylít srdce. Ještě vám vypovím dnešní událost, ale nejprve vám musím povědět o události, která je mnohem starší, ale má určitou podobnost s tou včerejší. Je o mé prehlivosti. Většinou navenek zachovávám klid, i když mne to kolikrát velice nasírá. Představte si domácí mírný konflikt. Já mám však nervy napnuté z něčeho úplně jiného. Manželka mi doslova pleskne talíř hrachové polívky s kostičkami rohlíku. Mohla by k tomu gestu klidně dodat: žer! Potom ještě pár slov řekla, peprných. Mám rudo před očima. Sápu se po talíři a hodlám ho

prohodit oknem na dvůr. Bleskne mi hlavou, že to budu muset zasklívat. Obracím svou pozornost k podlaze. Zařvu jako Tarzan, vyzdvihuji talíř nad hlavu a mrštím s ním o zem. Hrachová polévka je všude. Zvláště na stropě. Musel jsem vyvinout zřejmě značnou sílu, když se polévka z podlahy odrazila tři metry vysoko. Odkráčel jsem mlčky středem té spouště. Odešel jsem si vykropit mozek alkoholem. Tankoval jsem pod tlakem. Za dvě hodiny jsem toho měl tak akorát. Přijdu domů, vše uklizeno, a tak jsem šel v klidu spát. A včera mi přišel do práce balíček. S věcmi, které jsem u ní nechal. To neměla dělat. Ukrutně mne tím naštvála. Poslal jsem jí dopis. A dnes nevím, jestli jsem to raději neměl přejít mlčením. Mám pochybnost, zda jsem jednal správně. Čtete: Milá Vladko, věci jsem ti poslal beze slov a také tak to mělo zůstat. Můžeš si se svým akademikem vyprávět, jak jsem nechutný. Jak jsem tě trápil. Co budeš vyprávět těm dalším po panu inženýrovi? Chtěl jsem jen spravedlnost pro sebe i tebe. Čestné jednání z očí do očí. Papír unese všechno, vid'š? Přestal jsem si Tě vážit. Druhému přidělíš roli gaunera a na sebe se nepodíváš. Kdo si myslíš, že jsi? Pán Bůh, že můžeš rozhodovat za jiné? Vorat s nimi, až se za sebe stydíš? Fuj!!!

Napsal jsem to a cítím se mizerně. Jsem slaboch, to jsem o sobě napsal. To je fakt. Normy chování si vytvořila společnost. Máme zde euro-americkou kulturně sociálně náboženskou společnost. Osobně s touto společností nesouhlasím. Nutí mě ke konzumaci, kterou nechci. Fyzický stav těla je malinko odlišný od stavu duše. Že mne nechce nějaká žena, to je to nejmenší. Možná, že je to ta kapka, která strhla lavinu. Důležitější je však to, že se nechci já sám. Syn je malý, dvanáct let. Naprosto spokojený se svou matkou a vychovávaný

matkou. Můj život nemá tu nejmenší cenu. Vím přeci o sobě, co jsem zač!!! Bylo by ode mne nehezké přidělovat vám nějaké problémy. Promiňte mi prosím, že jsem vás obtěžoval svýma bebičkama.

Po téhle zpovědi bylo Bertě smutno. Ztratila chuť si s někým dopisovat. Zнала povětšinou zdejší lidi. Nebyla zvyklá na takovou otevřenost. Když žijete ve vsi celý život, nemůžete si dovolit žádnou důvěrnost. Jen jednou se spletete a máte to na talíři každou chvíli, punc do smrti.

Nechtěla hledat dál. Neměla tolik sil, aby vstřebávala trampoty chlapů, kteří si je sami vytvářeli. Co jí bylo do ženáčů, kteří milovali jiné ženy a své manželky za to trestali. Proč ona má být ta prohnílá vrba? Proč nemůže být zdravá jedle, kterou každý obdivuje?

Ihned všechny ty nezdravé kecy z počítače vyhodila a přestala na ně myslet. Vzala si z nich jen zkušenost, jak velkou má živočišný pud sílu. Někde četla, že větší než pud sebezáchovy. Ale dosud se s tím nesetkala. Musí si na něj do budoucna dát pozor.

Seděla u počítače, sněhová plískanice bila do oknem a samota na ni dotírala víc a víc. Až byla zlá. A počítač nabízel příležitost na dosah ruky. Ještě ne, říkala si každý den. Týden či dva tak odolávala, až to zkusila znovu.

Kdybyste rozuměl literatuře, byla bych šťastná, kdybyste byl moudrý, to by mě stačilo a potěšilo. Zdraví Berta z města N.

Odpověď přišla obratem. Opět podivná. Prázdné slovíčkaření, ale veškerý přímý otevřený přístup žádný.

Vážená paní, velmi se vám omlouvám, ale máje mnoho podob, nevím, zda vám mohu svá slůvka posílat tak kouzelná, aby vás unášela do krajů, v nichž vás nyní vidím a vnímám. Ach, jak rád bych rozuměl ženě, té krásné poezii. Mé chabé vědomosti mne nemohou vynést do výšin, kde bych se někdy rád octl. A moudrý byl-li bych a vás tím těšiti mohl, jaká bída, nejsem moudrým, ač měl bych být. Alespoň chvílku chtěl bych býti takovým, jakého hledáte.

Napište pro mě několik slovíček, nechte je napadat na špinavý papír tak, aby se netísnila v rozích, aby se mohla vznášet kousek nad tím popsaným papírem.

Máte zavřené oči?

Zdravím a na křídlech snů odlétám.

Tak si odleť. Tak tohle ne, řekla si Berta a neodpověděla. Kdyby to byl dopis, který by přišel poštou, alespoň by si ulevila tím, že by ho zmačkala a hodila do kamen. Ale vyhozením z počítače si člověk tolik neuleví.

Vypnula počítač a podívala se ven. Slunce se opíralo do okna tak, že si musela zaclonit oči. Byl první jarní den, ale ve stínu podél lesa ještě svítily jazyky sněhu. Louka před domem měla hnědavou barvu, ale v jenom místě se černala. Tolik krtin? Podivila se Berta. Vstala a odhrnula záclonu. Za chvíli se všechny krtiny z pole proměnily v hejno vran, které se zvedlo, až zastínilo slunce, zamávalo křídly a zmizelo nad lesem.

Navazování kontaktů vzdala. Byla přesvědčena, že už se k němu nevrátí, ale za čas jí to nedalo. V létě tu stránku otevřela znovu. Zkusila na několik adres odepsat. Opět z toho nic nebylo. Jen ztráta času. Jen samí chytráčkové, samí ufnukánci.

Ne, tohle nikam nevede, říkala si pokaždé a přece se vracela. Bylo to tak snadné, stačilo jen kliknout a čekat. Odpověď přišla sama až k ní do domu, až doslova pod nos.

Za čas hledala dál. Staršího muže kolem šedesátky, ale žádný takový tu nebyl. Vzala za vděk jedním padesátníkem, ze Švédska, ale nic od toho nečekala. Byla přesvědčena, že jí ani neodpoví.

Odpověděl. Jen krátce. Na jeden řádek. Poslal jí webovou adresu na svou stránku, kterou mu dal bratr k jeho narozeninám.

To s tím bratrem je laciná výmluva. Lež. Neřekla, ale pomyslela si: Je jasné, že si dal stránku sám a je mu za ní stydno.

Přesto ji otevřela.

Byla na ní pozvánka na padesáté narozeniny a pod ní fotografie. Snímek muže, do jisté míry elegantního s tmavými brýlemi. Zklamal ji. Nemá ráda, když se někdo prezentuje s černými brýlemi. Připadá jí to jako maska. Aby mu nebylo vidět do očí, aby nikdo nemohl přečíst myšlenku. Aby fotografie ženám nic neřekla. Aby se prezentoval jako záhada. Jako možnost. Inzerát z Playboye. Jako blbost, ulevila si. Navíc stála vedle pozvánky mladá dívčina a v krátkých intervalech si svlékala a navlékala spodní kalhotky. Jinak na sobě neměla nic a stála zády. To Bertu pohoršilo. Ne proto, že stála zády, ale že ukazovala nahý zadek. Sice pěkný, ale nahý. Připadalo jí to na staršího muže nevkusné. Jistě má s psychikou problémy. Chtěla stránku zavřít, ale potom jí napadlo, co asi na takové pozvání ženy odepisují.

Upřímně se podivila. Byly tam desítky přání z celého světa. Přání všeho dobrého, myšleno upřímně a zdálo se, že i od srdce. Nikdo se nad nahotinkou nepohoršoval. Ke svému údivu četla i přání z Bílého domu. To si snad poslal sám nebo požádal kamaráda. Napadlo ji.

Zamyslela se a připojila své přání. Napsala mu, že se omlouvá, že se na jeho narozeniny moc těšila, ale že se nedostaví. A sice z toho důvodu, že není hostina podle jejího vkusu, to znamená, že není požadován fancy dress, v domě nestraší a jídla nemají šmolkovou barvu. Ona že přijímá pozvání pouze na hostiny typu Hitschkoka a to pouze v jedné barvě. Třeba v modrém. Že má ráda modré krevety, saláty, paštičky, kuřátka, zvířátka s blankytnýma očkama, modré přílohy, dezerty, modrá vína i modré hard drinks. Naposled mu popřála hodně štěstí, neboť má-li člověk štěstí, to mu přinese ostatní. Zdraví, lásku, úspěch i tu dívčinu, co se obléká na pozvánce. Hlavně zdařilé narozeniny a nejmilejší hosty. Podepsala se.

Nečekala žádnou odpověď. Na dopis málem zapomněla, když za týden přišlo, že děkuje za přání. Omlouval se, že jeho bratr mu dal stránku k narozeninám a stále sleduje, jestli mu tam lidé píší něco pěkného či alespoň něco. Dále píše:

Jsem dítě tmy a světla. Narozený v den nejdelší noci. Jsem kozoroh či střelec. Vědci se nemohou dohodnout. Přeskakují mezi znameními.

Zamyslela se. Tak čím je to stránka? Jeho nebo bratra? Odepsala jen pár řádků, že žije na bohem zapomenutém místě. Na samotě.

Jeho dotaz zněl: Kde dávají lišky dobrou noc? Já bych si představoval Vysočinu.

Lišky dávají dobrou noc přesně tam, kde jste si představoval. Je to Slavičkova Vysočina celý rok sužovaná větrem, kde se toho moc neurodí. Říká se, že jen brambory a kamení. Také se tu v zimě pletou koše. Na ty brambory a kamení.

Berta nesází brambory ani neplete koše, jen si chce s někým psát. Být s někým v kontaktu.

Odepsal, ale měla dojem, že odepisuje někomu jinému. Má v té korespondenci asi zmatek. Chce všem vyhovět. Nechce ztratit ani jedinou šanci. A proto se mu to popletlo.

Moje bývalá se asi vrátila, napsal. Rodiče byli boháči. Pražská smetánka. Restituenti.

Určitě mi tím nechce sdělit, že je rozvedený, ale že je popletený.

Do rána zapadl celý kraj sněhem. Kdo ví, zda budu moci vyjet autem. Koupila jsem si krásné auto na leasing. Je to paráda, když zapnu topení, auto topí. Když zabrzdím, brzdí.

Do dnešního dne bylo u nás beze sněhu, ale do rána je bílo, svátečně prostřeno. Před oknem, kde mám počítač, stojí borovice a slunce v jejich vršcích rozsvěcuje hvězdy.

Z okna vypadá svět kouzelně, stromy se proměnily v bílý les, větvičky se obalily cukrovou vatou, chodník k brance se ztratil v bílé pokrývce. Zase budou v zahradě stopy zajíců, co chodí okusovat stromy.

Začíná plesová sezóna.

Ale ne pro ni, pro samotářku. Ona nikdy netančí, protože by jen výjimečně pro ni přišel chlap, který by tančil s vervou a dobře. Málo je těch, kteří tančí celým tělem i srdcem. A než se s někým snažit po parketu jako

jo a ne, tak se raději nechá pozvat na panáka. Nejde jí o alkohol, ale o konverzaci. Vždycky se někdo přidá, Berta slovně zaperlí, všichni se dají do smíchu a další se přidávají.

Poslala mu mailem svou fotku.

Obdivuji vaši odvahu bydlet tak opuštěně.

Vás jako ženu jsem si představoval úplně jinak, psal Ota. Jako „amazonku“ s copy a v sepraných džínách. A před domem zabláčenou Ladu. A na stěně zamčené brokovnice a psa křepeláka u nohou.

S těmi copy ji vyvedl z míry. Jak na to přišel, že by mohla mít copy? Nešlo jí to z hlavy.

S jeho koníčkem neměla žádné zkušenosti.

Jako závodní střelec má ruční zbraně. Asi na to má. Píše, že revolvery jsou jeho předmět obdivu. Že jsou svým způsobem umělecká díla. .

Velice špatně vidím – už odpradáвна, svěruje se. Ale na střelbu to nemá vliv. Střílím z pistole a revolveru, kteréžto vlastním a zbožňuji. Je to ovšem jeden z nejdražších koníčků a finančně se s tím špatně vyrovnávám. Samozřejmě, že při střelbě vzduchovou pistolí je potřeba vidět terč na deset metrů. Ale hlavně se trefuji vůlí a návykem. Dávám přednost českým zbraním. Nikdy nestřílíme na živé cíle.

Nám tu žádná plesová sezóna nezačíná. Svobodná matka – základ státu. Tak to zde bylo celá desetiletí.

Posílám obrázek. Je to vlastně komprimovaný výřez.

Když Berta otevřela mail, zůstala v úžasu. Bez brýlí vypadal milejší a hezčí než na webové stránce. Ty tmavé brýle ho dělaly anonymním. Dávaly mu punc donchuána.

Já nikdy v texaskách nechodím, svěřovala se mu. Spíš miluji klobouky. Určitě si představujete, že bydlím v nějaké venkovské barabizně. Na stěně žádná brokovnice, spíš originál obrazu. A pistole už vůbec ne. Nemám zbrojní pas. Ani psa nemám, jelikož ještě nevypěstovali takovou rasu, která by se o mne starala, která by mi uvařila kávu a došla do schránky pro poštu, která by dala do myčky nádobí. Mít takového psa, kterého bych musela obskakovat, na to nejsem. Zvolila jsem bezpečnostní zařízení.

Já střílím na terč tak, že ani netrefím ten terč, ale bůhvíproč jsem přesvědčena, že bych nějakého vetřelce zastřelila.

Že máte špatné oči, to nevádí, hlavně že dobře vidíte srdcem. Nemít ostříží zrak je někdy výhoda. Alespoň nevidíte svět, jak ho vidí ostatní, ale zamlžený a tudíž krásnější. V takovém světě se dá snadněji snít.

Všimla jsem si, jaký máte vánoční stromeček. Takové stromečky byly v době mého dětství. Já už mám umělý. Když se dívám do těch vánočních svíček na stromku, do těch odlesků, do stovky blikotajících světýlek, velice mne to uklidňuje, těší a dává pohodu do duše. Moje duše je poslední roky dost posmutnělá.

Co u vás znamená ta osamělá matka?

Já jsem opravdu neměl na mysli barabiznu. Spíše zrenovovaný mlýn. My jsme mlýnářský rod z Písku.

Svobodná matka je zde vrcholně propagovaná. Měl to být vrcholný stav ve vývoji společnosti. Muži zde byli degradováni na bůhvíjaké místo. Teď se to pomalu lepší a ohromné výhody svobodných matek se ruší. Ale stále není nikdo ženatý, vdaný. „Divoký stav“ je legalizovaný. Zákony jako v manželství.

Švédky jezdí na dovolené samy. Rodí se děti všech barev. Prý už na letištích přepadají nosiče zavazadel. Švédi je k smrti nudí. Mne se to ale netýká. Švédi si potom přivážejí Polky.

Promiňte, ale já už mám v češtině malou slovní zásobu.

Nemohla uvěřit tomu, co jí napsal o ženách. Ale možná že na tom něco je, pomyslela si. Když byla letos v Tunisu, vnucovali se jí místní mladíci, že to bylo nechutné. Nevycházela proto zbytečně z hotelu. Zatímco Česky jsou tou zemí, a zvláště domorodci, nadšené, jí to jejich vnucování nijak neimponovalo. Na Maltě byl zájem domorodců přijatelnější. Ale na druhé straně si musela přiznat, že takové ženy jsou na tom líp. Berou jen sex a nic je nebolí. Když člověk miluje srdcem, většinou trpí.

Od půlnoci sněží a na severu mají mínus čtyřicet. Mám najednou zdání, že už jsem tohle právě psal. Ale nevzpomínám si. Asi sněhové opojení. Ale mně více vyhovuje teplo a slečny bez falešného studu než eskymácké radovánky.

Jistěže jsi to, chlapče psal. Jistě. Ale někomu jinému, dala mu za pravdu.

Chce být vtipný, ale nejde mu to. Říká, že má rád slečny bez falešného studu. To nemá logiku. Co se dá pod tím pojmem představit? Slečny mohou být buď se studem, nebo bez studu. Když je slečna bez studu, může třeba toho, ke komu je vstřícná, milovat. A to není nic špatného, to je naopak štěstí. A pak je slečna s falešným studem, ta by teoreticky byla bez studu, jen by stydlivost hrála, taková by se mu nelíbila. A už tu máme tu, co by

se mu líbila, slečna bez falešného studu, tudíž dívka s nefalšovaným studem. A takovou dívku většinou hledají nezralí mladíci a ne muži kolem padesátky.

Taková věta mě svádí, že si pisatele představuji jako nějakého teenagera or so. Někoho, kdo se v sobě nevyzná.

Berta si to vysvětlila tak, že se do toho zkrátka zamotal.

Zdravím a děkuji za polemiku o falešném studu. Jako nejpovedenější ozdoba světa je žena, stvořena k jeho okrašlování a má si toho být vědoma. Hábity Arabek jsou pro mne nepochopitelné utlačování žen a brání jim v jejich rolích. A i zde se často shledáváme s nepřirozeným „odžerstvováním“.

Jinak mám neověřené zprávy, že v ČR jde seriál o navrátiivších se emigrantech. To by mě zajímalo. Vůbec shledávám často českou televizi za nápaditou. Satira je nejšpičkovější. Tady by padla vláda, kdyby zavedli „Počasíčko.“

Otázka ženství je diskutována odjakživa. Je to dané tím, že muž má větší fyzickou sílu. A protože je nám lidem dáno do genů, že silný usurpuje slabého a chytrý hloupého, tak staletí muži vymýšleli, jak si nás podrobit, aby nás měli poslušné, jen pro sebe. I katolická církev se nedala v tomto ohledu zahanbit. Vymyslela, že jsme z Adamova žebra a našly se i milióny těch, kdo to papouškují dodnes. Já si myslím, že by nemělo být pro normální vztah dvou lidí podstatné, jestli má navrch muž nebo žena. To je otázka těch dvou. Ale dost podstatné je ovlivňování společností. A každá společnost i náboženství jsou založené na tom, aby ovlivňovaly, aby uplatňovaly svou moc. Ale na druhé straně někdo nás, to stádo vést

musí. Mne tahle otázka rovnoprávnosti žen nikdy netrápila. Mne by spíš ve vztahu vadila vada charakteru. Dám příklad. Když se dva lidé berou, souhlasí s tím, že budou pro sebe pracovat, že budou vychovávat děti, že si budou pomáhat, ale téměř nikdo si nemyslí, že bude tomu druhému věrný. Každý si i po svatbě žije do jisté míry svým svobodným myšlením i životem. Když je nám lidem tato svoboda sexu dána do vínku, proč nás vůbec s věrností oblbují. Jedni, jako já, tomu uvěří, a když narazí hlavou na beton, tak z toho mohou umřít. Věrnost dal do genů pánbůh snad jen labutím a havranům. V jednom americkém vědeckém pojednání to zdůvodňovali tak, že by to pro lidstvo nebylo dobré. Kdyby mladý člověk ovdověl, už by zůstal celý život sám. A to prý by nebylo vůči němu fair play. Tak ať se raději trápí celé lidstvo.

Vy třeba ani nevíte, o čem mluvím. Ale psychika je velmi složitá. A pud jde zcela odlišnou cestou než rozum a je i řízen z jiného mozkového centra. Pud je silnější, a proto se mu myšlenky podřizují. Někdy už předem vás to živočišné odbočení z rozumné cesty bolí, a víte, že není nikoho, kdo by vám mohl pomoci...

Některé české filmy opravdu uvíznou v paměti ať v dobrém či špatném smyslu.

Moc toho užitečného na světě nedělám a žádné povinnosti nemám.

Fotky Malmö – obřího přístavu, naskenované nemám. Žije nás tu čtvrt miliónu. Spousty parků a krásné mořské pláže. Ošklivé zimy a nejistá léta. Most Öresundsbron do Kodaně z nás dělá největší město severu. Říká se, že až tři milióny. Megapolis tomu říkají. Mně strašně chybí mrakodrapy. Stále někdo jejich

výstavbu hatí. A tudíž je siluetou města starý jeřáb v bývalé loděnici Obri.

To je vizitka! Pomyslela si Berta. Moc užitečného ve světě nedělám.

I kdyby měl jen jednoho člověka, kterému by způsoboval radost, tak stojí za to žít. Má bratra a to je víc než dost. Ale o bratrovi se nezmiňuje. Zdalipak mu dává číst její dopisy? Jistě že ano. Vždyť psal, že mu bratr kontroluje, kdo mu co napsal. Kdo ví, s kým si vlastně ona píše. Ale co na tom záleží. On nepíše hloupě a konec konců i mile.

Některé filmy uvíznou člověku v paměti. Tato věta jí připomněla starý seriál Sága rodu Forsythů. Ona jediná fandila tomu strohému, chladnému Soamesovi, tomu sucharovi. Fandila mu pro jeho stálost v citu, což druzí nechápali. Zdalipak ten film taky viděl? Určitě by se s jejím názorem neztotožnil, určitě ne.

Podle něj to asi vypadá na severu takhle: Lodě jsou v přístavu zaledované, lidé mají okna zatlučená, ucpaná mechem, leží pod pruhovanými duchnami a říkají si jako u broučků: A spali. A spali. A spali. A když se brouček probudil, byli už tatínek a maminka vzhůru...

Poslední roky opravdu četba spočívá jen v manuálech a v odborné literatuře. I tak je toho na mé uštvané oči dost. Asi neznáte mého oblíbeného Hermana Linqvista (snad správně napsáno). Je to zahraniční korespondent píšící ohromně trefně o různých národech a zemích. Ani Švédy nešetří. Teď z toho měl obrovský průšvih. Knihu mu stáhli, protože o nějakém papaláši napsal něco o sympatizování s fašisty. Tady je sice neonacismus silný a rasismus též. Ale neoficiálně. Takové

psaní se mi ohromně zamlouvá. Humorné, konkrétní a poučné. Pokud vyšlo něco od něj v češtině – tak můžu doporučit. Ale je dobré být též zcestovalý.

Půjčuji si namluvené knihy. Desítky knih, stovky knih. Přečetl jsem tisíce knih. Asi jako třicet Švédů dohromady. Ti většinou přečtou za život pět knih.

Je potěšitelné, že čtete. Já miluji moudro, rovnou páteř, tu především, a proto čtu celý život. Nic jiného nemám. V mládí jsem se upínala k románům o lásce. Vzala jsem si z nich jedno ponaučení. Láska může člověka vynést do nebe nebo zabít. Teď si myslím, že je důležité, aby se člověku dostala do ruky správná kniha ve správný čas. Naše generace byla v minulosti orientována na literaturu z východu. Západní literatura k nám šla sporadicky. Pamatuji se, jak jsem každý týden stála frontu před knihkupectvím. Četla jsem, co tehdy vycházelo. Vašeho oblíbeného Lindquista neznám, ani jsem ho nenašla ve slovníku.

Píšete, že jste přečetl knih asi jako třicet Švédů a že každý Švéd přečte za život většinou pět knih. To znamená, že byste přečetl třicetkrát pět knih, to je sto padesát knih celkem. A sto padesát knih je podle druhé věty tisíce knih. Je vidět, že máte smysl pro humor, což je dobré. Ale já věřím té druhé větě, pochopitelně.

Zdravím a děkuji za poopravení mé vyšší matematiky. Ale řekněme, že jsem přečetl pět tisíc knih. Zní to alespoň trošku věrohodně?

Jsem, jak se říká, uzavřená nádoba, ať jsem srandista či smutný muž. Nemám iluze, ale sny. Chtěl bych poznat Ameriku, brácha tam byl a říká, že to stojí za to. V Anglii jsem byl párkrát. Křičící Italy špatně snáším.

Arogantní Španělé též. Francouzům závidím řeč. Čechům švejkovský humor a hospody. Rusům jejich množství.

Vaše hodnocení národů je vtipné, i když o Španělech je to odvážné tvrzení, ale jeví se mi, promiňte mi to, typicky české.

V některých státech bych se asi necítil dobře. Většinou přestupuji veškeré zákazy. Jsem nad zákony! Alespoň si to namlouvám.

Doba komunismu je dost málo v literatuře vyzvedávaná. Já jsem ji totiž zažil z té „lepší stránky“. Díky své schopnosti mít rád to, co mám a ne to, o čem teprve sním. Takže když mě nevzali na jedno gymnázium z důvodu, že předci byli velkokulaci, tak jsem si oblíbil náhradní vzdělání sehnané z protekce a známostí. Místo stavaře typograf. To nebylo špatné. Tenis a naše velikánská plachetnice mi zcela nahradily touhu po cizině. Proto příjezd do Švédska v den mých osmnáctých narozenin byl dost dramatický. Delší dobu jsem byl psychicky částečně ochrnutý. Nic zábavného. Musel jsem do práce. Začínali jsme s prázdnýma rukama. Ne jako běženci nyní zavalováni penězi a věcmi.

Buď je bolavý nebo šprýmař. Tak on je chlapec nad zákony! Takový postoj vyžaduje hodně energie. To by musel být velmi silná osobnost.

Já jsem ve starém režimu byla taky takový kverulant, ale teď po sametové revoluci jsem se vším svolná.

Někdy bych se ho zeptala na recept, jak se dostat na břeh, když je člověk psychicky ochrnutý. Ale kdo ví, zdali se mu to podařilo. Zdá se, že ho dosud unáší proud a

smýká s ním od jednoho břehu ke druhému. Nedaří se mi postihnout jeho psychiku. Zeptala jsem se ho také čistě ze zvědavosti, jaké je to za polárním kruhem. Čekala jsem úžasný výlev obdivu a ono přišlo tohle.

Za polárním kruhem je to jako před ním. Malé břízky a mokřiny a vše zahalené mračny komárů. A placka strašná a hory u norských hranic. V zimě nevím, jak to tam vypadá. Sněžné komáry vůbec neznám.

Vtipálek.

Já byl ochrnutý opravdu. Pohyboval jsem se jenom silou vůle a touhou po penězích. Chodil jsem jako v sádře. Co pomohlo, nevím. Přestěhovali jsme se do mnohem většího města a já změnil zaměstnání a třeba si trošku zvyknul.

Jenomže jsem se moc upnul na bratra. My byli stále spolu. Jiní v mém věku sbírali slečny po tuctech a já vyráběl s bratrem obří draky. A jezdil starými auty. Takže to dopadlo románově. Není to nijak zajímavé a vlastně ne na vyprávění, ale o počestnost jsem tak přišel až v pětadvaceti. A ohromné nesmělosti se sotva někdy zbavím. Bratr je jiný než já. Ten by si raději zalepil pusou, než by fňukal. Byl vždycky můj vzor, ale já na to nemám, abych ho napodoboval.

Byl jsem celkem vzorný manžel a nemít skoro všechny okolnosti proti sobě, tak jsem třeba mohl být manželem ještě teď. Ale zase tak čistě svědomí nemám. Nevím.

Musím se vám přiznat, když jsem viděla vaši fotku na webových stránkách, moc jste se mi nelíbil. Vypadal jste jako seladon, miláček žen.

Já jsem se zamilovala snad jen jednou. Ve čtrnácti. Ani nevím, jestli se tomu dá říkat láska. Bylo to takové krátké platonické vzplanutí. Ale bylo to krásné a překvapivě silné. Jako když sjede blesk a zapálí.

Byl tady u řeky, pionýrský tábor. Zamilovala jsem se do jednoho kluka. Ani nevím proč. Jistě víte, jak to v tom věku chodí. Člověk je schopný se zamilovat i do koštěte.

Myslím, že to bylo vzájemné. Jmenoval se Ivan nebo Ivo.

Poslední večer jsme měli jít spolu k muzice, ale sešlo z toho. Ani jsme se nerozloučili. A už jsme se nikdy neviděli. Byl z Jižních Čech. Asi je teď šťastně ženatý a na tu epizodu si ani nevzpomene. A já dosud nemohu pochopit, proč mi to dávno nevypadlo z mysli. Proč se k tomu ještě upínám. Asi proto, že jsem bláznivá ženská nebo je to tím, že mě nikdo jiný nechtěl.

Vidíte, jak je ten citový život složitý. A lákat nápadníky po tuctech není asi taková slast, jak to na první pohled vypadá. Pro někoho takového je to jen pozlátko, které po sejmutí zanechá popel na jazyku. Tak to hodnotím já. Já vím předem, že by mi to nic nepřineslo, tak se tomu raději vyhnu. Jsem velmi umírněná v projevech náklonnosti. Za lásku každý zaplatí draze jen jednou.

Posílám medový pozdrav, medové sny a medové pohlazení po duši. Příkládám i kytičku sněženek a nenechte ji uvadnout.

Ještě nikdo mě, paní Berto, tak neklasifikoval. Velmi dobře vím, že stačí malé škobrtnutí a ztratím vaši přízeň. Moc by mě to mrzelo.

Už jsem asi psal, že bych se hodil do pražských uměleckých kaváren a hospůdek. Jako utopista. I snilek. Miláček žen nejsem a moji bývalou si dobře dovedu představit taženou okolo Trojské zdi za ruskou trojkou.

A protože jsem z milostných nástrah provždy pro tento život vyřazený, mohu s ženami docela dobře vycházet.

Teď bych rád seděl na Malé Straně s výhledem na Národní divadlo a usrkával brčkem gin s tonikem, měl kulaté brýle, černé na míru šité šaty a pohodlné nevšední boty. A ve společnosti byl titulován.

Nechce toho nikterak moc. Kdyby se snažil, dosáhl by všeho.

V týdnu byla sněhová bouře. Celý dům se kymácel ve sněhové metelici, meluzína ječela, jako když jí řežou nohu u zadku, borovice před okny se potácely, jeřabiny při silnici úpěly, akáty bily do altánku a jívy to bičovalo až k zemi.

A teď je celý dům utopený v moři sněhu. Když do toho svítí slunce, jakoby všude jiskřily hvězdy. Borovice mají tíhou sněhu skloněné větve a na jejich konečcích visí drobné zářící rampouchy. Je to přímo skleněný skvost.

Je sobota večer, já celý den sedím u počítače, jelikož dům dřímá a nic ode mne nechce, žádná návštěva nezvoní ani telefon. Čím déle žiji tady na samotě, tak zjišťuji, že si na ni zvykám a že je mi tu dobře. Někdy se musím přemáhat, abych kromě práce vůbec komunikovala s lidmi. Nikdy bych nevěřila, že se jednou se samotou smírím.

Snad je to i změnou režimu. Spokojeností v mé práci. Škoda, že se toho otec a strýček Jeník nedožili. Ze

začátku by byli neuvěřitelně šťastní, ale kdoví, jak by se tvářili později. Možná, že by byli zklamaní. Jako tady kolem téměř všichni. Restituce majetku ve městech byly vyřízeny během roku, ale na vesnice zapoměli. Za odvedené koně, dobytek a stroje nepřišlo žádné vyrovnání dodnes.

Oto, proč myslíte, že byste nemohl být miláčkem žen? Nemyslím všech žen, to není o co stát, ale když má člověk spřízněnou duši, do takové míry spřízněnou, že může vedle ní sedět třeba na molu a dívat se na moře, nebo pít kávu či oblíbený drink a nemusí se o nic snažit, nemusí třeba ani nic říkat, jen s ní mlčet a cítit to teplíčko, tu pohodu, tak to je dar. Já nejsem v jádru sdílný člověk, ale když už někam vyjedu, jsem nabita optimismem a tlachám o všem možném, o sobě jen pozitivně. Ráda bavím společnost. Mam ráda, když všichni řvou smíchy, Ale v jádru jsem velmi citová a mám fůru zábran. Někdy jsem otrávená z lidí, kteří mi závidí. Jedna netaktní věta mi zkazí půl dne. Proto nemám potřebu jezdit často mezi lidmi. Doma je mi nejlíp.

Pošlu vám fotku, kde bydlím, jestli ji najdu. Už bych měla končit, ale jak váš dopis zavřu, zase tu budu sama.

Také jsem se do jedné šíleně zamiloval, ale vůbec nejstrašnější byl totální nedostatek peněz! O tom by se měla napsat tlustá kniha – povinná pro všechny rodiče!

Byl jsem nejen bez kapesného, ale též naprosto o děvčatech neinformovaný! Kdo nejezdil na pionýrské tábory, tak mohl věřit na čápa po celý život! Já jsem nejezdil. Bratr byl jen jednou.

Tudíž mě to poznamenalo na celičkový život! Jsem skrblick. Neměl jsem na pozvání děvčete na kolu či vínko a též jsem ani neměl šaty šité na míru. Pozvat do kina jsem nemohl a tudíž bloudil bez družky, pokud jsem měl čas, protože tenis, pádlování, naše plachetnice a kolo zabraly dost času. Ale na jaře jsem se stejně měl vodit za ruku a na podzim chodit do kina. V příštím životě to tak budu dělat – jen si to zapamatovat (už teď mám problémy). Mám prý slabý hemoglobin – špatná strava! Šetřím na všem. I vlastní municí si nabívám! V neděli 400 kusů revolverového střeliva!

V sobotu jsem ho navzdory bolavé levičce vystřílel – většinou do terčů. Asi jsem se i umístil!

Bože můj, proč stále fňuká, pomyslela si Berta. Sama si nevzpomíná, že by si kdy v tanečních koupila limonádu. Nikdo si ji nekupoval. Nebylo za co. Kluci se chodili napít vody z vodovodu. Ona nepila, šaty si přešívala ze starých hadrů a vůbec jí to nevadilo. Tenkrát to nebylo podstatné. Tanečníci pro ni nechodili přece kvůli šatům. S nedostatkem peněz se bylo nutno smířit. Nikdy jí příliš nevadilo, co má na sobě. V tom je mládí půvabné.

Dnes by ji nedostatek peněz možná ubíjel.

Paní Berto, jsem zachvácen jarní únavou. Na ty šťastnější se třeba přilepí láska, ale já mám nohy jako z olova. Jako bych je neměl.

Oto, mám vám vyprávět o svých strastech, abyste byl šťastnější? Kdybych začala, asi byste o nic šťastnější nebyl a ještě bych na vás přenášela nepohodu. Já jsem celý život zvyklá se vším, prohryzávat sama a nikoho s

tím neotravovat. Dělán to neustále a každý si myslí, jaký mám pohádkový život. Pohádkový život mám, ale jen díky tomu, že si vystačím sama a že jsem pracovitá, že nejsem kam vítr tam plášť. Ale pod tou slupkou je citové prázdno a už jsem se smířila s tím, že to tak bude do konce života. Hodně lidí žije bez lásky a zvyknou si.

Když čtu různé filosofy, tak se někdy přikláním k jejich názoru, že lidské konání je motivováno sexem. Proto člověk někdy jedná v rozporu s rozumem. Proto jde za hlasem divočiny a nedívá se nalevo, napravo a nebere na vědomí, že by mohl druhému ublížit. Tak tohle také zařídil Pán Bůh, aby si z nás, v souladu se svým skladníkem, dělal blázny.

Ale vy si nemůžete proflákat život.

Musíte se snažit navzdory skladníkovi. Abych vám to vysvětlila. Pán Bůh má na nebi neschopného skladníka. Ten se nudí a je líný a tak dá někdy k sobě do páru dva lidi, kteří se k sobě absolutně nehodí. Asi je vybere poslepu. Ale to váš případ nebyl. Když jste se mi kdysi zmínil o ruské trojce kolem Trojské zdi, bylo mi jasné, že jste svou ženu velmi miloval a že s rozchodem ještě nejste vyrovnaný. Já vám nechci radit, ale domnívám se, že byste měl být šťastný, že jste potkal svou velkou lásku. Není nic smutnějšího, než když člověk prožije život bez lásky. Nebo má jen nějaké malé lásky, které netečou jako proud celým tělem a srdcem. Takže vy jste měl náramné štěstí, že vás potkala životní láska. Pánbůh ale někdy z rozmaru lásku nabídne a chce za ni zaplatit. A když na to přistoupíte, nemáte později důvod fňukat.

Tak k vám, Oto, promlouvám i trochu ze své zkušenosti.

To abyste věděl, že každý člověk má trable a abyste si uvědomil, že jste fešák a že jiní jsou na tom mnohem

hůř. Vy na tom určitě nejste s láskami, laskáním a přátelstvím tak zle, jak se tváříte. Váš vnitřní svět není světem samoty. To jen mladí lidé si mohou dovolit nosit v sobě smutek. My už ne.

Radím vám v dobré víře, co nemůžete změnit, toho si nevšímejte. Co bylo, to bylo. Nechte minulost za sebou. Dívejte se jen dopředu. Starejte se jen o to, co vás čeká, co je před vámi. Ušetříte si zdraví a podpoříte si dobrou náladu. Buďte nad věcí! Těšte se, že pojedete někam do tepla, třeba do Afriky, že si tam užijete, že se tam ohřejete, že se tam zamilujete, pomilujete a kdoví co ještě.

Počítač mám nahoře v poschodí a celé dopoledne mám v pokoji slunce. To miluji. Že je venku nevlídno, nevnímám. Nemám špatnou náladu ani při dešti, ani při psím počasí.

Mějte se dobře, hřejte se za oknem na sluníčku, jeďte třeba do Tramtárie a neztraťte se mi v dunách jako Malý princ.

Think pink!

Děkuji za mailík. Bohužel, dnes nemám sílu. Někdo to říká stokrát za hodinu. Byl jsem plavat a jsem unavený.

To je od něj rozumné, že si udržuje kondici. Když se chce líbit děvčatům, je to nutné. Já neumím plavat. Ale zase je to pro někoho výhoda. Je snadné mě utopit.

Je to neuvěřitelné, ale je pátek. A večer. Kam se dny podějí, nechápu.

V kalendáři je jaro a tudíž čas aut. Dříve i lásek – ale nyní hlavně aut! S věkem přichází i rozum. Kromě bolavých nohou a jiných neduhů.

Lidé si už klepou na čelo, že chceme s bráchou zase jet do Česka a ne do tepla, po kterém tolik toužím.

Jsme z mlynářského rodu. Mlýn je prodaný, je z něho továrna a po staletí udržovaná tradice zanikla. Muselo to být pěkné být v Písku honorace. Asi bych si na to zvyknul. Brácha jako starší měl být pokračovatelem mlynářského rodu. Měli jsme sice i statek a domy, pilu a pekárnu, ale mluví se hlavně o mlýnu.

Tak se zatím loučím a s eventuálním setkáním počkáme na pozdější dobu, až budu trošičku probuzený z nekonečné zimy a opálený. Veselé velikonoce.

Oto, ta vaše vysněná honorace není zadarmo. Když máte majetek, musíte se o něj starat. A to vyžaduje moc úsilí. Zadarmo vám z nebe nic nespadne. A když vám padá z dědictví, tak jen chvíli. Mne víc baví pracovat než si užívat. Přináší mi to radost.

Doufám, že jste si špatně nevysvětlila moje „odmítnutí“ setkání. Nebudu moci tentokrát disponovat časem, jak bych si přál.

Už se mi vrátil Tulák po hvězdách?

Zdravím. Mám takové zážitky z dovolené v Česku, že i žaludeční vředy jsou v šoku. První máj byl mlhavý a ledový. Žádný průvod mě nezaujal. Opravdu bylo štěstí, že jsem si s vámi žádnou schůzku nedomlouval.

Na moje veliké plány jsem bohužel musel zapomenout.

Počasí bylo natolik strašné, že se hodilo k mé náladě. A když potom dorazil bratr, už to šlo.

Tady máme klasické severské jaro. Slunce svítí, ale kdo opustí auto, omrzne. Chceme blíž k rovníku. Král odporuje.

Bratr si koupil krásnou digitální kameru.

Přečetla jsem si, jaký jste měl strach o bratra. Vážte si toho, že máte bratra a udělejte pro něj vše, třeba mu sneste i modré z nebe. Já nemám sourozence a matku jsem ztratila, když jí bylo čtyřicet, tak vím, o čem mluvím. Otce jsem tolik nemilovala.

Když je máj, políbil vás někdo pod kvetoucí třešňi? Já jsem na prvního máje byla služebně v Norimberku a tam jsem žádnou třešeň neviděla, ale majitel hospůdky mi po večeři přinesl jakousi kmínku. Možná, že to znamenalo totéž.

V mém srdci momentálně převažují představy. A v těchto představách jste moje bílá loď. Není nutné, aby ta bárka měla stočené plachty a kotvila v přístavu, není nutné, aby se plavila bůhvídkde, ale je dobré, aby byla na obzoru.

My se v rodině citově neprojevíme, ale myslím, že víme, jak jsme na sobě závislí. Zejména ve vyhnanství je to důležité.

Moc se omlouvám za pauzy v dopisování, ale zdravotní potíže mne velice utlumují. Vlastně ani nemám sílu psát, ale nesmím se moc stranit světa!

Snad se vzpamatuji.

Pauzy v psaní – jsem často u bratra. Nevím, jak bych bez něj žil. Rodiče jsou už staří a nebydlí s námi ve městě, ale na venkově. Často za nimi jezdíme. Bratr se tady taky oženil. Ale se Švédkou a také to neklapalo. Dali se rozvést. Štěstí, že ani jeden nemáme děti.

Švédky by opravdu ve spravedlivém testu pro vhodné družky asi obsadily místa u konce pelotonu. Jsou to hrozné náтуры. Lituji jejich manžele, prý to vydrží jenom muž, který byl vychovaný švédskou matkou.

Zase jsem se rozpovídal jako v hospodě po vyhraném zlatu!

Hrozným spěchem si kopu vlastní hrob – ale asi už je mi to souzeno. Slibuji více, než mohu splnit!

Počasí se nám horší!

Milý Oto, ráno jsem otevřela okno a bílá lodička byla na obzoru, nepohltilo ji ještě zakřivení zeměkoule. Thank you.

Psal jste o Švédkách. Neumím si představit, že by byly takové rozdíly povah, co se týče národností.

Ještě se pozastavuji nad tím, že nevím, kde máte domov. U nás v Česku jste žil jen krátce a ve Švédsku prakticky celý život. Domnívám se, že váš domov musí být ve Švédsku. Že naše stověžatá je pro vás jen nostalgie. Já kdybych někam odešla, tak bych se neohlížela. Ale nevím. Jen to tuším.

Je pravda, že se stresem řítím do infarktu. Chtěl bych psát dlouze, ale můj zdravotní stav mi to nedovoluje.

Teď je venku bouře. A teplota mínus dvacet. Země k politování! Je těžké se zde cítit DOMA. Za prvé jsem jenom šel s rodiči – zcela bez přesvědčení. Písek zůstane mým rodištěm! Víím, že nás vyplavence málokdo v Česku má rád, ale mně se tam lépe daří splynout s prostředím.

Já jezdím do Česka, kdy mě napadne. Není to asi rozumné, ale kořeny táhnou.

Pozitíří jedu na skok do Stověžaté. Hlavně se projet po Václaváku a Staromáku a zajet za tetou do Písku. Jíst

v restauraci! Pít pivo! Okouknout Vltavu a Hradčany! Na chvíli si připadat jako Člověk. Ne nenáviděný! Přivandrovalec! Parazit!

Písek je rodiště mých rodičů a žije tam spousta mých příbuzných, ale stejně vždy bloumám sám. Nikdo na mě nemá čas.

To jsem se rozpovídal.

Váš písmák. Dost nepochopený.

Když se řítíte do infarktu, sežeňte si brusle na kličku. Takové brusle mají jednu výhodu. Snadno zabrzdíte.

Všechno většinou překlopím do legrace. Ale není to proto, že mám na růžích ustláno.

A kým jste nepochopený? Kdo vás nechápe? Není to snad tím, že se nechápete sám? Jaké máte vlastně zdravotní problémy? Určitě to nestojí za řeč. Jen se na to vymlouváte.

Vy děláte, jako byste nemohl v Malmö chodit do restaurace a na pivo. Já vím, u nás v Praze je to pro vás levnější, a tím si to možná idealizujete, ale kdybyste žil a pracoval v Praze, uvažujte, co byste si mohl dovolit.

Nevěřím tomu, že by vás tam považovali za přivandrovalce. Setkávejte se jen s moudrými lidmi, abyste se tak necítil.

Mějte se v Praze fajn, dejte si pivo a jděte si zatančit. A napište mi, jak bylo v Praze blaze, jaký tam byly krásný holky a jak vás obletovaly a oblažovaly. A jak vás líbaly, to mi psát nemusíte.

Doufám, že jsem se nezachoval moc hulvátsky. Byl jsem v Praze a nyní jsem opět doma. V Praze jsem nedal

ani halíř za zábavu. Nebyl čas a ani nálada. Nezlobte se, ale příště se polepším.

Teď po příjezdu padám únavou. Znáte Písek?

Písek. Jestli znám Písek. Moc ne. Zním Třeboň. Roste tam na lukách hustá vysoká tráva. Ale musí se chytit doba, než ji povalí lijáky na zem, udupou. Milenci si v ní šeptají: Tvoje milování, jako když za poledne vlání padne do vysokých trav...

Nevím, kam na to chodím.

Už dávno mi to u vás nepřipadá levné. Tak nějak v roce devadesát tři to začalo být namáhavé. Ale je tam moje kultura. Absolutně si hlučně a nabobsky nedopřávám! Z mého platu by to nešlo. Dvě piva mi stačí, mně jde především o prostředí.

Písek se v poslední době vyšperkoval. Bydlím tam u své staré tety, na odpočinek je to fantastické. Koncem června tam snad pár dní strávím, a pokud si tam uděláte výlet, tak vám všechno krásné ukážu. Je to perla Jižních Čech. Kam se hrabou Budějovice. Nebo Třeboň.

Tak zatím se loučím. Z okna vidím, že nebe padá do moře, neprší, ale doslova lije a je zima. Máme opravdu nejhorší počasí v Galaxii. Celý národ si zoufá.

Berta dočetla dopis. Představovala si Šrámkův splav. Měsíc nad řekou. Někdy mám srdce jako kámen, pomyslela si. S kamenem těžko pohnout. A slzu neuroní a neuroní.

Dovolenou mám dva týdny, odjíždím zítra s bratrem, ale kdy budu v královském městě Písku, nevím. Bude-li to možné, ozvu se. Nejsem takový, za jakého mne

máte. Jsem samotář. Nesmělý. A puntičkář. Mám velké obavy, že budete ze setkání zklamáná. Poznal bych vám to na očích a bylo by to pro mne těžké. Bratr to tentokrát nechává na mně. Musím si to ještě promyslet.

Vše nejlepší a trpělivost se mnou.

Nevím, proč bych měla při setkání s vámi prožívat nějaké zklamání. Já nikoho nepřetvářím k obrazu svému. Jsem zvyklá nechávat druhému svobodu projevu. Jestli jste puntičkář a vyhovuje vám to, prosím. Jestli nejste přespříliš chytrý, a přitom jste hodný člověk, tak povaha u mne převažuje. Nepřemýšlejte nad tím setkáním tolik. Já vám budu něco vyprávět a vy se budete smát. A zapomenete na to, že vás bolí oči, nohy, srdce. Na starosti i na zmoklé Švédsko zapomenete. Na to nejvíc.

Nejsou na vině ani tolik lidé jako televize a počítače. Za našeho mládí jsme korzovali vesnicí a teď o živé vesnici hovoří jen slabá světélka televizních obrazovek. Lidé se stáhli do sebe, jako by se báli, že jim ti druzí ublíží. Ota mezi ně také patří. Víím, že mě nezavolá, že se nesejdeme. Nemám pro svá slova důvod, ale tuším to. Ale bez jeho dopisů by byl život smutný, smutnější než předtím. Zdá se, že na jeho dopisy čekám. Není to vina moje, ale mé samoty.

Dívám se oknem do zahrady. Prší. Už několikátý den voda napájí zemi. Ale země tolik žíznivá není. Clonou deště je krajinu možno jen tušit. Trpělivé tiché pásy lesů, k zemi sehnutá stébla trav, urousané vlasy akátů v rohu zahrady. Silnice je prázdná, nikdo nevychází do deště, jen sem tam projede kolem nějaké auto. Ale u našeho domu nezastaví. Můj dům je léta osamělý.

Čekanka na lepší časy. Čekanka na štěstí. Na jediný okamžik štěstí.

Nezbývá mi, než otevřít poštu a číst.

Vrátil jsem se domů. K setkání jsem nesebral odvalu. Snad až příště.

Moc mi na vás záleží a mám strach, že bych vás ztratil.

Promiňte mi to. Váš Otík

Není jiného léku na bolest, nežli představy, snění a čekání. S odpovědí jsem nespěchala. Nerozuměla jsem tomu muži s duší nedospělého chlapce.

Poutě na svatou Annu už dávno nebyly mezníky v jejím životě. Letos, kdy pouťové atrakce znovu přijížděly do vesnice, se v danou neděli procházela po Benátkách. Jako vždy podmanivých. Statisíce pilotů bylo třeba zatlouct do země, aby udržely kostely a paláce.

V Itálii bylo božsky, teplo. Pláž písčitá, rozpálená, povlovná. Vlny jen hladily, sluníčko – ohníček na obloze. Okouzlující rezidence Miramare jí položila otázku. Za čím se Maxmilián hnál, když tady měl ráj na zemi? Lidé se honí za mocí – za chimérou, která se jim může vymstít. Jako jemu.

Vzpomínala na Písek: Jistě je to pro Otu překrásný čas. Slunce chodí po obloze jak pro mne tak pro něj. A nespěchá za obzor. Zdalipak ten chlapec slyší Šrámkův stříbrný vítr?

Jen nerada se Berta vracela z dovolené. Doma zatím padaly kroupy. Očesaly zahradu, rozbily světla v zahradě, ale okna zůstala celá díky žaluziím.

Vrátila se odpočínutá, opálená. Kolem domu byla rozlehlá zahrada. Trávu si sekal kdosi ze vsi, sušil a seno odvážel, ale u altánku a před domem byl anglický trávník, který sama žehlila sekačkou. Tam si dávala lehátko a tam se opalovala a četla. Kolem byl plaňkový plot, keře jasmínu, kalin a přesto bylo možno Bertu zahlédnout. Ale touhle cestou téměř nikdo nechodil. Ve vsi měl každý auto. A to mžikem projelo kolem.

Bylo už k večeru. Berta uklízela sekačku, když si všimla, že kolem jde nějaký mužský. Podle přistrojení a košíku odhadla, že jde z lesa, z hub. Když přicházel blíž, přestala se na něho dívat. Chtěla zajít do domu, aby mu ušetřila pozdrav. Ale už byl příliš blízko a jí se to zdálo netaktní. Chlap šel pomalu a najednou se zastavil u plotu a pozdravil.

„To se tak někdo má,“ řekl a položil paži na plaňky.

Dívala se na něho jako na zjevení a nepoznala ho. Ani na ten hlas se nepamatovala. Šla k plotu a hleděla mu do tváře. Už to nebyl ten Adónis z hájenky, ale starý šedivý chlap. Tvář měl zmačkanou jako šaty a celý se ztrácel v holinách. Vypadal, jako když právě vypřáhne voly.

Nevěděla jak odpovědět. Skoro se mu styděla podívat do očí po tom všem.

„Vám se teď daří, jen co je pravda. Uměla jste to vzít za správný konec.“

„Každý jsme stáli na stejné startovní čáře,“ řekla, aby se vyhnula vykání.

Blbec. Tak on mě vyká. Chameleón jeden.

Čekala, co z něj zase vypadne.

„Ještě pracujete? Já už jsem v důchodu. V téhle době jsem s tím radši praštil. Nemám na to nervy.“

„V jaké době?“

„No, snad mi nechcete říct, že je to stejné jako dřív.“

„Ne, to není. A my jsme si cizí?“ zeptala se. „My jsme si nikdy netykali?“

„No, máš pravdu,“ přiznal.

„Co ti na téhle době vadí? Můžeš pracovat, když chceš, můžeš cestovat. Můžeš všechno.“

„V práci chtějí jazyky a ty neznám. A na cestování nemám peníze.“

„Můžeš se naučit anglicky. Nebo německy.“

„V tomhle věku? Neblázni.“

„Já jsem s angličtinou začala před revolucí a na domluvení mi to stačí.“

„No, copak ty. Tobě to vždycky páliło. A jsi ještě mladá.“

„A hezká, že ano.“

„To tedy jo. Moc ti to sluší. Moc. Já jsem nakonec rozvedený. Děti si šly po svém a já jsem se vrátil k bratovi do hájenky. Žijem jak dva poustevníci, dokud nás tam nynější majitel nechá. Říká se, že mu zámek vrátili a s ním i všechny hájenky i lesy.“

Jo, takhle hošánku. Tak ty bys potřeboval, abych tě vzala na milost. Ale já už dávno nejsem ta dívenka z aleje od hřbitova. Ta husička, kterou bys oškubával.

„A proč ses vlastně nevdala?“ zeptal se jak buran.

„Koupil mi snad někdo svatební šaty?“

Stál u plotu asi hodinu, klábosil a čekal, že ho pozve dál. Ale Berta ho nepozvala a byla ráda, že je branka zamčená. I k tomu je tahle nová doba dobrá. Dříve se nezamykalo a teď se zamyká.

Podívala se za ním ještě z okna. Kráčel po silnici dolů do údolí a odtud pošlape cestou nahoru. Cesta je táž, po které přicházela na pouť babička a kterou Berta babičku vyprovázela až k lesu.

Takový frajer, holky z celého okolí mu ležely u nohou. Mohl ukázat prstem a každá by běžela. Však běžela. Ona sama i Evža. Jistě s každou něco měl. Slíznul smetanu a dál nešel. Měl holek jak máku. Ale něco mu chybělo. To nejpodstatnější. Chyběla mu rovná páteř. Proto takhle dopadl. Jako by mu škola k ničemu nebyla.

Kdyby se vrátila Evža, jistě by se za ní také odvážil. Vilu jí vrátili. Ale proslýchá se, že ji chce prodat. Emigrace ji odtud vytrhla i s kořínky. Od sametové tu ještě nebyla. Jestli se sem kdy vrátí, má u mne Sever proti jihu. Ona už na to zapoměla, ale já tu knížku celá léta opatruji. Není to pro mě jen román, ale kus mého dětství.

Povzdechla si a vrátila se ještě k Adónisovi. Teď bude na hájence krmit srnky a chodit na houby do našeho lesa. Až sem se potáhne a z hájenky, kde má houby u nosu! To mě má za úplného idiota.

Po večeři si musela jít zlepšit náladu k počítači.

Dovolená to nebyla díky nestálému počasí nijak úspěšná. V Písku žije spousta příbuzných, a stejně prakticky tam bloumám sám. Když se mnou nejede bratr, nemá na mě nikdo čas. Škoda, že se tam pokazilo počasí.

Tady na severu zmrzneme v silných větrech.

Proč se trápíte kvůli dešti, který je potřebný, vlahý, který šumí po střeších, zpívá si a uklidňuje, když vám právě neprší za krk.

Tady kulminuje léto. Vůně tu neleží přibité k zemi. Větrík si s nimi hraje. A nejen s nimi, ale i s alejemi

jeřabin, s akáty a lipami, které pročesává každý den. Nechávám se jimi zlákat, těmi vůněmi, ke sběru malin, borůvek a ostružin. K večeru vycházejí z lesa srnky. Pasou se mi před okny na zeleném. Někdy se nedají ani spočítat. Tu si vzpomenu na vaše pistole. Nikdy bych vám nedovolila jedinou z nich zastřelit.

Člověk někdy nevystřelí, i když si myslí, že by chtěl. Když jsem byla v Mongolsku, vzali nás na výlet do stepi. V autobusu byly pušky. Řekli nám, že si můžeme zastřelit cokoliv, jen ne ptáky nad jurtami. Ti jsou cvičeni k lovu. Každý mohl, a nikdo ze zájezdu si nevystřelil, ani chlapi ne. Díky tomu se mi výlet líbil.

A když už s vámi tak důvěrně hovořím, mám chvíle, kdy bych si přála sedět s vámi někde daleko, třeba u moře v teplém večeru, v kavárně pod platany, před sebou pizzu, popíjet s vámi místní drink a nechat čas plynout kolem svým pomalým tempem. Cítit, že nás k ničemu nenutí a nezatahuje nás do svého spěchu. To bych si ze srdce přála.

Také bych si zašel v Písku na dvě deci červeného a nenechal „nikoho“ domluvit. Ale počasí si tady opravdu nemá s námi krutě žertovat.

Mně díky tomu vadne na balkóně jedna kytky a jsem z toho napůl zničený. Neumím to zastavit!

S tou kytkou mi připomínáte jednoho chlapce. Ten si na dovolené koupil masožravou kytku. Dověděl se, že nesmí pít chlorovanou vodu z vodovodu, tak jí každý den běhal pro pití do potoka. Za pár dní měl zase strach, že kytička má hlad, tak pro ni chytil mouchu. Ale moucha se málem osvobodila. Zdůvodnil to, že převozem kytky ztratila lepavost. Aby kytička netrpěla hladem, tak ten

chlapec utrhl mouše křídla, aby neulítla. Já mu povídám: to nemáš hřích, když trápíš zvířata? A on mně odpověděl: To by byl taky hřích, kdyby kytky chcipla hladem. Na takový argument jsem neměla odpověď. A pro vás poučení: Chcete-li zachránit kytku, chyťte jí mouchu!

Podzim je pro mne naprosto zbytečný! Lidé chodí na houby, a moje lovecké nože zahálejí!

Co vám brání jít do lesa? I když nebudete mít na houby štěstí, můžete se jen procházet slunným okrajem lesa a chytat lelky. Nebo si kupte barvy a malujte. Možná vás to chytí.

Co kytky? Vzpamatovala se, když pozřela mouchu?

Babí léto také není nejlepší lákadlo, když nás čeká osm měsíců zimy a do kapsy je hluboko.

Když se zmiňujete o penězích, nemohl jste na tom být hůř než já. Na vysoké jsem neměla ani na silonky. Stále jsem si přešivala šaty po tetách. Nerada na své mládí vzpomínám. Lásku jsem měla jen jednu. Platonickou. Ve čtrnácti. Pak už to byly jen pokusy. Takže Oto, co bylo, je pryč a nemá cenu se vracet. Dívejte se dopředu. Vám dal pánbůh líbivý vzhled a jiné přednosti, o kterých někteří jiní jen sní.

Berto, strašně mě rozmazlujete. Velice rád bych se s vámi setkal, ale právě jsem oslavil padesátiny a fotbal jsem nikdy nehrál. Tudíž nožky jsou hubené, obličej tvarohový, záludnými myšlenkami zvrátněný. Očka krátkozraká, bez lesku. A navíc nějak do toho vlezla Třetí světová válka.

Zřejmě jsem se unáhlil, když jsem zrušil cestu do Prahy.

Jsem totální srandista, ale ve špatné zemi!

Cestu do pražských divadélek vidím stále šedivěji a rozmazaněji. Ani autobusy do Česka nejedou. Najednou zrušený Bohemia Express! Co to má znamenat? Že by teroristé?

Příteli, proč bych vás nerozmazlovala, když mně to baví. Mne vaše nožičky, ručičky-hůlčičky nevadí, já jsem na duši.

Právě jsem se vrátila z Mnichova. Z Oktoberfestu. Stovky atrakcí, desítky stanů, kam se vede potrubím z pivovarů pivo. Grilované vepřové koleno, tuplák piva a k tomu bavorský preclík jak kolo od vozu. Ten špás s jedním pivíčkem je za padesát marek. Úplně zadarmo. Pro ně. Do každého stanu se nacpe 5-6 tisíc lidí, kteří jedí, zvedají tupláky piva, překřikují hudbu a tančí na lavicích, jako by šlo o život. Není vlastního slova slyšet. Musela jsem tam jít dvakrát, abych si tu atmosféru zažila. Letos tam chyběli Američani. Říkali místní znalci. Mají strach se posadit do letadla.

Koupila jsem si tam rukavice, ale řekněte mi, kdo mě vezme za ruku ve fialových rukavicích?

Je to drsné říkat, ale nemám kromě na průšvihování, na nic talent. Ani manželku jsem si neuměl podržet!

Až naši korespondenci bude někdo číst, nebude věřit, že jsem kmet.

Teď je u mne bratr a právě započal pečení pizzy a potom bude ovocný koláč.

Sním, že jdete po Öresundském mostě. Z mého břehu není možno rozeznat, zdali se vzdalujete nebo se vracíte. Asi na vás čekám, a nečekám dlouho, neboť nejsem prokřehlá. Mám teplý kabát s kapucou a fialové rukavice. Most se chvílemi zahaluje mlhou a já vás ztrácím. Nebojím se o vás. Mám jistotu. Nevím, kde ji беру.

Už jste si koupil barvy? Neshánějte dřív modelky než barvy. V tom tkví tajemství úspěchu.

Na most pěšák ani cyklista nesmí – děsivé tresty.

Co já se navzdychám nad ztraceným mládím. Ted' mi pod rukama utíká a co dělám? Zhola nic. Ani prach nevytřu.

Měl bych konečně navštívit Český Krumlov. To by se hodilo, kdybych tam měl vás jako průvodkyni a hosta. Bratr by jel se mnou a snad tu cestu zorganizuje.

Jsem ráda, že vás mám. Jste malá jistota, že bych si mohla s někým vypít skleničku, že bych mohla cítit teplo, aniž by tam bylo. Vyberte město, kde je divadlo. Po divadle bychom šli do vinárny. Je nutné mít s sebou vašeho bratra? On vás přebaluje, dává na nočníček, či co?

Nosím černé brýle, ale ty mi ječné zrno nevytlčí. Doktorka je na dovolené. Asi mi to zůstane na věčnost. On prý kdysi Jan Neruda řekl: „Když jsou ženy hezké, tak je to od nich hezké. Ale když na nás přijde ta chvíle, tak i kdyby vypadaly jako paviáni, nám je to jedno.“ ale já nemohu věřit, že potkám takového Nerudu.

O veliké lásce psát nemohu, neboť jsem ji neprožil a při mém platu již asi neprožiji.

Můj bratr mi včera koupil web-kameru a večer jsme ji hned zapojili. Je to fantastická věc. Ale ven jsme s ní nemohli. Je tu třeskutá tma.

Chtěl jsem jet do Prahy, ale bratr si nemůže teď vzít dovolenou. Takže mě do Vánoc opět nevidíte. Mějte se mnou trpělivost.

Vím, co je proti třeskuté zimě, ale o třeskuté tmě jsem ještě neslyšela, ale myslím, že byste si měl rozsvítit.

Napsala mu tuhle jedinou větu. Ale než ji odeslala, uvědomila si, že už s ním ztrácí trpělivost. Začala být jedovatá, z čehož vyplynuly následující otázky. Ani se nerozpakovala a připojila je k dopisu.

Děláte vy vůbec něco?

Nepletete si sám ponožky?

Nepečete si doma chleba?

Ignoroval je. A jako vždycky, když mu něco nesedlo, obrátil se od svého problému k světovému.

Američani mají na mušce Irák. Tak jsem z toho dojatý. Konflikt je faktum.

Potřeboval bych začít žít. Jsem strašně osamělý a nevím, jak se z toho dostat. Zítra jsme měli platit vlak na cestu do Česka, ale ochořel jsem. Snad se setkáme příště, až po Vánocích.

Byly dny, kdy přemýšlela, co jí vlastně dopisování s tím nešťastným chlapcem přináší. Cítila, že to není silný partner, že má duši dítěte a jak sám přiznal i neskonalý stesk po vzdáleném dětství a promarněném životě. Do jisté míry jsme na tom oba stejně, přiznala si. Jen s tím rozdílem, že já ještě bojuji a on už to vzdal. Když se mně

přiblíží, já couvnu. Sotva mu však vyjdu vstříc a podám ruku, on se vzdálí. On mě potřebuje, ale bojí se. Není to ono. Já bych potřebovala někoho, o koho bych se mohla opřít. On se bojí setkání, to je jisté. Ale proč?

Předvánoční doba byla pro ni hektická. Každý týden nějaký koncert, večírek, několik pozvání. Ani se nemohla všech účastnit, některé vynechala. O víkendu často přišla nečekaná návštěva. Měla nyní hodně přátel. Ani nevěděla, jak k nim přišla. Snad, že úspěch hřeje a přitahuje jako sluneční paprsky.

Najednou zjistíte, že vás lidé vnímají, mají svým způsobem rádi, že je jim dobře ve vaší přítomnosti. Až se tomu divila, jak se její život od sametové revoluce změnil. Kdekdo tehdy říkal, že jde o samet, jen ona ne. Podle historie by se spíš mělo mluvit o převratu. Žádná revoluce u nás přece nebyla. Kdo ví, kde zůstala ta stará panna, ta šedá do sebe uzavřená kancelářská myš. Tenkrát o ni žádný kolega z práce nestál nebo si netroufal, jen jeden ženatý tatík se jednou pokoušel ji navštívit pod pláštíkem noci. A ona ho přesto nebo právě proto vyhodila. Dnes se s ní každý zasměje, pohovoří, chlapi s ní rádi pracují a i ze vsi ji často navštěvují. Najednou nestojí na nesprávném břehu, najednou k ní našli cestu. Už nad nimi nevisí Damoklův meč totality.

Na Otu se nezlobila. Potvrdil se jen její předpoklad, že se s ní ve skutečnosti setkat nechce. Vezme to na vědomí a bude to respektovat.

Poslal fotografii se dvěma medvídky.

Neodpověděla.

Poslal další.

Vypadal na ni dobře. Seděl za stolem u vánočního stromku ve večerních šatech. Na ruce měl prsten.

Podivila se. Nelíbí se jí, když chlapi nosí jiný prsten než snubní.

Ještě to vydržela a neozvala se.

Přišla další fotografie. Oto v čapce Santa Klause.

Ten šprýmař je snad nezmar. Ještě vydržím, řekla a přišla SMS.

Odpověděla. Ano. Jsem v pohodě.

Poslal předodjezdový pozdrav. Z dopisu vyplynulo, že k setkání nedojde.

Jelikož je předvánoční čas, tak si vymyslela, že jediný dárek, který mu může nabídnout, je tykání. Bude bez vína a bez políbení, ale někteří muži o to ani nestojí. Doufám, že s tím souhlasíš, napsala mu.

Od té doby si tykali.

Otíku, moc tě zdravím i tvé medvídky. Připomínáš mi s nimi protagonistu, lorda Sebastiana Flyta z knihy Návrat na Brideshead. To je krásná Waughova kniha, ale veskrze smutná. Pojednává o tom, jak anglická bohatá rodina nemá sílu táhnout velký rodinný majetek ke zduaru a udržet si jej a docela o něj přijde a rodina se rozpadá. To je pro mne velice smutné, protože to já bych nikdy nedopustila.

Není tak těžké získat majetek jako jej spravovat, rozmnožovat a předat další generaci neoslabený. Vždycky se někde řetěz přetrhne. Přetrhnou jej ti slabí, kteří k majetku přišli lacino.

Ještě k těm medvídkům. Je nad slunce jasné, že jen zamilované ženy mají takové nápady dávat svým láskám medvídky. Tvoji medvídci proto nejsou ohlazené a ošoupané tvými dětskými prstíky. A jsou velice moderní. Nejsou to čeští medvídci z padesátých let. Ale to nevádí. Jsou jen důkazem toho, že jsi byl nebo ještě jsi milován.

Odpověď nepřicházela. Když už všechno vzdala, přišla před Vánoci SMS.

Trpím zimou a nudou v Praze. A drahota mě paralyzuje. Mám český mobil. Těším se na léčivé SMSky. Ježíšek mě nemá na seznamu. Čert mě též ignoruje.

Kot'átko pochroumané zimou, zapomenuté na silnici, zaváté sněhem, přešlé mrazem, cítíš, jak tě zahřívám. Jak tě hladím? Šeptá mu Berta a chodí po domě. Problémy druhých by člověk vyřešil rozumem, ale své vlastní řeší srdcem. Tak nám to kdosi dal do genů, a vůbec to od něho nebylo rozumné.

Dívá se oknem a ven se jí nechce. Občas se podívá na venkovní teploměr. Včera ukazoval mínus dvacet, ale dnes se vyšplhal nepatrně blíž k nule. Obloha je zatažená. Velké těžké vločky tvoří záclonu. Cesta k domu, chodník i chalupa zapadává sněhem. Žádná šlápota neruší kompaktnost hebké příkrývky. Ptačí budka má vysokou čepici.

Možná je prázdná, ale možná, že tam ještě zbylo. „Vysypala jsem tam celý sáček.“

Hovoří tak sama se sebou. Někdy i nahlas. Připadá jí to přirozené takhle hovořit. Vůbec se někdy diví, proč lidé na ulici si sami se sebou nevyprávějí. Bylo by to přirozenější než mlčet. Ale není to tu zvykem.

Ať hovoří o mrazu nebo o sýkorkách, v myšlenkách je u svého chlapce. Už je k jeho zprávám shovívavá. Nereaguje na ně hned, vyčkává. Jak to, že se sem žene v téhle psotě stovky kilometrů a nedá předem vědět?

Má náš mobil, a nezavolá! Jen SMS! „Ale na ty já kašlu!“ málem se rozkřičela.

Nic nepodnikala. Neodeslala žádnou zprávu. A přesto čekala.

Čekali oba.

Druhý den byly metrové závěje. A sníh se z oblohy valil šikmo dolů. Protrhla se sněhová peřina.

Nemám šanci vyjet z garáže, vymlouvala se. Ale kdybych opravdu chtěla, vyhrabala bych cestu k bráně a třeba i k silnici. Jenomže zatím, co bych ji vyhrabávala, sníh by ji znovu zasypal.

Ve skutečnosti se bála vyjet autem na tuhle nesjízdnou silnici. Ve skutečnosti nemohla jet ani autobusem. Neměla spojení. Tenhle kraj byl odříznutý od světa. Všechny vesnice teď na tom byly s veřejnou dopravou hůř než před revolucí. Nebyly na nic peníze.

Měla zapnutý mobil, ale žádná zpráva. Ani na počítač nepřišel od něho mail. Nebylo to nervózní čekání. Bylo to dokonce příjemné. Věděla, že někde někdo na ni myslí. Nečekala, že se objeví u branky. Nezná adresu. Nemá tušení kde, v které chalupě na Vysočině, bliká světélko jen pro něho.

Přestože pár kilometrů od sebe, Vánoce strávili každý sám. Jako lidé, kteří se bojí být sami a přitom nemají odvalu s někým zasednout k štědrovečernímu stolu. Nemají odvalu někoho obtěžovat, milovat nebo se bojí sami sebe?

Takovou zimu lidé nepamatují už léta. Sněhu až po komíny a mráz do morku kostí. Teploměry spadlé k nevíře. Po novém roce přišla SMS. Jsem v bezvědomí a zničila mě chřipka. Nevím, zda přežiji.

Čtěla mu napsat, ale nějak se jí nedařilo posílat myšlenky do mrazu bez možnosti setkání. Přesto s ním v duchu hovořila: Oto, vzájemně zakoupené dárky jsme si

nepředali, zřejmě je nevyhodíme. Buď si je necháme, nebo je dáme těm, kterým jsme je dát nechtěli.

Najednou ji napadlo, kde vzala tu jistotu, že jí také koupil dárek k Vánocům.

V polovině ledna poslala jen jednu větu: I já mám medvídky. A současně obrázek svých tří medvídků.

Cítila, že je to korespondence kdo z koho. Kdo má větší výdrž. Kdo bude mít navrch.

Nicméně na něho každý den myslela. Jako by se stával součástí jejího vlastního já. Jako by ho začínala mít ráda. Jako by se rozjasnily šedivé dny a prázdnota kolem začínala mít smysl. Směřovala k cíli, který si s ní poradí. Na cílové pásce nebylo prázdno, ale někdo tam stál. A ten někdo měl konkrétní podobu a jeho myšlenky směřovaly jejím směrem. Už nebudu sama, říkala si a ta naděje ji hřála.

Nebylo to úžasné a opojné jako láska. Bylo to podobné klidnému zátiší. Nebyla to zdaleka ta bezhlavá tvrdošijná touha jako ve čtrnácti u řeky. Bylo to docela něco jiného. Nebylo to jásavé kvetoucí jaro, ale podzim zbarvený do smíření.

Tak se potkávaly e-maily v tomtěž tónu každý den až do léta, do následujícího dopisu.

Jenom díky tomu, že bojuji proti dospělosti a udržuji se ve stadiu předškolním, jsem trochu nevšední. Jinak tuctový občan království s jihočeskými rysy. Mluvou spíše dlaždič z Ostravy.

To, abys nebyla překvapena. Tvůj Otík

Nevěděla, co na to říct. Odpověděla něco v tomto smyslu: Jsi pozdní sluníčko, čtyřlístek pro štěstí, vůně

teplého večera, na mrazivé městské ulici horkost pečených kaštanů v dlani.

Na to poslal přesné datum. Jako místo setkání určil Písek.

To abys věděla, že se těším, připsal nakonec.

Nemohla dospat.

Konečně přijde ta chvíle, kdy se máme setkat. Měla bych raději počítat se zklamáním. Nesmím se těšit. Takový přepych už není pro mne.

Hned ráno se vydala na cestu. Slíbila před cestou poslat SMS, ale tím se teď nezdržovala. Pošlu ji až cestou, řekla si. Dost času až před Pískem. Jela ostře. Silnice byla poloprázdná, nebyl to hlavní tah. Jelo se jí skvěle. Měla dobré auto, nejlepší ve svém životě. Nikdy si nemyslela, jak je bezvadné mít dobré auto. Na míru.

Sledovala ukazatele. Oznamovaly jí do cíle necelých třicet kilometrů. Snažila se, aby na tachometru neměla víc než stovku. Rádio hrálo slabounce, takže dobře slyšela, že jí přišla na mobil zpráva. U nejbližšího odpočívadla zastavila a odpověděla.

Jsem před Pískem. Kde tě najdu?

Po odeslání se hned rozjela, aby neztrácela čas. Vzápětí přišla odpověď. Už nezastavovala a dojela až na náměstí. Zaparkovala a nejdřív si zprávu přečetla:

Na zdejším náměstí tě čeká písecký gigolo. Před radnicí v černých kalhotách, bílé košili a vínový svetr přes ramena. Nezbytné černé brýle.

Zaparkovala jsem na náměstí, ale radnice tu není. Najdi mě, prosím.

Vystoupila z auta a čekala. Nepochybovala, že ho hned pozná. Podle fotografií, které jí poslal. Ví, jak vypadá jeho obličej. Představuje si ho štíhlého, možná zavalitějšího, ale ne příliš. Rozhlíží se po něm. Má mít bílou košili, vínový svetr. A samozřejmě brýle. Tmavé proti slunci. Dívá se po všech mužích, kteří procházejí náměstím. Netuší, jak to má k ní daleko. Je trpělivá, ale přesto má oči všude. Nikde ho nevidí. Nikdo nemá přes ramena vínový svetr. Dosud stojí u svého auta, podupává, otáčí se na všechny strany. Je jí veselo, celá září, uvnitř se směje na celé kolo. A vtom ho uvidí. U kašny.

„To není možné!“ zaúpí. Chytí se, ale ruka sáhne do prázdna. Svět se s ní zhoupne. Neví, jestli je to bolest nebo se jí jen zatočila hlava. Je to zlé. Horší než čekala.

Hledí na něj nevěřičně. Je to on? Nikdo jiný to přece nemůže být.

Invalidní vozík má namířeno přímo k ní. Na něm sedí muž v černých kalhotách, bílé košili, přes ramena přehozený vínový svetr. Oči za tmavými brýlemi proti slunci.

Její představy selhaly, ba co víc, vymstily se jí. Pro nic za nic. V jejích představách byl zdravý.

„Jak jsem k tomu přišla, že je takový? Proč jsem se domnívala, že musí být zdravý jako já?“

Skutečnost se jí vysmála do očí. Tentokrát krutě. Ostatně jak byla v životě zvyklá. Ota seděl na invalidním vozíku, elegantní a jistě ji už poznal. Když byl na pár metrů od ní, nesměle na ni zamával.

Zamávala mu také. Ale nevěděla, jestli jde k němu nebo zůstala stát.

Je jí do pláče. Projede jí hlavou všechna marnost těšení, všechny dny a měsíce, v nichž se k němu upínala a násilím zadržuje slzy.

Počká, až dojede až k ní.

Neví, co jí říká, neví, co mu říci. Je zmatená.

„Tak mě tu máte,“ řekne po chvíli.

Snaží se, aby se vzchopila. Snaží se všech sil, aby z ní nečišel smutek, ta vše pohlcující beznaděj.

„Tak jsme se našli,“ řekne on. „Čekám tady už od rána.“

Podali si ruce.

„Kam pojedeme?“ zeptala se, aby vůbec něco řekla.

„Rád bych na náměstí. Zdejší radnice má zvláštnost. Poledne tady hlásí nejen zvony, ale i podmanivá melodie.“

„Dobře.“

Otočil vozík na místě a rozjel se.

Kráčela vedle něho a po chvíli ji napadlo, zdali mu nemá pomoci.

„Jestli dovolíte, dovolíš,“ opravila se, „povezu tě, ale musíš mi říct, kterým se dáme směrem.“

„Není třeba. Přemístíme se na druhé náměstí. Je to jen kousek. Pojedeme tady tou uličkou,“ ukázal.

Ještě nikdy se nesetkala s invalidním člověkem, natož aby věděla, jak s takovým vozíkem zacházet. Neměla zkušenost. Nikdy nevozila dětský kočárek.

Ale jak on si s ním poradil, zdálo se jí to kupodivu snadné. Teprve teď ocenila bezbariérové obrubníky.

„Tehle dům mohl být mé tety,“ ukázal na vysoký štíhlý dům včleněný do fronty městských historických domů. „Majitel se do tety zamiloval, ale ona ho nechtěla.“

„Majitele nebo dům?“

Zasmál se a vzápětí řekl: „Samozřejmě, že majitele.“

Usmála se také: „Já bych se taky za nějaký dům neprovdala,“ řekla.

Podíval se na hodinky: „Ještě máme čas. Můžeme to vzít kolem řeky. Ukážu ti náš mlýn. V tom případě nepojedeme do uličky, ale dáme se doleva.“

Celá moje rodina tady má kořeny. Mlýn nebyl otce, ale dědy, ani nevím, kdo ho postavil. Nějaký předek se snažil. Dědil se z generace na generaci. Můj otec se emigrací dědictví vyhnul, ale byl to náš domov.“

Projížděli úzkými uličkami budov s novými fasádami.

„Čtyřicet let padala omítka lidem na hlavu a nikdo to neviděl, až teď se každému rozsvítilo.“

Dojeli na nábřeží. Nad řekou Otavou jediný most, staříčkový náramek.

„Nejstarší v naší zemi.“

Zastavili se.

„Slyšíš stříbrný vítr?“

Ale on ukázal na frontu nových pestrých domů na protějším břehu.

„To nejsou domy, ale lodě. Připluly po řece a zakotvily až tady. Podívej se na druhou růžovou příď lodí. Ten byt nahoře s prostornou terasou. Ten je můj.“

Tázavě mu chtěla pohlédnout do očí. Ale bránily jí jeho černé brýle.

„Abych se opravil, podívej se na něj, přál bych si, aby byl můj. Ale bohužel.“

Vyndala z kabelky aparát a udělala fotografii. Barevné domy na protějším břehu hlavou nahoru, tytéž domy hlavou dolů v řece. Jeho se zabrat neodvážila.

On to zaregistroval a ignoroval.

„V té první lodí je v přízemí cukrárna. Po obědě sem můžeme zajít.“

„Můžeme třeba hned,“ navrhl.

„Ne. Napřed musíme stihnout polední melodii. Myslím, že je čas jet před radnici.“ Rozjel se zpátky do města a pokračoval. „Tady bývala za mého mládí pekárna. A touhle ulicí jsem běhával k tetě.“

Podíval se na hodinky. I Berta se podívala. Do poledne zbývalo jen patnáct minut.

„Stihneme to?“

„Už jsme na náměstí. Dáme si před obědem nějaký drink na uvítanou.“

Jel napříč náměstím přímo před radnici, ke stolečkům pod barevnými slunečníky. Ona šla vedle něho uvolněně, jako by kráčela vedle zdravého člověka.

Hledala dvě volné židle, než si uvědomila, že jim stačí jen jedna.

Ale on zpomalil, obrátil se k ní a ukázal před sebe: „Mám tady bratra.“

„Bratra?“

Ona se podívá tím směrem. Přichází k nim vysoký muž a jeho kroky, jeho podkůvky přehlušují ostatní chodce. Šum města na vteřinu utichne. Muž se nedívá na bratra, ale na ni. Ona zase na něho. Je v jejích letech. Jeho pohled ji fascinuje. Zmocňuje se jí a snad i ochromuje. Náhle se nemůže nadechnout, otočit, natož si zaclonit rukou oči. Dívají se na sebe jako uhranutí. Jeho světlá hlava rozlila kolem dokola zář. Jako by vynesl z podzemí rozsvícenou lucernu. Vtom se kdosi dotkl nějaké zapadlé struny v jejím mozku a jí se rozzáří oči, usměje se, ale neudělá ani jeden vstřícný krok. Zastaví se. Nemůže se hnout z místa. On jde přímo k ní.

Ona se zachytí invalidního vozíku. Zváhlo se s ní náměstí, zatočil se s ní celý svět. Srdce se jí vytrhlo z opratí a chovalo se splašeně. Netušila proč. Krev se jí nahrnula do tváří, jak už dávno ne.

Co je to se mnou?

„To je můj bratr,“ ukázal Ota před sebe a v jeho hlase bylo slyšet skřivánky.

Ona a bratr zůstali proti sobě stát. Nez mohli se na slovo. On k ní maličko hovořil přivřenýma očima, ale ona v nich nedovedla číst. Dívala se na něho cize a přemýšlela, proč se tváří, jako by ji znal.

Podal jí ruku a namísto svého jména jí položil otázku: „Tak takhle se chodí na schůzku? Až za čtyřicet let?“

Zamračila se a přemýšlela, co je to za větu. Na jakou schůzku? Co to mele za nesmysly?

On na ní viděl, že nerozumí a opakoval své otázky ještě jednou. Tentokrát pomaličku a ještě dodal: „Tam u vás na horách... o pouti...“

Konečně jí zapálilo.

To není možné. Mám vidiny nebo halucinace? Je to on nebo ne?

Tohle na ni bylo příliš.

Nevěděla, co říct, zatočila se jí hlava a měla strach, že omdlí. Necítila radost ani překvapení, jen jeho ruku. Stála jako ve vzduchoprázdnu. Z takové radosti by mohl člověk umřít. Bojovala se slzami. Stále se drželi za ruce. Cítila jeho radost, jeho vůni, tak byli blizoučko. Jen se obejmout, jen si položit hlavu na jeho rameno. Jen se tomu poddat, začít se uvolňovat a dosyta se vyplakat.

Pozvedla obličej a chtěla ho obejmout, padnout mu do náruče. Chtěla ho líbat a celá se mu tady před všemi lidmi odevzdat. Vysvobodila si ruku, zvedla paže k objetí, ale vtom se otočila k Otovi, popadla ho ze zadu kolem ramen, zabořila si obličej do jeho vlasů a rozplakala se. Vzlykala nahlas, nemohla se ovládnout, nemohla přestat.

Křečovitě se držela toho chlapce na invalidním vozíku a zápolila s tím nenadálým štěstím jako malé dítě.

Všichni tři věděli, proč pláče.

Bratr Ivo k ní přistoupil, vzal ji do náruči a pevně ji v něm uzavřel. Chvěla se, jak na stromě poslední list.

„To není možné. Vy jste to věděl?“ mumlala.

„Neměl jsem tušení, až podle dopisů. Čekal jsem na každý tvůj řádek. Až fotografie tvého domu mi potvrdila, že jsi to ty.“

„A co Ota?“

„S bráchou nemáme tajemství.“

Všichni tři se po sobě šibalsky podívali.

Tolik let. Tolik osamění. Kdo by to byl řekl, že se ještě sejdem. Ale pout' už skončila. Komedianti složili kolotoče, střelnice, zapráhli koně a dávno odjeli. Co bude dál?

„Tys na mě čekala?“

Přítakala.

„Proč jsi tenkrát o pouti nepřišla?“

„Teď už je to jedno,“ mávla rukou, ale pak si vzpomněla: „Naši mě nechťeli pustit, dokud nebudu dospělá. Tak jsem si ustříhla copy.“

„Co je tohle za výmluvu?“ podivil se.

„Na některou otázku nelze odpovědět jedním slovem,“ špitla žertovně.

Společně se posadili do venkovní restaurace před radnici a polední zvony ve věži mohly spustit svou líbivou polední melodii.

Pokud vás přečtený text natolik zaujal, že byste byli ochotni ho honorovat, zašlete vámi uváženou částku na konto

78 – 8079580277/0100

S díky autorka.